

Constantin Jujan, Tiberiu Svoboda

MINA PETRILA

150 ANI DE ACTIVITATE

ÎN MINERITUL INDUSTRIAL

Odă Sfintei Mucenițe - Varvara

*Noroc sus, noroc jos,
Așa începe oda noastră de miner.
Ce către tine înălțăm
Sfânta ocrotitoare Varvara.
Pe pământ jos, în ceruri sus,
Slăvit fie numele tău
Tu ca martiră Sfântă
Patroana bisericii noastre ai devenit
În ceruri când te ridici,
În fața Domnului s-ajungi,
Pe noi să ne ajuți
Ocrotitoare pe veci să ne fii.
Bine e că știm,
Când cineva acolo sus
Grija ne-o poartă
Noi cu bucurie,
Strigăm în cor
Noroc Bun!, Noroc Bun!, Noroc Bun!*

CONSTANTIN JUJAN, TIBERIU SVOBODA

MINA PETRILA 150 ANI DE ACTIVITATE ÎN MINERITUL INDUSTRIAL

2009

Autorii dedică această carte tuturor celor care pe parcursul celor 150 ani de existență a minei Petrila și-au adus contribuția cu mintea sau forța mâinilor la dezvoltarea și existența acestei mine. Ne aplecăm frunțile cernite în semn de cinstire pentru toți aceia care s-au jertfit pe frontul cărbunelui, Dumnezeu să-i odihnească în pace!

Generației actuale și viitoare dorim multă putere de muncă, sănătate, pentru a putea duce cu mândrie pe mai departe flacăra aprinsă a cărbunelui! Noroc Bun!

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

JUJAN CONSTANTIN, SVOBODA TIBERIU

MINA PETRILA – 150 DE ANI ACTIVITATE ÎN

**MINERITUL INDUSTRIAL/ Jujan Constantin, Svoboda Tiberiu –
Cetate Deva, 2009**

ISBN nr.

*Tehnoredactare: Janky Paul
Coperta Schmidt Ladislau*

*Tipar executat la tipografia
GRAFICA PLUS – DEVA
sub comanda nr. 199/11.06.2009
Tel/Fax: 0254-219008
office@graficaplus.ro*

Cuprins:

Cuvânt înainte	5
CAPITOLUL I	
Caracteristici generale asupra localității Petrila	9
1.1. Începuturile mineritului carbonifer la Petrila	11
1.2. Depresiunea Petroșani – coordonate geografice	13
1.3. Petrila străveche așezare în depresiunea Petroșani	14
1.4. Caracteristicile climei locale	23
1.5. Bazinul hidrografic Petrila	26
1.6. Descoperirile arheologice – dovada de trăire pe pământuri petrilene	28
1.7. Exploatarea aluvionară a aurului la Jieț-Petrila	30
1.8. Tainele subterane ale Petrilei – prezentare geologică	32
1.9. Cărbunii din câmpul minier Petrila	38
CAPITOLUL II	
Petrila – mărturii despre un vechi minerit carbonifer – Mina Deak Ferencz	41
2.1. Cărbunii	43
2.2. Petrila – Mina Deak Ferencz sub tutela statului ungar (1869 – 1879)	44
2.3. Petrila – Mina Deak Ferencz componenta a Societății Anonime de Mine și Furnale Brașov (01.08.1879-31.12.1894)	56
2.4. Petrila – Mina Deak Ferencz parte integrantă a Societății Anonime de Mine Salgotarjan (01.01.1895-07.06.1920)	62
2.5. Mina Petrila – unitate minieră de bază în cadrul Societății Anonime Române Petroșani (07.06.1920-11.06.1948)	83
CAPITOLUL III	103
3.1. Mina Petrila – pe timpul celui de al II-lea Război Mondial (1939-1944)	105
3.2. Participarea minerilor petrileni la refacerea economiei naționale (1945-1947)	111
3.3. Mina Petrila – în perioada postbelică (1948-1990)	116
CAPITOLUL IV	
Armata Română – sub drapelul de luptă, pe frontul cărbunelui.	137
4.1. Oficiul detașamentelor de muncă din industria cărbunelui (O.D.M.I.C) 15.06.1951 – 31.12.1958	139
4.2. Brigada 54 – lucrări miniere Petroșani (13.09.1977-01.03.1990)	142
Bibliografie	149
Anexe	153

Cuvânt înainte

Când Dl. Svoboda Tiberiu, mi-a propus să scriu un „Cuvânt înainte” pentru monografia „Mina Petrila 150 de ani de activitate în minierul industrial” m-am întrebat – Ce știu eu despre această mină?

Nu știam prea multe lucruri, cu toate că și pe mine mă leagă de mina Petrila începutul activității mele în domeniul minierului, întrucât în urmă cu 50 de ani, aici la Petrila mi-am făcut prima practică productivă în calitate de student al Facultății de Mine din cadrul Institutului de Mine Petroșani.

Ca urmare, când am intrat în posesia materialului, l-am citit cu foarte multă atenție și curiozitate. Am avut plăcuta surpriză de a avea în mână un material bine scris, ușor de citit, care te captivează cu lucruri interesante și bine argumentate.

A scrie istorie despre un obiectiv industrial, în cazul de față despre o mină, nu este un lucru prea ușor pentru că informația este vastă, eterogenă, uneori chiar contradictoric și ca urmare ea trebuie selecționată, ordonată și redată în modul cel mai convingător posibil.

Este ceea ce fac cu pasiune și stăruință și reușesc într-un tot al autorii acestei cărți.

Cititorul acestei monografii află o serie de lucruri deosebit de interesante despre Valea Jiului și în special despre localitatea Petrila cu locuitorii săi, cărbunele din adâncuri și despre întreprinderea care s-a ocupat de exploatarea și valorificarea acestei bogății naturale.

Autorii acestei monografii înfăptuiesc un adevărat act de cultură, întrucât informațiile din paginile cărții vor ajuta specialistul, cercetătorul, omul de cultură și publicul larg să înțeleagă mai bine istoria industrială a Văii Jiului, evoluția în timp a uneia din cele mai importante exploatare miniere carbonifere din Valea Jiului și din România.

În paginile cărții autorii pun în valoare pe de o parte, remarcabilele lor calități de cunoscători ai tehnicii miniere din Valea Jiului, și pe de altă parte, evoluția în timp a tehnicilor de lucru

pentru exploatarea și valorificarea zăcămintelor de cărbuni superiori. Este subliniat încă odată spiritul creator și inovator al specialiștilor din domeniul mineritului, reflectând evoluția în timp cu elemente originale a metodelor de exploatare a cărbunelui.

Autorii abordează în paginile acestei cărți atât problemele tehnico-economice legate de producția minieră, cât și corelația existentă între acestea și evenimentele sociale și istorice care au marcat evoluția în timp atât a localității Petrila, cât și a Văii Jiului în ansamblu.

Pe parcursul lucrării, autorii acesteia arată implicarea științei și tehnicii în rezolvarea problemelor cu care s-a confruntat Mina Petrila în activitatea sa și sunt subliniate realizările deosebite.

Pentru a reda cât mai bine tabloul dezvoltării în timp a minei și localității Petrila, lucrarea conține un bogat material ilustrativ.

Monografia „Mina Petrila 150 de ani de activitate în mineritul industrial” se adresează locuitorilor orașului Petrila, celor care au lucrat și lucrează la Mina Petrila, publicului larg, inginerilor, cercetătorilor și specialiștilor care se ocupă cu probleme ale dezvoltării tehnicii în general și a mineritului în special. Fiecare dintre aceștia vor găsi în carte oferită nouă printr-un efort demn de subliniat de către autori, o informație bogată și bine structurată.

Felicit autorii pentru munca depusă și editarea acestei minunate cărți.

Prof.univ.dr.ing. Dumitru Fodor

Membru Titular al Academiei de Științe Tehnice din România

Moto:

„La 6 mai 1773 – Împăratul Iosif al II-lea, coregele Austriei, pleacă din Viena peste Buda și Szeged însoțit de suita împărătească pentru a face o lungă călătorie de documentare și cunoaștere a provinciilor Principatului transilvan, a supușilor, trupelor de graniță, de estimare a resurselor naturale, activității economice și financiare.

Pentru buna desfășurare a călătoriei imperiale, Cancelarul Aulic al Transilvaniei Samuel von Brükenthal a întocmit un documentar asupra traseului de urmat în Transilvania, care face referire și la moșiile situate pe Valea celor două Jiuri, unde Împăratul urma să inspecteze granița dintre Transilvania și Țara Românească, cu loc de trecere prin Pasul Vulcan, descris în documentar astfel: „Pasul Vulcan, cu carantină. E locul de trecere a lucrătorilor sezonieri, precum și al „CĂRBUNARILOR” veniți din Țara Românească, angajați de către domeniile Hunedoara pentru a le căra cărbune.

*22 mai 1773 – după trei ore de mers călare de la Livadia, peste Dealul Babii, Împăratul ajunge la Vulcan, schimbă caii, merge patru ceasuri și jumătate (dus-întors) pe munții de granița de la Pasul Vulcan, schimbă caii și continua drumul pe Jiul transilvan, unde la capătul văii împădurite a găsit „**CĂRBUNE DE PIATRĂ**”, dar îi consideră fără valoare într-o țară atât de bogată în păduri, consemnează colonelul Pappilon în jurnalul de călătorie a Împăratului”.*

CAPITOLUL I

***CARACTERISTICI GENERALE ASUPRA
LOCALITĂȚII PETRILA***

1.1. ÎNCEPUTURILE MINERITULUI CARBONIFER LA PETRILA

Avântul economic declanșat din deceniul IV al secolului al XIX-lea, dezvoltarea forțelor de producție capitaliste, lărgirea rețelei de comunicații, cu precădere a căilor ferate și navale pe Dunăre – ca o cerință a creșterii circulației mărfurilor, dar și extinderea topitoriilor de oțel din Hunedoara au obligat statul monarhic austro-ungar să-și intensifice interesul pentru descoperirea, explorarea și valorificarea a noi zăcăminte de cărbune, în special cele de pe Valea Jiului.

Atras de bogatele zăcăminte de cărbune descoperit încă din anii 1835 pe văile proprietății sale din estul bazinului, baronul Victor Maderspach, în anul 1840 apelează la frații Karol și Rafael Hoffman, proprietari de mine la Rusca Montană, specialiști în domeniul minier, invitându-i în Valea Jiului pentru a cerceta și stabili din punct de vedere geologic existența, cantitatea și calitatea zăcămintului de cărbune din estul bazinului.

În urma înțelegerii încheiate între Victor Maderspach și frații Hoffman, aceștia, în cursul deceniului IV al secolului al XIX-lea trec la cumpărarea de la marii proprietari și țărani urbariali a unor suprafețe întinse de terenuri, unde au fost descoperite aflorimente ale straturilor de cărbune, pentru a le transforma apoi în perimetre de exploatare a cărbunilor, solicitând în acest scop de la autoritățile statului autorizații de exploatare.

În anul 1853 frații Karol și Rafael Hoffman, după o călătorie istovitoare, vin pentru prima oară în Valea cărbunelui. Convoiul format din micii căluți de munte a străbătut vechiul drum al romanilor sau drumul poștalioanelor, între Baru, peste Dealul Babii, la Vulcan, într-o zi întreagă, după cum descrie într-o notă de călătorie Rafael Hoffman.

Cercetările geologice efectuate au confirmat existența unor uriașe rezerve de cărbune, ale căror aflorimente au fost descoperite pe cale naturală, în special în estul bazinului carbonifer, la Petrila: Micile cariere rudimentare de suprafață, deschise în aflorimentul stratului principal au scos la iveală un cărbune de bună calitate, studiate de Rafael Hoffman, care arată că situația periferică a

bazinului carbonifer al Văii Jiului, izolat între munți, unde căruța cu roțile ferecate încă nu era cunoscută, lipsa aproape totală a drumurilor de acces, dotarea tehnică scăzută față de alte zone miniere din țară a făcut inoportună și nerentabilă începerea lucrării de exploatare.

La 23 februarie 1855, în Buletinul gubernial al Transilvaniei se publică „LEGEA MINIERĂ GENERALĂ” austriacă, care impune printre altele, înființarea următoarelor autorități miniere:

1. **Căpitănia minieră Zlatna – ajutată de:** Comisariatul minier Petroșani, pentru Valea Jiului, Munții Apuseni și Abrud;
2. **Căpitănia minieră Oravița** pentru Banat;
3. **Căpitănia minieră Baia Mare.**

În baza legii amintite, Ministerul de Finanțe a devenit o a doua instanță, având rol de serviciu de îndrumare și de coordonare a investițiilor făcute de către Tezaurareatul Montanistic în minerit (kincstár).

Succesorul Camerei Aulica pentru Monetării și Minerit – Ministerul Minelor – în anul 1854, în baza legii menționate, a așezat zăcămintele miniere sub principiul „res nullius”, care dădea statului dreptul să atribuie proprietatea minieră după sistemul regalian, celui ce descoperă zăcămintul, gratuit și perpetuu. De asemenea, obligă micii întreprinzători să se unească în societăți miniere pe acțiuni și să treacă administrarea minelor în sarcina Ministerului de Finanțe și al căpităniilor miniere, sistem menținut și în perioada dualismului austro – ungar.

În concluzie, se poate aprecia că bazele industriei miniere în Valea Jiului au fost puse de către Victor Maderspach și frații Karol și Rafael Hoffman, care fac primele explorări geologice asupra existenței cărbunilor în zonă, precum și studii cu privire la calitatea cărbunilor descoperiți, înscriind descoperirile lor la Căpitănia minieră din Zlatna, în vederea obținerii autorizațiilor de exploatare.

Mai târziu, un consorțiu format din prinții Maximilian și Egon Fürstenberg, contele Otto Chotek, baronii Luis și Moritz Haber, la 30 decembrie 1858 obțin prima concesiune minieră pe teritoriul mosiei Petrla, cu suprafața de 135.349,2 mp. Ca urmare, **data de 1 ianuarie**

1859 poate fi considerată ca data oficială de înregistrare al primului perimetru minier în Valea Jiului, la PETRILA.

Spre bogatele zăcăminte de cărbuni din Valea Jiului și-a îndreptat atenția și guvernul monarhic austro – ungar, care dispune Berghaptmamischaf-ului (directorul căpitănatului minier din Zlatna) să ordone cercetări în zonă. Ca urmare, în anul 1855 statul ungar și-a reținut în hotar cu Petrila un număr de 16 perimetre miniere.

Urmare a solicitării Societății Maghiare de Geologie, Ministerul Economiei și Industriei împuternicește frații Hoffman, care în anul 1859 revin în valea Jiului pentru a face noi prospecțiuni geologice și cercetări aprofundate privind existența, calitatea și rezerva de cărbune din zăcămintele aflate în straturile productive. În urma concluziilor desprinse din cercetările efectuate, în anul 1870 Karol Hoffman semnează lucrarea sa „Kohlenbecken des Zsylvthales”, în care stabilește jaloanele stratigrafice și cele de imagine geologică de ansamblu, cu precădere asupra formațiunilor de cărbune din straturile productive. La rândul său, Rafael Hoffman, preocupat de calitatea și de capacitatea de cocsificare a cărbunilor de Valea Jiului, după studiile și cercetările efectuate a tras concluzia că, cărbunele din vestul bazinului, ce se întinde între Paroșeni și Uricani, este un cărbune care se aglutinează mai bine și se pretează pentru cocsificare. În baza acestor prime concluzii și a studiilor ulterioare s-a construit și a funcționat la Lupeni, între anii 1900 – 1925, o instalație de cocsificare a cărbunilor.

1.2. DEPRESIUNEA PETROȘANI – COORDONATE GEOGRAFICE

Valea Jiului se încadrează în sud-vestul Transilvaniei, hotar între două țări: „Țara Hațegului” la nord și „Țara Românească” la sud, reprezentând una dintre frumoasele și bogatele zone montane ale României – o a doua „Vale a Prahovei” – cunoscută sub denumirea de „DEPRESIUNEA PETROȘANI”, descrisă cu mult patos de Alexandru Vlahuță.

Acest bazin, încastrat în partea axială a Carpaților Meridionali, reprezintă o depresiune tectonică care și-a început

evoluția încă din timpul Cretacicului Superior. Stratigrafia depozitelor prezintă intercalații bogate de cărbuni, care au un rol important în economia țării noastre.

Pe considerentul că zona este traversată de cele două Jiuri, în literatura de specialitate s-a încetățenit pentru această depresiune și denumirea de „Bazinul Văii Jiului”.

Depresiunea are o întindere de 137,6 Km² și se situează pe coordonatele geografice de 45° 25' latitudine nordică și 23° 21' latitudine sudică, desfășurându-se sub forma unui uluc longitudinal ce desparte Carpații Meridionali în două, formând un triunghi asimetric, orientat cu vârful spre Câmpul lui Neag (vest), baza triunghiului se află la 47 km est, la limita vestică a muntelui Șureanu – Petrla.

Lărgimea depresiunii variază între 2 și 9 km, limita maximă situându-se pe platoul Petroșanilor, străbătut de apele „Jiului Transilvănean”, care, după ce adună în aceeași albie pâraurile Voievodu, Taia, Jieț la Petrla, Bolii, Maleia și Sălătruc la Petroșani și, ceva mai în aval, se unește cu Jiul Românesc venit la întâlnire, din vestul bazinului și de aici, de la gura Surducului pătrund împreună în pitorescul defileu al Jiului Superior.

Chenarul înălțimilor din jur închide Depresiunea Petroșani într-o adevărată fortăreață a naturii, dominată la nord de masivul Retezat și Șureanu, la sud de Munții Vâlcan și Parâng, la vest de Munții Oslea și Godeanu și la est de Munții Făgărașului.

1.3. PETRILA - STRĂVECHE AȘEZARE ÎN DEPRESIUNEA PETROȘANI

Petrla – zonă situată la limita de est al depresiunii Petroșani, pierdută între munții falnici ce-l înconjoară acoperiți de desișul pădurilor seculare a creat încă din antichitate condiții de viață și de locuire, dar, asupra cărora dovezi scrise, mai ales până la începutul secolului al XIV-lea, nu există.

Dovada de trăire pe meleagurile Petrlene ne-o demonstrează doar mărturiile lingvistice, unele descoperiri arheologice dar și casa de locuit, uneltele gospodărești, îmbrăcămintea și preocupările

locuitorilor transmise din generație în generație până în zilele noastre. Trebuie spus că Petrila până în a doua jumătate a secolului al XVIII-lea a rămas o așezare slab populată, cu specificul ei agro-pastoral, cu o populație rară și așezări răzlețe pe văile și munții înconjurători.

Cercetările arheologice de până acum nu au identificat așezări omenești, ci numai urme care au fost castrele romane din Munții Șureanu pe Vârful lui Pătru, de pe Comărnicele și Jigirelu, la nord de Petrila, care par să fi fost construite cu prilejul războaielor duse împotriva Daciei, fiind părăsite după aceea.

Așezările de la extremitățile depresiunii, respectiv Petrila la est și Câmpu lui Neag la vest, au o mare vechime. Dintre mențiunile privind începuturile așezării Petrila, cea mai probabilă este aceea conform căreia aici s-ar fi așezat un mărginean cu numele „PETRILA”, hăituit de către comunitatea săsească din Sibiu, după cum rezultă dintr-un document din secolul al XIX-lea, publicat de F.F. Solyom în lucrarea Zsil Völgy (Valea Jiului) pag. 79. Rezultă deci că străbunii celor din Petrila ar fi mărginenii veniți din părțile Sibiului, așezați aici peste un strat străvechi de locuitori răsfirat pe văile adânci, săpate în stânca cristalină de către afluenții Jiului; Jieț, Cimpa, Taia, Voievodu, Bănița, Roșia, Jupâneasa ș.a. de la care aceste cătune și-au luat numele, ce și-l păstrează și astăzi, alte cătune componente ale Petrilei ca Birăoni, Corbeoni, Jitoni, sau Mărconi, reprezintă denumiri derivate după numele de familie al celor ce locuiesc în aceste cătune nume terminate frecvent în „oni”.

Suprapopularea Țării Hațegului, posesiunile unor nobili, cu precădere a familiei nobiliare Cănde, devenit prin maghiarizare Kendeffi, întinsele pășuni montane, bogatele fânașuri și marile păduri, au trezit interesul noilor stăpâni de terenuri asupra utilizării marilor moșii cu folos, dar și dorința unor țărani din Țara Hațegului, care își pășteau turmele și cirezile de vite în munții din jurul Petrilei, de a se așeza statornic pe aceste meleaguri, declanșând astfel primul val de colonizare, care va continua mult mai intens până la începutul secolului al XX-lea.

Cea mai veche mărturie scrisă despre Petrila pare că datează din 28 aprilie 1416, când voievodul Transilvaniei Lorand Lepsș dă un ucaz, în care atestă că cneazul Muzsina din Densuș și-a făcut de

vânzare posesiunile sale din Valea Jiului, dintre care unul cu denumirea de „Sylothena” (Radu Popa – Țara Hațegului, pag. 71). Poate fi vorba despre o localitate azi dispărută, aflată pe râul Taia, afluent al Jiului Transilvan.

Cu trei sferturi de veac mai târziu, la 18 ianuarie 1493, printr-un document, regele Ungariei Vladislav al II-lea, ținând seama de serviciile aduse sfintei coroane regale, a dăruit nobilului Mihail Kendeffi din Râu de Mori, tuturor moștenitorilor și urmașilor săi, cu titlu de nouă donație, împreună cu toate pertinențele: păduri, pământuri arabile, pășuni, dumbrăvi, munți și văi, ape, râuri, eleștee și, în general, orice folosințe în întregimea lor, cu orice nume ar fi numite, în adevăratele și vechile hotare, așa cum se găsesc și sunt stăpânite, aflate pe pământurile din Petrila, Maleia, Rotunda, Merișor, Câmpu lui Neag.

Într-un alt document semnat la 19 noiembrie 1504, regele Vladislav al II-lea permite aceluiași nobil din Râu de Mori să aducă pe moșiile sale 12 șatre cu faraoni (țigani) și să-i țină în forma altor iobagi sau coloni, fiind liber să pretindă și să perceapă de la aceștia veniturile obișnuite.

Până la începerea exploatarea cărbunilor, Petrila rămâne o așezare pastorală slab populată – popularea așezării s-a produs în afara sporului natural, prin două valuri de colonizare care au avut loc de-a lungul secolelor al XV-lea, până în secolul al XVI-lea, cel de-al doilea val al colonizării se produce începând cu a doua jumătate a secolului al XIX-lea.

După emiterea acestor documente, în Valea Jiului viața localnicilor s-a desfășurat fără modificări majore încă vreo două veacuri, Petrila rămânând o așezare cu o populație rară, case puține, răsfirate de-a lungul văilor, cu pășuni întinse și cu fânețe bogate ce se întindeau până sus, în golurile alpine.

Anul 1733 este marcat de un eveniment important. Episcopul Inocențiu Micu Klein a întocmit prima conscripție (numărătoare de populație) în care arăta că în Valea Jiului se găseau trei sate, sau grupuri de case, amintite cu denumirile generice de Magyar Sij (Jiul unguresc) cu 12 familii de români; Sij în Petrila (Jiu Petrila) cu 48 de familii, un preot ortodox – Popa Dumitru și unul greco-catolic Popa

Stephan; Olah Sij (Jiul românesc) cu 21 de familii și un preot ortodox, Popa Orenitze. Considerând că o familie avea în compunere în medie 5 membri, se poate aprecia că în acele vremuri Valea Jiului număra 405 suflete, din care 240 trăiau în Petrila, parte din ei fiind supușii nobililor din Țara Hațegului, pe posesiunile cărora se așezaseră.

La sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea, în Țara Hațegului și Valea Jiului sau desfășurat două evenimente importante: invazia turcilor și marile mișcări confesionale care urmăreau dezbinarea bisericii greco-orientale (ortodoxe), prin trecerea acesteia la unire cu Roma, în vederea formării și întăririi bisericii greco-catolice.

Invaziile turcilor din anul 1782 și anul 1788, în marșul lor către Transilvania, au afectat vestul și centrul Văii Jiului, pe care l-au jefuit, au ars casele și bisericile, au trecut populația prin foc și sabie, sau i-au luat în robie. Satele din estul depresiunii, Livezeni, Petroșani și Petrila, nefiind în calea invadatorilor, au fost ferite de furia acestora.

Mișcările confesionale ce au avut loc la sfârșitul secolului al XVII-lea și începutul secolului al XVIII-lea au avut la bază contradicțiile dintre cultul ortodox și cel greco-catolic, care încerca prin toate căile unirea cu ortodoxii. Neînțelegerile ce au avut loc au îndârjit creștinii ortodocși care refuzau unirea, fapt ce a pus pe jar conducerea bisericii unite. Pentru a liniști spiritele, protopopul greco-catolic Ciril Țopa (Czopa) se deplasează în Țara Hațegului și Valea Jiului, unde ortodocșii se opuneau unirii. După constatările făcute, printr-un raport întocmit la 18 ianuarie 1810 arăta că tulburări confesionale au avut loc în 15 sate, printre care și Petrila, unde ortodocșii nu vor să audă de unire.

Locuitorii Petrelei, după cum arăta Țopa, deși mai înainte după matricolele lor erau uniți, dar sub influența preoților ortodocși de peste munte și a călugărilor de la mănăstirea Lainici, dar bucurându-se și de sprijinul proprietarilor calvini, au trecut la ortodoxism și nu mai pot fi convinși să treacă înapoi la unire.

Hotărât să rezolve situația din Valea Jiului, Episcopul Lemény vine personal în mijlocul creștinilor răzvrățiți, unde constată

cu mâhnire că unirea în estul depresiunii nu a făcut progres. În raportul său întocmit în anul 1835, Episcopul se plângea guvernului că credincioșii ortodocși din Petrila preferau să-și ia copiii în brațe să treacă munții pentru a-i boteza la preoții ortodocși. De asemenea, a acuzat pe notarul Budai Ignăție, pe preoții ortodocși și pe diaconii acestora de instigare, solicitând guvernului pedepsirea acestora.

Cu toate măsurile de constrângere, credincioșii ortodocși din Petrila nu au putut fi înduplecați să treacă la unirea cu Roma, mai mult, ei preferau să nu își boteze copiii sau să își îngroape morții fără preot, decât să renunțe la religia lor ortodoxă.

Populația Petriței, în majoritate de credință ortodoxă, s-a purtat cu dușmănie față de Episcopul Lemeny, care, la părăsirea Văii Jiului, a exclamat: „Nu degeaba purtați numele de Petrila, căci sunteți tari la inimă ca piatra, de nu străbate cuvântul lui Dumnezeu ca să vă aducă vouă mântuire” (Sebastian Stanca – Monografia Petroșani, pag. 52).

Documente aflate la îndemână dovedesc faptul că tulburările confesionale ce au avut loc au influențat negativ mișcarea creștinească și construirea unor sfinte lăcașe de cult, slujbele se țineau în spații improvizate, puse la dispoziția preoților de către unii credincioși, dar care nu făceau față numărului tot mai mare de creștini.

Starea culturală a românilor din Valea Jiului în acele vremuri era similară cu a fraților lor din Transilvania. Școli populare nu existau, interesul statului austro-ungar era să țină tineretul român în întunericul neștiinței, ca nu cumva să se deștepte în el simțul de libertate și de demnitate omenească, așa cum sublinia în operele sale Gheorghe Barițiu.

Preoții și diecii lor aveau și ei carte puțină, ceea ce învățaseră pe la mânăstiri se referea în mare măsură numai la cele necesare ținerii slujbelor. Din dorința de a lumina acest urgisit popor, pe lângă biserica ortodoxă, prin grija preotului, a fost organizată o școală pentru copiii credincioșilor care, din lipsa unui spațiu adecvat, funcționa în casa preotului.

La 16 aprilie 1853, din inițiativa vicarului Moldovan din Hațeg, se organizează în comuna Râușor o consfătuire la care au fost

invitați posesorii cercuali, juzii sau primarii satelor și câte doi reprezentanți ai fiecărui sat. Cu acest prilej s-a luat hotărârea înființării a zece școli confesionale, dintre care și o școală la Petrila, care urma să funcționeze sub dregătoria bisericii, la cursuri putând participa toți copiii, indiferent de religie, naționalitate sau limba maternă. Conducerea edificiului școlar a revenit conducerii satului, care avea obligația de a asigura terenul și materialele necesare noii construcții.

În cadrul Sinodului care a avut loc la 12 ianuarie 1856 s-a pus în discuție problema lărgirii sistemului de învățământ confesional prin înființarea școlilor populare, în care scop Sinodul a hotărât asupra fondului școlastic, iar pretorii cercuali, cu acordul locuitorilor, au hotărât ca venitul crâșmăritului pe ultimele trei luni ale anului să fie alocat, împreună cu celelalte fonduri, sprijinirii și lărgirii școlilor deja existente sau în curs de construcție.

Măsurile luate după anul 1868 au dus la sistematizarea celor mai multe școli existente. În anul 1879, la stăruința vicarului B. Densușianu, a fost elaborat „Statutul Școlastic Diacezan”, care la art. 91, cu privire la învățători, statornicea:

”Docenții ordinari definitiv la școalele noastre elementari pot fi constituiți numai atari inși greco-catolici, absoluți de preparandie publică, care după cel puțin de un an de praxă au depus examenul de calificare și au câștigat DIPLOMA DOCENȚIALĂ”.

Marii latifundiarilor din Țara Hațegului și din Valea Jiului, pentru a obține venituri tot mai mari pe moșiile lor, au înăsprit mereu jefuirea populației, taxele au devenit insuportabile, prezentând o obligație foarte grea pentru țărani.

Starea locuitorilor din Petrila, ca de altfel din întreaga Transilvanie, devenea tot mai grea. Ei nu se mai puteau bucura de veniturile pământurilor pe care le lucrau. Din această pricină s-au născut mereu conflicte între populație și funcționarii fiscali.

În perioada imediat următoare răscoalei conduse de Horia, Cloșca și Crișan, locuitorii Petrilei se plâng la 16 martie 1785 autorităților transilvănene că au fost deposedați de cea mai mare parte a pământurilor proprii de către familia Kendeffi. Aceeași familie pretinde pentru pescuit pe râul Jiu, care curgea prin Petrila, o taxă de

trei aurei pe an. Privitor la dijmă, stăpânii pretindeau parte din oi, capre, porci, albine etc. sau în locul lor 8 groși, un berbec pentru iernat și o cupă cu unt topit, iar crăsmăritul revenea stăpânului. Plângerile vechilor locuitori nu au fost luate în seamă de către clasa conducătoare a vremii, mai mult, evenimentele ce au urmat anului 1848 le-au zdruncinat și mai mult viața.

Descoperirea și începerea exploatarea cărbunilor deschide o nouă filă de istorie din viața socială și economică a Văii Jiului.

Momârlanii, urmași ai dacilor, ocrotiți de munții lor, au rămas neclintii, urmându-și vechile lor îndeletniciri, urmărind de la înălțimea munților viața agitată a oamenilor de pe fundul văilor, veniți aici să-și lege viața și destinul de exploatarea cărbunilor.

La Petrila, ca de altfel în întreaga Vale a Jiului, apar două forme de viață diferite una față de alta. Vechea lume a munților, păstorii, păstrători de obiceiuri, datini și tradiții, au rămas la milenara lor preocupare. Îi găsim și astăzi așezați în cătunele Petrilei cu o populație majoritar autohtonă, ei sunt „MOMÂRLANII Petrilei” pe care îi întâlnim la Jieț, Răscoala, Tirici, Cimpa, Taia, Popi. Jienii îi acordă acestei denumiri două sensuri. Unul vrea să însemne pentru ei „BĂȘTINAȘI”, rămășiță a dacilor, care derivă din ungurescul „maradvány”. Altul, în schimb, constituie o caracterizare a stării lor înapoiate, „om care trăiește singuratic la munte”.

Apele care au năvălit aici pe vremuri au adus cu ele ierburi și arbori, care aveau să fie prefăcute în cărbune, a cărui exploatare deschide o nouă epocă, „epoca industrială”, care a început ca un nou ev geologic, care a făcut ca pe aceste meleaguri să alunece mii de oameni, al căror destin a devenit un zbucium neîntrerupt. În Valea Jiului s-au ivit la milioane de ani după cataclismele și dezastrele geologice ale Miocenului, cataclismele și dezastrele sociale ale cărbunilor.

Momârlanii, urmași ai dacilor

Precum mișcările tectonice ale pământului au făcut ca milenarele păduri să se schimbe în cărbune, pregătind din vreme materialul necesar erei noastre industriale, care a declanșat frământări sociale, au pregătit prin zguduii dramatice masa de oameni menită să facă istoria timpurilor viitoare. Pentru că în aceste locuri predestinate și pline de măreție s-au petrecut două fapte capitale: cu milioane de ani în urmă s-au frământat munții și s-au ivit cărbunii, iar în ultimul secol s-au frământat oamenii și a apărut o nouă clasă socială, cea a muncitorilor minieri.

Scoaterea cărbunilor din adâncul pământului necesită multe brațe de muncă, care nu se puteau asigura din Valea Jiului. Nevoia de muncitori deschide „Târgul de oameni”, care declanșează un puternic val al migrației către țara cărbunelui. După deschiderea primei mine la Petrila, lucrările de construire a liniei ferate Simeria – Petroșani, a

drumurilor de legătură, s-a declanșat marea roire spre locurile de muncă. Vin muncitori mineri din Germania, Austria, Ungaria, Cehia, Polonia, dar și din Transilvania. Un mare număr de mineri calificați vin de la Săcărâmb, Roșia Montană, Bălan, Baia Sprie, Lăpuș, Băița, Abrud, din Banat și din alte zone ale Transilvaniei.

La Petrila vin să lucreze la mină oameni de origine etnică diferită, religii diverse, oameni cu mentalități opuse localnicilor. Venirea lor, lupta pentru viață și cărbune a schimbat radical ritmurile vieții cotidiene.

Modificările survenite în structura demografică sunt spectaculoase, recensământul din anul 1857 arăta că înainte de deschiderea minei și declanșarea celui de-al doilea val al colonizărilor, la Petrila, în cele 491 de case de locuit își duceau traiul 2309 locuitori, dintre care 2294 erau ortodocși, 4 greco-catolici, 9 romano-catolici și 2 reformați.

După acest an, urmare a colonizării masive ce a avut loc pentru asigurarea cu forță de muncă a minei „DEAK FERENCZ”, numărul funcționarilor și cel al muncitorilor a cunoscut o creștere continuă. Noii veniți se acomodează repede noilor condiții de muncă și de viață, stabilindu-se aici, în micile case de colonie, puse la dispoziția lor în imediata apropiere a noii mine, de către conducerea acesteia.

Noii locuitori ai Petrilei aduc schimbări majore în structura populației. Situațiile statistice ale recensămintelor populației care au avut loc între anii 1733 și 1941 arată clar evoluția creșterii numărului de locuitori, legată strâns de necesitățile creșterii și nevoilor minei.

Evoluția demografică a localității Petrila între anii 1733 – 1941 se prezintă după cum urmează:

Anul	Nr. locuitori	Anul	Nr. locuitori
1733	240	1880	3226
1750	300	1890	3890
1760	194 familii	1900	4497
1784	1218	1910	9271
1854	2075	1930	10496
1857	2309	1941	10555

În ceea ce privește repartizarea pe religii și grupuri etnice a locuitorilor comunei Petrila, în anul 1910 situația se prezenta astfel:

Religie	Nr. credincioși	Grup etnic	Nr. locuitori
Ortodocși	3962	Români	4381
Greco catolici	657	Maghiari	3261
Romano catolici	2893	Germani	921
Reformați	702	Slovaci	483
Evangelici	382	Ruteni	33
Unitarieni	135	Croați	15
Izraeliți	540	Alte naționalități	177
TOTAL:	9271	TOTAL:	9271

Din care: bărbați – 5090; femei – 4181

Noii veniți se acomodează și se încadrează repede în noile norme de viață și muncă, formând într-un timp relativ scurt, alături de locuitorii băștinași, o populație omogenă.

Conducerea minelor, pentru nevoile muncitorilor săi, a pornit o amplă campanie pentru construcția de locuințe, formând la Petrila mai multe colonii, populate după posibilități, pe grupuri etnice. După anul 1869, direcția Minelor a ridicat pentru muncitorii Societății de Mine și Furnale Brașov colonia Deak, după planul arhitectului G. Strausz. În anul 1912 începe construirea coloniilor de la Lonea.

La scurt timp după darea în exploatare a minei Deak Ferencz, Petrila a devenit o puternică așezare muncitorească, bine conturată, dotată cu utilități socio-culturale și administrative care au creat condiții pentru dezvoltarea pe mai departe a acestei localități cu tradiții în viața Văii Jiului.

1.4. CARACTERISTICILE CLIMEI LOCALE

Forma de bazin închis a Petrilei, înconjurat de munți înalți, are influență asupra aspectelor climatice, circulația maselor de aer

făcându-se, de regulă, în lungul culoarului Cerna – Jiu – Olt și, într-o măsură mai redusă, de la nord la sud, prin spărturile transversale Merișor – Surduc – Lainici. Munții înalți stau stavilă în calea maselor de aer, frânându-le deplasarea, iar adăpostul oferit de aceștia împiedică prinenirea aerului.

În uriașa covată a Petrilei, sub munții Șureanu și Parâng, are loc un fenomen interesant: stagnările și răcirea aerului alunecat de pe înălțimi pe fundul depresiunii, numite inversiuni termice, cunoscute în mai toate depresiunile extracarpătice, sub influența cărora cele mai scăzute temperaturi ajung la -30°C (-31°C la Petrila la 14.01.1893), în timp ce sus, la stația meteo din Parâng cele mai scăzute temperaturi nu au depășit -24°C . Prin urmare, gerurile cele mai puternice – dar nu și cele mai prelungite – se resimt în vatra localității și nu sus, pe înălțimile din jurul ei, aflate în mare măsură sub influența maselor de aer ce vin din vest. Deși sus, pe culmea munților se simte o domolire a gerurilor, asta nu înseamnă că durata acestora se reduce, căci zilele considerate geroase, cu temperaturi sub -24°C , sunt mai numeroase pe munte decât jos, la Petrila, unde se produc răciri accentuate ale aerului localizat între munți. Chiar brumele târzii și zilele cu înghețuri de primăvară, întâlnite uneori și în luna mai, survin tot prin adunarea aerului rece în partea cea mai coborâtă a depresiunii.

Dacă prin poziția geografică și de altitudine climatul ar trebuie să fie prin excelență submontan, după temperatura lunii celei mai calde (iulie, cu media de $16,7^{\circ}\text{C}$) și media temperaturii anuale $6,8^{\circ}\text{C}$, el se apropie mai mult de cel montan de altitudine joasă, decât de cel subcarpatic, unde mediile lunii iulie sunt cu 3 - 4°C mai ridicate, iar cele anuale cu 2 - 3°C .

Numărul zilelor călduroase, cu media temperaturilor deasupra limitei de 10°C este mai redus la Petrila decât în multe alte regiuni considerate mai reci, iar numărul zilelor de vară (cu temperatură maximă de peste 25°C) este în medie de 50 de zile. Odată cu creșterea altitudinii și în apropierea munților, numărul lor scade simțitor. Zile tropicale s-au semnalat numai în zona centrală a depresiunii, în număr mediu de 4 – 5 zile pe an, în timp ce cele două localități situate la sud și la nord față de Carpații Meridionali, Târgu Jiu și Deva, înregistrează 36 de zile tropicale (adică zile în care

temperatura depășește 30°C). În anii mai friguroși, numai în lunile iunie, iulie și august nu se produce îngheț. În mai și septembrie înghețul poate surveni frecvent.

Înregistrările privitoare la regimul vânturilor scot la iveală o altă caracteristică a climei locale, și anume: marele număr de zile fără nici o adiere de vânt. Depresiunea Petroșani este una din porțiunile cu cele mai multe zile fără vânt din țară (în medie 56,6 zile pe an). Faptul se explică prin închiderea depresiunii de jur împrejur cu munți înalți ce o feresc de bătaia vântului. Direcția vânturilor dominante nu este aceeași în diferitele părți ale depresiunii intramontane. Ea variază în raport cu diferitele deschideri din coama muntoasă, prin care pot pătrunde masele de aer în mișcare. Așa este defileul Jiului, care la înălțimea de 2000 – 3000m deasupra albiei se deschide relativ larg, făcând loc vântului de sud să se propage cu ușurință. Un rol asemănător îndeplinește și curmătura Merișorului, pe unde pătrund vânturile venite din nord, din Țara Hațegului, care domină centrul depresiunii, în timp ce la capetele depresiunii, Petrila și Câmpu lui Neag domină vânturile din vest ce se îndreaptă de-a lungul culoarului celor două văi principale, aducând cu ele multă umezeală. Seara se resimt brizele răcoroase de munte cu un ușor iz de rășină de brad purtat de pe înălțimile din jur.

Adăpostul și izolarea depresiunii se reflectă și în modul de repartiție a precipitațiilor, care aici sunt mai abundente. Media calculată pentru anii 1890 – 1015 și 1921 – 1955 arată că anual cad 693 mm ploi, iar la stația meteorologică din Parâng, la peste 1000 m altitudine, cad 951 mm, depășind pe culmile mai înalte chiar și 1200 mm. Aceasta dă o umiditate accentuată zonei respective, la care se mai adaugă cețurile frecvente (91 de zile pe an).

Interesante sunt și observațiile pe care le folosesc localnicii pentru prevederea timpului. Acestea stau în legătură fie cu direcția din care bat vânturile, fie cu particularitățile pe care le au cețurile. În legătură cu prima categorie, este de remarcat că la extremitățile depresiunii vântul de vest aduce mai întotdeauna ploi, pe când vântul de est aduce, dimpotrivă, înseninare, iar cel de la sud, dinspre Oltenia, ploaie și vreme posomorâtă.

Pe baza particularităților fenomenului de ceață localniciei din Petrila fac în mod empiric previziuni de durată. Astfel, de exemplu, dacă de pe Șureanu se vede piscul Retezatului în negură, înseamnă că peste câteva zile va veni ploaia.

În concluzie, din analiza factorilor climatice reiese că localitatea Petrila trebuie considerată ca o unitate topoclimatică cu ierni lungi, dar nu excesiv de reci, veri scurte, răcoroase, cu multă ceață și averse, cu toamne reci, umede, întunecate, cu burnițe prelungi și brume din septembrie. De unde și vorba momârlanului: „la noi, aice, la Petrila, avem nouă luni de iarnă și trei luni de frig”.

1.5. BAZINUL HIDROGRAFIC PETRILA

„JIUL TRANSILVAN” (de est), se formează prin unirea în aceeași albie a trei pâraie principale: Aușelu, Voievodul și Jiețul.

De la Aușelu pornesc apele învolburate ale pâraului cu același nume, care, după 3 km, primește în dreapta apele Dobraiei, iar ceva mai jos, la locul numit Gura Popii, apele Diței, formând împreună pâraul Taia, care după ce trece prin strânsoarea stâncilor roșietice ce închid valea în cleștele unei frumoase chei, intră în lunca cu nume sinonim, ce găzduiește așezarea celor mai vechi locuitori ai Petrilei, stabiliți aici în cătunul Taia, aproape de Primăria Petrila. Din stânga vin apele pâraului Voievodu, format sus, în limita estică a depresiunii dominate de culmea ușor arcuită cu deschidere spre vest, pe care se află „Poiana Muierii”, ca punte de legătură între masivul Parâng și munții Șureanu, de sub abruptul căruia pornesc văi adânci, despărțite de culmi înguste care caută să se unească ca spițele unei roți. În acest fel, în apropierea cabanei Voievodu își dau mâna apele pâraielor Fetița, Sterminosu, Cotul Ursului, Lolaia, iar ceva mai jos, din dreapta, vin apele Copăcioasei și ale Răscoalei, iar din stânga ale Cimpei, formând toate la un loc pâraul mamă – Voievodu, al doilea afluent al Jiului de est.

Cel mai important afluent al Jiului transilvan, însă, îl formează pâraul Jieț ale cărui ape rezezi își au obârșia sus, în zona cea mai înaltă a marilor circuri glaciare situate pe latura nordică a Parângului; presărat cu o mulțime de lacuri, loc de unde se formează

numeroasele pârâiașe învolburate ce se prăvălesc vijelioase printre stâncile abrupte pentru a forma pârâul Jieț.

Din lacul Dereșul, aflat sub coasta lui Rus (2318 m) se formează pârâul cu același nume. În cercul Roșiile se unesc apele revărsate din tăurile Mândra, Roșiile și Zănoaga Stâniei, care, împreună, formează pârâul Roșiile, captat și transportat prin canale subterane în lacul Vidraru de pe valea Lotrului.

Ceva mai jos, spre vest, din cercul Slăvei, cu lacurile Slăveiu, Lacul Verde, Tăul fără Fund, Tăul fără Nume, Lacul Mic, se formează pârâul Slăvei, iar între culmea Mija și cea prelungă a Parângului Mic, din apele revărsate ale lacului Zănoagele se naște cel mai important afluent al Jiețului, pârâul Mija.

După formare, Jiețul străbate o vale îngustă cu aspect de chei, primind de pe ambii versanți mai multe torente fără importanță. După ce apele cristaline scapă din strânsoarea stâncilor, se revarsă în înșorita luncă a Jiețului, veche așezare a momârlanilor jieni, grăbindu-se spre nord, pentru a se alătura celor două surori, Voievodu și Aușelu, formând împreună în aval de Primăria Petrila „JIUL TRANSILVAN”, care după ce adună câteva pârâiașe de mai mică importanță: Rău, Fântâniei, Francisc și Ferro, traversează orașul Petrila, despărțindu-l în două, apoi, la intrarea în Petroșani, din dreapta primește pârâul Bolii, care la rândul său colectează apele ce vin de pe văile Babei, Jigurelu, Jupâneasa, Jigoru, Galbena și Roșia, îndreptându-se apoi toate la un loc spre sud, trecând prin Petroșani, unde din stânga coboară de sub muntele Parâng pârâiele Maleia și Sălătruc, care, după ce se unesc cu Jiul, își continuă împreună drumul până la Livezeni, unde, după un parcurs de 28 km părăsește bazinul hidrografic al Petrilei care se întinde pe o suprafață de 479 km².

Jiul de est și Jiul de vest, după ce își unesc apele la Livezeni, formează împreună Jiul cel mare, care după ce trece prin strânsoarea Surducului, traversează mărețul Defileu al Jiului, pentru ca în vuietul valurilor să-și ia rămas bun de la locurile unde a văzut pentru prima dată lumina zilei, pornind apoi în liniște prin Câmpia Olteană spre lumea cea mare.

1.6. DESCOPERIRILE ARHEOLOGICE - DOVADĂ DE TRĂIRE PE PĂMÂNTURI PETRILENE

Documentele vremii s-au dovedit zgârcite cu această zonă pitorească pierdută între munții falnici, acoperiți de desișul pădurilor, care încă din antichitate au oferit omului condiții de viațuire și de locuire, fapt dovedit în mare măsură de descoperirile arheologice, dar și de obiceiurile, tradițiile populare, casa de locuit, uneltele gospodărești, îmbrăcămintea ș.a. care și-au păstrat caracterul lor tradițional până în zilele noastre, fapt ce dovedește continuitatea și caracterul dacic din vremuri îndepărtate a populației petrilene.

Descoperirea zăcămintelor de cărbune, începerea exploatării acestora, dezvoltarea rapidă a construcțiilor economice, sociale, culturale, a căilor de comunicație, după anul 1850 au dat la iveală un impresionant tezaur arheologic, care acoperă perioada începând cu paleoliticul, continuând apoi până în secolul al XIV-lea d.Chr. Materialele arheologice descoperite la Vulcan, Petroșani, Bănița, Boli, dar nu în ultimul rând la Jieț, Popi, Malea, Lonea și Petrița, materializate prin monede aparținând diferitelor perioade, unelte rudimentare din piatră și fier, arme, vase de ceramică, fibule din bronz și din argint, obiecte de podoabă, un mormânt rudimentar cu două schelete umane, o lespede de mormânt roman, unelte de spălat aurul, moriști de mărunțit grâul, statuete de bronz aurit atribuite lui Ares sau Alexandru Macedon.

După Teglaş Gabor, director al Muzeului din Deva, meritul primelor descoperiri arheologice îi revine în mare măsură inginerului Ioan Bordan, lucrător la construcția căii ferate Simeria – Petroșani, care, în perioada anilor 1868 – 1888 a scos la iveală și clasificat o mulțime de obiecte care acoperă perioada care începe cu paleoliticul și continuă până în secolul al XIV-lea d.Chr.

Inventarul descoperirilor arheologice din depresiunea Petroșani a fost făcut cunoscut de către Sebastian Stanca în *Monografia istorică și geografică a Petroșanilor*; în lucrarea publicată de I. Poporogu și C. Negruț *Descoperiri monetare în Valea Jiului* dar și în lucrarea *Monede și bancnote românești* semnată de

academician Gh. Buzdugan, care arată: „...cele mai însemnate descoperiri sunt întâlnite în Valea Jiului și într-o măsură mai mică pe Valea Oltului...”.

În continuare, doresc să mă opresc asupra descoperirilor monetare făcute pe teritoriul Petrilei, care, în lipsa altor documente, oferă posibilitatea de a reconstitui începuturile de viață omenească în acest colțșor de țară, ascuns în desișul pădurilor seculare.

Peștera Bolii din apropiere, aparținând în acea perioadă localității Petrila, constituia un excelent adăpost pentru oamenii epocii de piatră. Elementele de așezare omenească în această peșteră sunt identice cu cele aflate în alte peșteri cu urme de trăire din epoca primitivă. Descoperirile făcute de către inginerul I. Bordan în acest loc, au scos la iveală nouă bucăți de mărgelă din lut ars, cinci roșii, două galbene și două alburii, precum și câteva vase rudimentare ce provin din lutul de Baru, dovedesc urme de trăire omenească în această peșteră.

Tot la Boli, cu ocazia construirii liniei ferate Simeria – Petroșani s-a găsit o secure de piatră aparținând neoliticului, iar în anul 1868, la tunelul aflat în construcție au fost descoperite mai multe unelte de fier, iar pe coastele dealului Bolii au fost scoase la iveală resturi de vase ceramice grecești și moriști de mărunțit grâul.

În anul 1854, cu ocazia unei excursii la cetatea Bolii, un grup de profesori din Deva au descoperit un mormânt rudimentar zidit din piatră de calcar. În mormânt s-ar fi aflat două schelete umane.

În anul 1886, în urma unor săpături făcute la peștera Bolii, profesorul Nagy Miklos, medicul Bottenstein și directorul de mine Tallacsek au descoperit mai multe obiecte de os, coarne de cerb, oase pietrificate de mistreț și un vas de lut ars.

În anul 1955, la cariera de calcar de la Boli a fost descoperit un tezaur monetar format din 14 bucăți de monede de argint: tetradrahme, tasiene și de imitație.

Din antichitate, înainte de Christos, în cătunul Jieț au fost descoperite mai multe unelte folosite pentru spălatul aurului, predate Muzeului Civilizației Daco-Romane de către directorul de mină Tallacsek.

Din epoca stăpânirii daco-romane în Dacia, în cătunul Jieț s-a găsit o lespede de mormânt roman, folosit ca stâlp de poartă de către

un țăran localnic, care, văzând că stâlpul atrage atenția domnilor, temându-se de vreo năpastă, l-a distrus.

În hotarul spre Petrila au fost găsite o unealtă de piatră și mai multe monede, din care: 4 As graves, 2 Assemis, 34 de monede de argint și 27 de monede de aramă din vremea Republicii Augustus – 2, Tiberiu – 1, Nero – 6, Titus – 1, Domițian – 4, Traian – 4, Guardian – 17, Filip – 19, Claudius – 1 și o monedă cu podul lui Traian peste Dunăre.

Pe teritoriul cătunului Popi de la Jieț, lângă casa țăranului Grunță, pe locul numit „La Grohote”, în mai 1962 a fost scos la lumină un depozit de 74 de monede de argint, repartizate cronologic în a doua jumătate a secolului al II-lea d. Chr. și până la sfârșitul secolului al II-lea d. Chr. Cea mai veche piesă este un dinar emis între anii 63 – 68, sub dominația împăratului Nero, iar cea mai recentă, tot un dinar aparținând lui Septimiu. Opt dintre aceste monede sunt cuprinse în marile cataloage numismatice din România.

1.7. EXPLOATAREA ALUVIONARĂ A AURULUI LA JIEȚ - PETRILA

Dacă la Petrila în zilele noastre mineritul cărbunelui constituie principala ramură a ocupației zilnice puțin sunt aceia care știu că tot de această activitate MINERITUL dar de data aceasta, exploatarea aluvionară a aurului, putem lega trecutul îndepărtat al moșiilor Petrila unde probabil din neoliticul târziu nisipurile aluvionare să fi atras oamenii unor locuri mai îndepărtate cărora „AURI SACRA FAMES”le-a aprins mințile și le-a stârnit patimile.

J.F. Niegerbauer, în lucrarea sa Dacien... Brașov 1851 amintește de cătunele Petrila la -fila 66 și Maleia la fila 103 unde pe cursul Jiului Mic (Jiet) și hotar cu Maleia, pe locul numit Jiet – Popi, a descoperit fostele puțuri din care se extrăgea aurul aluvionar. Autorul arată: „aici se observau foarte bine așa zisele mine, niște gropi așezate paralel care se succed în rânduri 9—8—9—8. Gropile circulare în formă de puțuri (putei) aveau la gura 1 - 1,3 m. și pe măsură ce se adânceau se lărgeau treptat. Căutătorii de aur care săpau aceste puțuri la o anumită adâncime, între straturile subsolului găseau

ascunse un nămol de culoare galben - verzui în care de multe ori descopereau amestecat nuceți de aur în forme nedefinite, asemănătoare cu cele descoperite în tezaurul găsit la Jieț-Popi. Aceste hrube golite de conținut, erau părăsite și cu timpul se prăbușeau, ca urmare diametrul lor la gura s-a lărgit, așa cum se pot vedea și în zilele noastre.

În ce privește metoda de lucru, când condițiile permiteau, roca auriferă era încălzită puternic apoi, stropită cu apă și oțet, care făcea ca acesta să crape mult mai ușor. Bulgării extrași din aceste puțuri se sfărâmau în bucăți de mărimea unui bob de mazăre, apoi se măcinau și se spălau, după sistemul obișnuit, până se obținea mult râvnitul metal galben strălucitor - aurul.

Uneltele folosite, potrivit vremii, erau primitive, și grosolane-ciocane de sfărâmat piatra, picoane, jilipuri, strecurători etc. Conducătorul minei Petrila, cercetând aceste locuri a descoperit un târnăcop și un jilip pentru spălat aur confecționat din lemn de brad pe care în anul 1886 le-a donat Muzeului Civilizației Daco-Romane Deva arată într-o comunicare prof. Teglas Gabor, directorul din acea vreme al instituției amintite care și el la rândul său la începutul sec al XX-lea a cercetat aceste locuri comparând urmele fostelor spălătorii ca niște gropi uriașe adânci cât o casă cu etaj din care se extrăgea aurul aluvionar încă din epoca primitivă.

Documente ale secolelor XVII și XVIII confirmă faptul că o mare parte a populației de pe cele două Jiuri se ocupau cu spălatul aurului aluvionar cu obligația de a preda stăpânului 10% din rodul muncii lor, aurul.

Un alt document emis la 20 noiembrie 1513 obliga culegătorii ca aurul obținut prin spălare să fie preschimbat numai pe teritoriul domeniului Hunedoara prin margraful Gheorghe de Brandenburg, care se bucura de acest privilegiu, dispoziție însă nerespectată de către nobilii locului.

Ca urmare între anii 1528 - 1529 la Crivadia, din dispoziția Voievodului de Transilvania Petru de Pereny se construiește turnul de pază cu misiunea de a aduna vama de la carele ce treceau sau veneau din Tara Românească peste Pasul Vâlcău dar și să strângă de la spălătorii de aur din Valea Jiului aurul obținut în favoarea sa. Potrivit

unor date statistice publicate de mai mulți autori, numai în anul 1512 - 1513 de la culegătorii și spălătorii de aur din comitatul Hunedoara s-au adunat 184,32 mărci și pisete de aur, din care 62% proveneau din Valea Jiului.

Cât timp a durat exploatarea auriferă, din lipsa de date nu se poate stabili. Se cunoaște însă că tradiția minieră în zona Petrila, nu s-a stins, mai ales că, nu odată și nu într-un singur loc, minerii timpului care săpau puțuri pentru a aduce la suprafața nămolul de culoare galben - verzui în care se găseau nuceții de aur au trecut și prin stratul de cărbune a cărui întrebuințare le era necunoscută, dar se pare ca îi cunoșteau.

1.8. TAINILE SUBTERANE ALE PETRILEI PREZENTARE GEOLOGICĂ

În anul 1840, baronul Victor Maderspach, moștenitorul unor mari proprietăți în Valea Jiului, descoperă pe fundul văilor din proprietățile sale aflorimentele unor strate de cărbune. Îndemnat de valorificarea economică a descoperirilor sale, apelează la serviciile fraților Karol și Rafael Hoffman, proprietari de mine la Rusca Montană și specialiști în minerit, care vin în Valea Jiului pentru a studia din punct de vedere geologic existența și posibilitatea exploatării zăcămintelor carbonifere descoperite.

Cercetările executate în estul bazinului carbonifer al Văii Jiului, Petrila, Lonea, Sălătruc, au stabilit configurația stratigrafică, iar prin studierea urmelor de floră și faună, au stabilit vârsta relativă a depozitelor sedimentare purtătoare de cărbune, structura petrografică, poziția rocilor înconjurătoare. Dar situația periferică, izolarea zonei între masivii muntoși, lipsa căilor de comunicație au dus la concluzia că începerea lucrărilor de deschidere a minelor și exploatării cărbunilor descoperiți încă nu este oportună și nici eficientă.

Pentru a-și asigura în viitor dreptul de exploatare asupra zăcămintelor descoperite, Victor Maderspach, frații Karol și Rafael Hoffman cumpără de la proprietarii de moșii, dar și de la țărani urbariali suprafețe însemnate de terenuri pe care să le transforme, la

timpul potrivit, în perimetre miniere, asigurând în acest scop și procurarea autorizațiilor de exploatare.

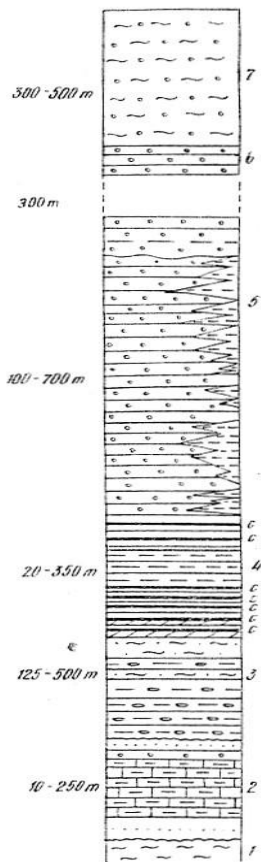
Statul ungar, aflând despre descoperirile făcute în Valea Jiului, dispune directorului Căpităniei Miniere din Zlatna (Berghauptmamischafft) să întreprindă la rândul său cercetări în zonă. Ca urmare, în anul 1855 statul maghiar și-a reținut în hotar cu Petrila 16 perimetre miniere.

În anul 1869, la solicitarea Societății Maghiare de Geologie, Ministrul Economiei și al Comerțului împuternicește pe Dr. Karol Hoffman să facă noi prospecțiuni și să cerceteze mai aprofundat zăcămintele carbonifere din bazinul Petroșani, prilej cu care, Dr. Hoffman întocmește primul studiu geologic care stabilește jaloanele stratigrafice și cele de imagine geologică de ansamblu, cu precădere asupra formațiunilor productive.

În anul 1870 vede lumina tiparului lucrarea Dr. Hoffman cu tema „Kohlenbecken der Zsylvthales”, solicitată de Societatea Geologică a Ungariei, în care împarte zăcămintele de cărbune din bazinul Petroșani în trei etaje:

ETAJUL INFERIOR (grupa stratelor de culcuș), descoperit în fundul văilor din estul bazinului. Grosimea acestui etaj variază între 100 și 125 m, pe când la Aninoasa și Petroșani acesta abia se observă. Acest etaj nu conține cărbune. Cu prilejul cercetărilor efectuate aici, nici una din sondele de explorare nu l-au străbătut. În acest etaj predomină rocile de culoare brun-roșcată și în special conglomeratele formate din bucăți mari de gnaisuri, mică, cuarț. În aceste conglomerate, și chiar în masa lor, se găsesc intercalații calcaroase și nisipuri argiloase de culoare roșie – ruginoasă, care conțin fier și sisturi argiloase de diferite culori.

Coloana stratigrafică interpretativă în bazinul Petroșani (după Gr. Răileanu)

- 1.-sisturi cristaline;
- 2 –cretacic superior;
- 3. – orizontul productiv;
- 5- orizontul conglomeratic superior;
- 6. 7. – formațiuni miocene și pliocene neoririzionate

numeroase.

ETAJUL MIJLOCIU (grupa stratelor productive) din punct de vedere minier și economic are o importanță majoră, întrucât cuprinde toate stratele productive. Grosimea medie a fost apreciată la 300 m. Etajul este reprezentat prin bancuri de gresie și argilă, între care se intercalează stratele de cărbune. În imediata apropiere au fost descoperite depozite de marnă cu conținut de solzi de mică și de cuarț.

În urma forajelor geologice în acest etaj au fost descoperite 25 de strate de cărbuni a căror grosime variază de la câțiva centimetri la câteva zeci de metri.

Dr. Hoffman în lucrarea sa face o largă descriere a stratelor de cărbune și a fosilelor identificate, astfel: în patul stratului principal (stratul nr. 3) a fost identificat *Turitella Beyrichi*, *Malanopsis Hautkeni* – care și-au făcut apariția aproape în toate stratele, uneori asociați cu *Cerithii*, dintre care specii de *Cerithium Margaretaceum*, *Cerithium Plicatum* și *Cerithium popuraceum*, care se regăsește pretutindeni, până în stratul nr. 15 și în argila de deasupra lui.

În bancuri mai mari și-a făcut apariția *Mithios Haidingeri*, asociat cu *Cithema Incrassata*, *Psanebia Semistriata* și *Cyrena Semistriata* și *Cyrena Gigas*, alături de care își fac loc izolat multe alte specii ca: *Venus*, *Astra*, *Cyathula*, *Melania Falacastata*, care se găsesc întotdeauna numai deasupra statelor de cărbune. Impresiunile de frunze sunt

Din studierea florei descoperite în depozitele formațiunilor carbonifere s-a ocupat Heer Oswald, care a făcut cunoscute 29 de specii de plante, pe care ulterior Mauriciu Staub îl ridică la numărul de 92 de specii, din care 49 de specii sunt caracteristice numai Văii Jiului, celelalte specii sunt comune și altor regiuni.

ETAJUL SUPERIOR (grupa stratelor de acoperiș) aparține Burdigalianului și se află în partea superioară a sedimentelor fiind alcătuit dintr-o alternanță de conglomerate, gresii, argile de culoare verde, roșie și vânătă și arareori se mai întâlnesc și șisturi carbonoase. Acest orizont se prezintă în bancuri puternice cu grosimi cuprinse între 5 până la 50 m. În acest depozit au fost găsite pepite de aur, mai ales în zona văii Jiețului.

În ce privește vechimea formațiunilor carbonifere din bazinul Petroșani, părerile geologilor sunt împărțite:

Th. Fucs atribuie vechimea formațiunii miocenului, pe când Karol Hoffman, Blankenhorn și Fr. Nopcsa fixează vârsta formațiunii carbonifere din Valea Jiului în Oligocen.

Mai târziu, în anul 1910, geologul C. Macovei, în lucrarea sa „Bazinul terțiar de la Bahna”, publicată în Anuarul Institutului Geologic Român, pag. 122, preciza: „E adevărat că unele din formele citate de Blankenhorn se găsesc în Oligocen, altele însă sunt din Miocen și o bună parte salamastre, care nu ne pot spune cu precizie la care subdiviziune geologică aparțin stratele în care se găsesc.” Amestecul acesta de forme ne indică o formațiune de ape salamastră depusă în condiții cu totul speciale. Prin urmare, nu putem pune o bază sigură pe argumentele care ni le formează datele paleontologice.

Profesorul Staub în lucrarea „Die Aquinflora der Zsilthales” semnată în anul 1877, susține că flora depozitelor din Valea Jiului aparține Miocenului inferior, și anume, Aquitanianului.

O altă lucrare, „Die tertiarflora Zsiltohe”, semnată de Fr. Pax în anul 1908 precizează că studiul efectuat asupra florei acestor depozite arată că acestea aparțin mai mult Miocenului decât Oligocenului.

Cum s-au format cărbunii în bazinul Petroșani.

Cu excepția vechimii acestor formațiuni, Nopcsa și Macovei sunt de aceeași părere asupra formării ei. Iată părerea profesorului Macovei: „În prima jumătate a Miocenului și, mai precis, odată cu începutul Burdigianului, marea năvălește din direcția vestică în interiorul platoului Mehedinți, de-a lungul unei crăpături longitudinale propriu-zise, sau de-a lungul unui sinclinal cuprins fie numai între șisturile cristaline de întâia grupă, fie între acestea și roci mezozoice. În acest canal, care ține de la Dunăre până departe în nordul platformei Mehedinți, marea depune pe fundul ei, uneori mai ridicat, alteori mai coborât, întâi depozite corespunzătoare acestei transpresioni și apoi sedimente de apă mai adâncă, cu fosile marine. Apele care veneau de pe uscat, cărau de multe ori lemne și resturi de plante, care fiind depuse la fund, au dat naștere la depozite de lignit, ce le întâlnim în multe părți.

După toate probabilitățile, comunicarea canalului mehedințean cu Petroșani se face prin Valea Cernei, căci numai astfel ne putem explica prezența micului petic de la Topile.

Odată cu sfârșitul primei mări mediterane, apa din acest bazin se retrage către sud, probabil nu mult mai la sud de Baia de Aramă. În etajul superior al formațiunii terțiare se găsește o zonă formată dintr-un complex de straturi, a căror materiale se aseamănă în parte cu materialul etajului inferior. Gresiile de diferite culori alternează cu conglomerate.

Deasupra formațiunii terțiare și numai pe malurile apelor, prin îngrămădirea sub formă de terase s-au format depozitele noi reprezentate prin rocile cristaline și calcarele coastelor erodate.

Astfel de apariții sunt foarte întinse, atât în albia Jiului transilvănean, cât și pe cea a Jiului Românesc, de la Iscroni la Bărbăteni.

În general, bazinul Petroșani este o depresiune tectonică. Depozitele care intră în componența acestui bazin sunt cutate și formează în linii mari un sinclinal dirijat pe direcția vest-est, adică în lungul bazinului.

Sinclinalul Petrila reprezintă partea nord-estică a bazinului și în axa sa sunt depozite care aparțin orizontului conglomeratic

superior. Formațiunile bazinului sunt afectate de numeroase falii, care au o importanță locală, compartimentând câmpurile miniere în blocuri.

Tectonica și, probabil, temperatura mai ridicată în timpul mișcărilor orogenice au jucat un rol important în procesul de incarbonizare. Cercetările făcute în domeniu de Rafael Hoffman dar și de alți specialiști arată că în cuprinsul bazinului calitatea cărbunelui este oarecum diferită. Spre vest, unde presiunile tectonice au fost mai accentuate, calitatea cărbunelui se îmbunătățește simțitor. Cărbunele de Valea Jiului este huilă cu flacără lungă și de gaz, în timp ce huila din vestul văii face parte din categoria huilei de gaz. Analiza cărbunelui brut arată o creștere de la est spre vest a conținutului de carbon de la 77,96% la 81,36%, a materiilor volatile de la 42,9% la 45,7%, a sulfului de la 1,48% la 3,12%, a puterii calorice de la 7775 la 8370 Kilocalorii/kg și scăderea umidității hidrografice de la 4,7 la 1,9%/kg.

Cărbunii din bazinul Petroșani sunt în general omogeni, au culoarea neagră și un luciu variabil, de la puternic la mat. În general cărbunele este tare, compactat, se desface în blocuri. Totuși, se observă unele deosebiri ale cărbunelui din estul bazinului față de cel din vest. La mina Lonea și Petrila, la cărbunii din unele strate se mai poate observa structura lemnoasă. În partea vestică a bazinului, la Lupeni și Uricani cărbunii sunt compacti și procesul de incarbonizare mai avansat a șters orice urmă lemnoasă. O altă caracteristică a cărbunelui de vest este structura oculară. Această structură nu are nimic în comun cu structura planelor din care s-au format cărbunii; ea trebuie atribuită presiunii și nu reprezintă altceva decât suprafețe curioase de desfacere sau rupere a cărbunelui, totdeauna perpendiculare pe direcția de efort.

Cărbunii de Valea Jiului prezintă o stratificație clară, care se datorează alternanței unor benzi de cărbune, cu luciu puternic cu alte benzi care au un luciu mai slab sau mat. Aceste benzi sunt date de componenții petrografici ai cărbunilor. Proporțiile dintre componenții petrografici ai cărbunilor variază de la un strat la altul și chiar în același strat, de la o localitate la alta, făcând ca și calitățile industriale ale cărbunilor să fie variate. Componentul petrografic principal este

vitritul, care variază între 50% și 90%, urmat de clorit în proporție de la 5% la 45%, apoi de aurit, care apare rar (1 la 9%); fuzit apare în cantități foarte mici, sub 2%, în câmpurile de la Lonea și Petrila, lipsind aproape complet la Lupeni și Uricani.

Cărbunii din bazinul Petroșani se comportă diferit în procesul de cocsificare: cei din vest dau un cocs de calitate superioară.

În prezent, cărbunii din bazinul Petroșani se exploatează în mai multe câmpuri miniere care se înșiră în lungul bazinului, de la est la vest, începând de la Petrila și până la Uricani.

1.9. CĂRBUNII DIN CÂMPUL MINIER PETRILA

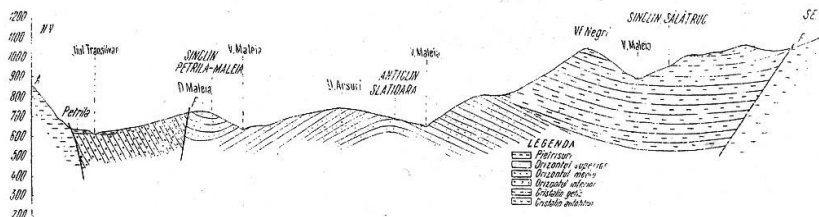
Între câmpul minier Lonea, situat la est, și cel de la Petroșani – Dâlja – la vest, se întinde pe o lungime de cca. 3 km exploatarea de la Petrila. Acest câmp minier care pare a fi unul dintre cele mai vechi din bazinul Petroșani este traversat de Jiul Transilvănean (de est) și de afluenții acestuia, pâraiele Rău, Fântâniei, Rusalin, Francisc și Ferro pe stânga. Și Bănița pe dreapta.

Căile de comunicație care deservește minele Petrila și Lonea trec prin orașul Petrila. Lucrările de exploatare au început în anul 1840 (de altfel, primele din bazinul Petroșani), s-au intensificat în anul 1859, luând o dezvoltare și mai mare după anul 1870.

Caracterizare geologică. Fundamentul acestui câmp minier îl formează șisturile cristaline ale domeniului getic. Formațiunile cele mai vechi care alcătuiesc succesiunea stratigrafică a câmpului minier Petrila aparțin orizontului conglomeratic inferior. Acest orizont este reprezentat și aici, de altfel ca în tot restul bazinului, prin conglomerate sau blocuri mari, prinse într-un ciment argilos roșu, cu caracter lateralitic. În intercalațiile argiloase și marnoase se găsesc urme bogate de floră și faună marină. Componenta litologică și conținutul faunistic arată identitatea acestuia.

Peste fundamentul format de șisturi cristaline de tip getic se așterne discordant și transgresiv orizontul conglomeratic inferior, sau formațiunea de culcuș. Peste depozitele acestui orizont se găsește formațiunea productivă, a cărei grosime atinge cca. 500 m. Ea apare la zi, aproximativ de la limita nordică a exploatării Petrila și se

lungeste în sud până în Valea Jiului și Dealul Negru. Spre sud, formațiunea productivă se afundă sub orizontul imediat următor. Succesiunea depozitelor sedimentare se încheie aici, spre deosebire de Lonea, cu orizontul conglomeratic superior alcătuit în mod predominant din conglomerate și gresii.

Profil geologic sintetic în regiunea Petrila - Sălătruc

Structural, formațiunile sedimentare reprezintă aici flancul nordic al unui sinclinal, care, de fapt, se dezvoltă ceva mai la sud (sinclinalul Petrila – Maleea). Lucrările de exploatare sunt situate spre sud, cu valori cuprinse între 20° și 40°. Un sistem de falii longitudinale și transversale compartimentează câmpul minier în blocuri.

În câmpul minier Petrila au fost întâlnite 16 strate, din care sunt exploatare stratele 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 13 și 14; celelalte strate formate din șisturi nu sunt exploatare.

Stratul nr. 3: este considerat stratul principal, cu grosimi cuprinse între 2 – 40 m. El reprezintă mai multe intercalații și șisturi cărbunoase și argiloase, și uneori lentile de sferosiderite, fie intercalate în argile, fie în stratul de cărbune.

Stratul nr. 4: nu a fost exploatat până la orizontul IX, deoarece abia la orizontul X a avut grosimea de 1 – 1,1 m.

Stratul nr. 5: are grosimi cuprinse între 2 – 4,5 m și constituie al doilea strat principal. El este alcătuit din două bancuri separate prin nivele marnoase, care variază între 0,20 și 0,60 m. La partea superioară se adaugă stratul „paprica”, cu o grosime de 0,55 m. Culcușul îl formează o gresie fină, iar acoperișul – un șist argilos cu faună de moluște.

Stratul nr. 6: se caracterizează prin intercalații de sferosiderit. El este intercalat între marne bituminoase în bază și marne fosilifere în acoperiș. Grosimea medie a acestui strat este de cca. 1 m.

Stratele nr. 8 și 9: au fost exploatare numai parțial.

Stratul nr. 12: a fost exploatat în blocul III, la orizontul VIII, unde a avut o grosime de 0,20 m.

Stratul 13: este constituit din două strate de cărbune separate prin 0,20 m de argilă; el are o grosime medie de 1,40 m.

Stratul nr. 14: a fost exploatat parțial, în blocurile I, II și III, unde a prezentat grosimi de 0,70 m.

Proprietățile chimico – tehnice raportate la masa medie:

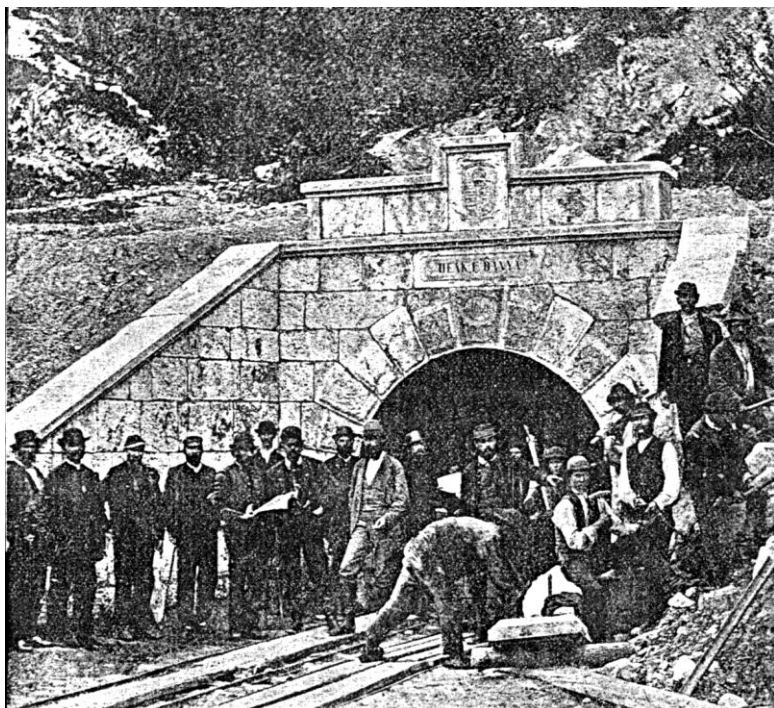
Substanțe volatile	45 – 48%
Carbon	74,5 – 75,5%
Sulf	1 – 4,5%
Hidrogen	5,8 – 6%
Oxigen – Azot	14 – 17%
Putere calorică superioară (Kcal/kg)	7500 – 7600
Putere calorică inferioară (Kcal/kg)	7170 – 7360

CAPITOLUL II

PETRILA MĂRTURII DESPRE UN VECHI MINERIT CARBONIFER MINA „DEAK FERENCZ”

„Consoțiiul format din prinții Maximilian și Egon Fürtenberg, contele Otto Chotek, baronii Luis și Moricz Haber, dobândesc la 30 decembrie 1859 prima concesiune de teren minier pe teritoriul comunei Petrila cu o suprafață de 135.349,2 m.p., înscrisă la Tribunalul Deva sub denumirea: „CONCESIUNEA MAXIMILIAN” Actul de înscriere consfințește 30 decembrie 1859 ca dată oficială de intrare în posesie a primului perimetru minier de pe teritoriul comunei Petrila”.

GALERIA PRINCIPALĂ A MINEI DEAK

**Consiliul de administrație a minelor Statului Petroșani a declarat
12 decembrie 1869 ca dată oficială de intrare în exploatarea a
primei mine subterane din Valea Jiului, care în continuare va
funcționa sub denumirea de
MINA DEAK FERENCZ -PETRILA**

2.1. CĂRBUNII

Minerali, naturali, de piatră sau fosili sunt resturi de plante acvaticice și terestre depozitate și împotmolite pe fundul mlaștinilor, al lacurilor și în regiunile de deltă, fiind carbonificate în decursul

timpurilor geologice.

Celuloza ($C_6H_6O_5$) din scheletul celular al materialului vegetal lemnos, sub influența unui proces de fermentație specială anaerobă – în mare parte inițiată de bacterii – s-a îmbunătățit cu carbon, o parte din elementele sale componente eliminându-se sub formă de apă (H_2O), bioxid de carbon (CO_2), metan (CH_4) și hidrogen liber. Cu cât această prefacere a ținut mai mult timp, cu atât este mai mare cantitatea de carbon din compoziția materialului vegetal carbonificat, procesul de carbonificare desăvârșindu-se în anumite condițiuni.

În timp relativ scurt, în special prin acțiunea căldurii și a presiunii din scoarța pământului, cărbunii naturali se clasifică în baza conținutului de carbon de care depinde puterea lor de încălzire (capacitatea calorică) și, după vârsta formațiunilor geologice la care aparțin, în următoarele varietăți: ANTRACIT, HUILĂ, CĂRBUNE BRUN, LIGNIT, TURBĂ. Ele reprezintă energia solară din timpurile geologice înmagazinată în plante, prin fenomenul de asimilare clorofiliană, pe care o eliberează prin ardere sau combustie.

Enciclopedia Română – „MINERVA” – 1930

2. 2. PETRILA

MINA DEAK FERENCZ SUB TUTELA STATULUI UNGAR

1869 – 1879

Cărbunele, prin importanța și multitudinea utilizărilor sale, începând cu deceniu IV al secolului al XIX-lea, transformă liniștita Vale a Jiului în principala sursă furnizoare de materii prime, atât de necesare dezvoltării transporturilor feroviare, navale – pe Dunăre, industriei energetice și siderurgice. Punerea în valoare a zăcămintelor de cărbune descoperite aici, marchează începutul revoluției industriale și tehnice, care pătrunde cu rezeziune în tânăra industrie minieră, ce se profilează tot mai accentuat în bazinul carbonifer de pe cele două Jiuri.

Asupra marilor bogății subterane și-a îndreptat atenția cu precădere statul ungar, precum și unele mari societăți finanțate de capitalul bancar maghiar, aflat sub controlul celui german, francez, belgian și englez.

După intrarea în vigoare a prevederilor „LEGII MINIERE” (23 mai 1854), în Valea Jiului s-a declanșat o luptă acerbă pentru dobândirea a cât mai multe perimetre miniere.

Statul maghiar, prin „Tezaurariatul Montanistic” pătrunde în Valea Jiului unde, în baza aprobării Căpitănatului Minier Zlatna, și-a reținut în prima fază 16 perimetre miniere situate în estul bazinului, la Petrila.

La 30 decembrie 1858 compania „Max, Egon, Fürst” dobândește prima concesiune de teren minier pe teritoriul Petrilei, înscrisă la Tribunalul Deva sub denumirea de „CONCESIUNEA MAXIMILIAN”, cu o suprafață de teren de 135.349,2 mp, act care atestă în mod oficial acordarea primei concesiuni miniere în Valea Jiului, la Petrila.

La rândul său, Ministerul de Finanțe ungar, prin adresa nr. 12708 din 21 mai 1866, dispune ocuparea tuturor terenurilor în favoarea statului ungar, care, în acest fel, mai dobândește încă 77 de perimetre miniere în Zona Văii Jiului. Lupta pentru dobândirea a noi perimetre miniere nu se oprește aici, aceasta continuă între anii 1858 și până în 1916. Ca urmare, statul ungar, prin Tezaurariatul

Montanistic (kincstár) a reușit să ocupe în Valea Jiului 71 de perimetre miniere.

La rândul său, Societatea de Mine și Furnale Brașov, devenit a patra mare producătoare de fontă a monarhiei austro-ungare, care se bucura de sprijinul marilor bănci austriece Wiener Bankverein, în sfera căreia se afla și Banca Comercială Pesta, care avea legături strânse cu Deutsche Bank, iar mai târziu cu Banque de Paris et de Pays-Bas, interesate și ele în construirea „Primei căi ferate din Transilvania”, între Arad și Alba Iulia – aflată în construcție, dar și în construirea ramificației Simeria – Petroșani, aflată în fază de proiectare, și-au manifestat la rândul lor interesul asupra terenurilor miniere de pe Valea Jiului.

Având în vedere perspectiva construirii liniei ferate Simeria – Petroșani, Ministerul de Finanțe ungar dispune printr-un alt ordin ca toate perimetrele miniere rămase neocupate să fie concesionate în favoarea statului ungar. Astfel, numărul câmpurilor miniere ocupate de stat se ridică la 121. Pe aceste perimetre au început în parte lucrări geologice de prospectare. Din datele obținute reiese că la sfârșitul anului 1868 pe teritoriul Văii Jiului au fost concesionate 146 de perimetre cu o suprafață de 34.098.372,6 mp, din care 1.946.791,6 mp se situa pe teritoriul localității Petrila și aparțineau statului ungar, Societății Anonime de Mine și Furnale Brașov, cât și societății maghiare Salgotarjan.

Profesorul Pech Antal, conferențiar la Academia Minieră, membru al Parlamentului ungar, a fost unul dintre promotorii principali ai dezvoltării mineritului carbonifer din Valea Jiului. Personalitate cu influență politică și economică, reușește prin Ministrul de Finanțe din acea vreme – Lonyai Menyhart să obțină o majorare de capital destinată dezvoltării economice și social culturale a zonei Văii Jiului.

Pentru coordonarea lucrărilor de deschidere a noilor mine de cărbune, Ministrul de Finanțe, prin ordinul nr. 32216 din 19 noiembrie 1868, dispune înființarea Oficiului Minier provizoriu, subordonat Direcțiunii Generale a Cărbunilor, Pădurilor și Sării din Cluj. La conducerea Oficiului a fost numit inspectorul minier Veres

Jozsef, ajutat de un funcționar superior, transferați aici de la Uzinele de Fier Hunedoara, cu sarcina de a îndeplini următoarele obiective:

- 1) Dezvoltarea suprafețelor miniere prin cumpărarea și concesionarea de terenuri necesare construirii de locuințe și extinderii perimetrelor miniere, cu precădere în zona estică a bazinului de la Petrila și, în măsura posibilităților, și în centrul bazinului, la Petroșani, Aninoasa și Vulcan.
- 2) Organizarea și intensificarea lucrărilor de cercetare geologică, în vederea stabilirii poziției stratelor de cărbune, adâncimii acestora, precum și estimarea rezervei de cărbune aflat în zăcământ.
- 3) Începerea lucrărilor de săpare a unei galerii de coastă situată în șanțurile dintre câmpurile miniere Ferencz și Deak.
- 4) Studiarea posibilităților de realizare a legăturii între viitoarea mină Deak Petrila cu viitoarea mină Petroșani-est, prin construirea unei linii ferate industriale duble, cu ecartament de 630 mm.
- 5) Pe măsură ce lucrările de săpare a galeriei Deak înaintează, se va avea în vedere ca la întâlnirea primului strat de cărbune, în culcușul acestuia să fie săpat un puț vertical până la suprafață, care să folosească la început ca puț de aeraj minier.
- 6) Stratele de cărbune străpunse cu prilejul înaintării galeriei de coastă Deak vor fi concomitent pregătite pentru începerea lucrărilor de exploatare, dar extragerea cărbunilor se va face numai după darea în folosință a liniei ferate Simeria – Petroșani, care va crea posibilitatea valorificării producțiilor realizate.

Comisarul minier Veres a mai fost mandatat să procure instrumentele ingineresti, aparatura și uneltele necesare începerii procesului de pregătire și exploatare a noii mine ce va intra în curând în exploatare, precum și cu achiziționarea suprafețelor de teren necesare construcțiilor industriale și pentru construirea viitoarelor locuințe pentru funcționarii și muncitorii mineri, care necesitau

cumpărarea a 486 ha de teren, evaluat la suma de 102.437 forinți, revenind pe fiecare ha de teren cumpărat suma de 211 forinți.

Pentru obținerea acestor suprafețe de teren, la 9 octombrie, Oficiul Minier lansează prima ofertă de cumpărare către țărani Buză Ștefan, Buză Dumitru, Buză Mitu, Petru Anghel și Drăgan Voinea, pentru cumpărarea în prima etapă a 32 de jugăre de teren. Oferta fiind respinsă, intervin autoritățile statului care execută exproprierea forțată a țăranilor. Cu toate protestele făcute, foștii proprietari, rămași fără apărare, sunt obligați să se supună. Statul, cu sprijinul fiscului, ocupă cu forța și începe construcțiile pe terenurile expropriate. La 27 aprilie 1868 primarul Băran Ioan și juratul Budilă Ioan semnează în fața pretorului din Pui actele de expropriere pentru suprafața de 34 jugăre stabilită la valoarea de 3688 forinți și 84 crăițari. Plata țăranilor expropriați s-a făcut pe loc de către intendentul minei Heinrich Gaidik (Monografia Petroșani, S. Stanca). Cu această primă acțiune începe lungul șir la expropriierilor forțate, până la acoperirea nevoilor noii mine Deak Ferencz –Petrla.

Direcția Generală a Minelor Cluj aduce la cunoștința Oficiului Minier Petroșani că din dispoziția Ministrului de Finanțe au fost repartizați la Petroșani, pe lângă Oficiul Minier, inginerii de cadastru Kvasnicska Tamaș și Ulbricht Jozsef cu sarcina de a legaliza și înregistra la Cartea Funciară terenurile concesionate sau cumpărate pentru nevoile minei, precum și pentru a finaliza lucrările de proiectare a liniei ferate industriale Petrila – Petroșani – est și al separatorului Petroșeni.

Circulația între Petroșani și Petrila se făcea peste fânațele și terenurile proprietate a țăranilor. Ca urmare, comisarul minier intervine prin adresa 140/1868 la Direcția generală a Minelor Cluj, solicitând aprobarea pentru construirea unui drum între cele două localități. Lucrările de construcție au fost începute și terminate în anul următor, apoi continuate din anul 1872, când drumul a fost prelungit până la Lonea și de aici la Cimpa.

Între timp, lucrările începute pentru săparea galeriei Deak înaintează cu repeziciune. Astfel, până la sfârșitul lunii august a anului 1869 au fost străpunse stratele de cărbune nr. 1, 2, 4, 5 și 13, iar la sfârșitul lunii octombrie și stratul principal nr. 3, care în acest

loc avea o grosime de 19,5 m. Conform programului, s-a început săparea unui puț vertical, care din galeria Deak și până la suprafață măsoara 36,6 m., folosit la început în scop de aeraj minier, apoi amenajat ca puț de transport al minei Deak. Lungimea galeriilor orizontale pornite din galeria de coastă măsoară în anul 1872/ 313 m liniari.

Paralel cu desfășurarea lucrărilor de deschidere a noii mine, în munții Aușelu încep lucrările de exploatare a pădurilor în vederea asigurării lemnului necesar pentru susținerea lucrărilor din subteran și nevoile pentru construcția de locuințe. Din anul 1870 lemnul necesar nevoilor minei a fost asigurat prin firma Victor Maderspach, baron și proprietar de păduri.

Având în vedere depășirea volumului de lucrări de investiții, dar și urgentarea lucrărilor planificate, Direcția Generală a Minelor Cluj majorează cu 50.000 de forinți fondul alocat pentru lucrările de investiții. Rezerva de cărbune din zăcămintul pregătit pentru exploatare a fost estimată la 1,5 mii chintale.

În iulie 1868, prin adresa nr. 200 Oficiul Minier comunică Direcției Generale a Minelor Cluj că lucrările de construcție a liniei ferate industriale dintre Petroșani-est și Petrila au fost începute și continuă lucrările de construcție a 20 de locuințe muncitorești la Petrila, lucrări pentru care, din fondul suplimentar acordat, au fost cheltuiți 31.738 forinți.

În noaptea de 20 iunie 1868 asupra zonei s-a abătut o furtună puternică ce a distrus un turn de foraj geologic, construcția atelierului de fierărie cât și alte obiective industriale și civile. Ca urmare, pentru refacerea lucrărilor afectate de furtună și terminarea construcției de cale ferată, Oficiul solicită o suplimentare a fondurilor de investiții cu încă 63.000 forinți.

Ministerul de Finanțe, analizând situația lucrărilor desfășurate pentru deschiderea minei Deak Petrila și volumul lucrărilor executate a hotărât să schimbe structura organizatorică a Oficiului Minier Petroșani. Ca urmare, fostul Comisar minier Veres Jozsef a fost numit administrator al minelor statului din zona Petroșani, iar în locul rămas vacant a fost numit inginerul minier Pistel Jenő; cu conducerea activităților financiare a fost numit funcționarul superior Künzel

Gabor, iar Koszta Zakarias a fost împuternicit să asigure activitățile de aprovizionare tehnico-materială.

În imediata apropiere a galeriei Deak au fost finalizate 2 case muncitorești pentru câte 4 familii, o casă tip cazarmă pentru 10 familii, o locuință pentru șeful și contabilul minei, unde își aveau și biroul, precum și o clădire pentru atelierul mecanic al noii mine (aflată pe locul unde este astăzi depozitul de lemne al minei Lonea și remiza de pompieri a minei Petrila). În acest timp, mai erau în stadiu avansat de lucru încă 5 case, fiecare pentru câte 4 familii. Pentru perioada următoare, construcția de locuințe a fost încredințată prin contract antreprenorilor Strausz Sandor și Barcsay Arpad, veniți de la Săcărâmb.

Ministerul Finanțelor, prin adresa nr. 14.889/1869 comunică acordul său cu privire la construirea unei noi colonii muncitorești situată în lunca dintre Livezeni și Petroșani (actualul teren situat între str. N. Bălcescu și cartierul Carpați) sub denumirea de „Colonia Deak”, așezare muncitorească în care se va deschide și o farmacie (Farmacia Guido) și o piață agro-alimentară, cu târg săptămânal în zilele de sâmbătă.

În luna decembrie 1869 Oficiul Minier Petroșani întocmește harta cu parcelele miniere Samuel, Emma, Peter și Antal, care, împreună, ocupă un număr de 40 de perimetre pregătite pentru a intra în exploatare. Oficiul Minier apreciază că în cele 5 parcele amintite grosimea stratului între acoperiș și culcuș este de 12 m și conține cărbune de bună calitate.

În luna decembrie 1869, după cum arăta noul Comisar minier Pistel Jenő, lucrările de deschidere a primei mine de cărbune din Valea Jiului erau în grafic. Ca urmare, Consiliul de Administrație a minelor statului Petroșani, confirmă terminarea lucrărilor programate, declarând oficial data de 12 decembrie 1869 ca dată de intrare în exploatare a primei mine subterane de cărbune din Valea Jiului, care în continuare va funcționa sub denumirea de „MINA DEAK FERENCZ – PETRILA” și va avea principala activitate exploatarea cărbunilor din câmpul minier Petrila. Bilanțul economic încheiat la sfârșitul anului 1869 arată că valoarea lucrărilor executate cu deschiderea minei au fost evaluate la 218.995 forinți. Producția de

cărbune a noii mine, în primul an de funcționare, a fost de 853 tone, realizată cu un număr de 64 de muncitori.

La mina Deak Ferencz au continuat lucrările de deschidere și pregătire a noilor capacități de producție. Puțul de extracție a fost adâncit cu încă 123 m, până la nivelul orizontului V. Puțul a fost dotat cu o mașină de extracție modernă, acționată de forța aburului, de tip Mayer, cu pistoane gemene care dezvoltau o putere de 60 CP, funcționa la o presiune a aburilor de 5 atm. și dezvolta o viteză de lucru de 4 – 6 m/sec. Mașina a fost livrată de firma Erich și Hoffman din Hermanseifen, fiind prima mașină de extracție de acest fel din Valea Jiului, având ca mecanici pe: Furca Emeric, Zlatsky Ștefan și Zlatsky Vilmoș. La această mașină a fost adaptată o pompă de la aceeași firmă (Ruston din Praga), folosită la evacuarea apelor din subteranul minei.

Termenul de dare în folosință a căii ferate Simeria – Petroșani întârzie, îndeosebi din cauza structurii neprevăzute a terenului dintre Crivadia și Petroșani, care a impus lucrări suplimentare de consolidare a terenului, dar și din cauza izbucnirii unei epidemii de holeră, care a făcut multe victime între muncitori și populația locală.

La mina Deak lucrările de deschidere și de pregătire a stratelor de cărbune avansează în ritm susținut, rezerva de cărbune pregătită în stratul principal (nr. 3), în baza studiilor efectuate de către specialiștii sosiți la fața locului, a fost estimată la 7,2 milioane tone.

În subteran se deschid orizonturile nr. II și III, se sapă un puț orb, nr. 0, precum și alte lucrări necesare deschiderii fronturilor de lucru, îndeosebi în stratele productive nr. 3 și 5.

Paralel cu înclinarea stratului principal, în culcușul acestuia, a fost săpat un plan înclinat până la nivelul orizontului principal nr. V, prin care, un ventilator electric instalat la suprafață, asigura evacuarea aerului viciat din subteranul minei. În limita vestică a câmpului minier Deak, în perimetrul Ferro, s-a deschis o altă mină a statului, independentă de mina Deak. Lucrările de săpare a puțului de extracție au început de la cota 670 m (în locul unde se află astăzi puțul centru). La atingerea cotei galeriei principale de transport, orizontul nr. V, prin săparea unei galerii direcționale s-a realizat legătura cu puțul Deak, după care activitatea

minei Ferro se contopește cu cea a minei Deak, iar producția extrasă se va evacua la suprafață prin puțul acestei mine.

Necunoașterea specificului stratelor de cărbune, în special a stratelor nr. 3 și 5, neaplicarea metodelor adecvate pentru exploatarea acestora și a susținerii galeriilor de transport, lipsa de experiență a conductorilor minieri au pus în pericol zăcămintul pregătit pentru exploatare, după cum arăta Schreiber Arpad în anul 1926, în ziarul local Valea Jiului: „Cunoștințele lipseau, firește, aici ca și pretutindeni în aceea vreme în Valea Jiului. În loc să fi început exploatarea stratelor de sus în jos, adică de acolo de unde încetaseră cu abatajul de suprafață, le-au început la nivelul galeriei de extragere (de jos în sus), precum și la alte niveluri ale înălțimii de 30 m. Cum lucrările de rambleiaj au întârziat, galeriile de abataj nu puteau rezista și se prăbușeau. Conductele de aerisire erau imperfecte și intrau în presiune. În consecință, minele erau expuse la mare pericol din cauza concentrațiilor de gaz metan, care au produs multe greutăți minelor, prin focurile declanșate în stratele de cărbuni și pe galerii.”

Datorită condițiilor istovitoare de muncă și de viață, sănătatea muncitorilor este grav afectată. Nerespectarea de către conducerea minelor a proceselor și metodelor de exploatare a cărbunilor, nerespectarea metodelor de susținere a galeriilor, neluarea unor măsuri specifice pentru protecția muncii și a vieții oamenilor, aerajul minier necorespunzător, existența în mină a gazelor nocive și explozive peste limitele admise, au transformat mina Deak într-un adevărat teatru de accidente dintre cele mai îngrozitoare, ca cel întâmplat în noaptea de 12 decembrie 1872, când s-a produs o puternică explozie de gaz metan în amestec cu praf de cărbune, urmată de un puternic incendiu, care a mistuit în flăcări turnul puțului de extracție, și sala casei de mașini, luând viața a 17 muncitori minieri aflați în galeria de coastă Deak. Urmare a exploziei, în stratul principal nr. 3 a izbucnit un foc care a făcut ca mina Deak Petrila să devină impracticabilă.

Urmările exploziei din anul 1872 au avut o influență negativă asupra mineritului finanțat de statul ungar în Valea Jiului. La mina Deak Petrila, după explozia care a avut loc, s-a continuat numai exploatarea cărbunilor din aflorimentul stratului principal, prin

cariere organizate la suprafață, dar, din cauza costurilor prea ridicate ale lucrărilor de repunere a minei în stare de funcționare, în luna august a anului 1874 toate lucrările de exploatare au fost oprite, precum și lucrările aflate în curs de desfășurare la minele statului de la Lonea, Jieț, Cimpa, Răscoala și Sălătruc.

Până în anul 1872 statul ungar și-a concentrat forțele spre deschiderea minei Deak Petrila, neglijând cercetările, prospectările geologice și pregătirea deschiderii și a altor mine aflate în proprietatea sa, ceea ce a condus, în anul 1883 la declanșarea unei puternice crize economice, însoțită și de o barbară concurență desfășurată de Societatea Anonimă de Mine și Furnale Brașov, dornică să acapareze toate minele din Valea Jiului.

Pentru a face față concurenței neloiale, statul ungar caută soluții pentru a-și redresa activitatea productivă, în care scop face noi investiții în minele sale din Valea Jiului. În acest fel, concurența pentru zăcămintele carbonifere din Valea Jiului nu numai că nu s-a ameliorat, din contră, s-a adâncit și mai mult, mai ales că în spatele Societății brașovene se afla capitalul bancar, care era hotărât să contracareze acțiunile statului, trecând la acțiuni fățișe pentru poziții dominante. Capitalul bancar se folosește de toate mijloacele de care dispune, mituiește funcționarii, sabotează transportul cărbunilor pe calea ferată. Ca urmare, pe rampele de încărcare zăceau peste 40.000 chintale de cărbune aparținând minelor statului, deoarece proprietarul căii ferate Simeria – Petroșani a sistat livrarea vagoanelor necesare. Prin mituirea funcționarilor, lucrările miniere începeau fără pregătirile necesare, astfel, surparea acestora favoriza apariția focurilor de mină, datorate autoaprinderii stratelor de cărbune, etc.

După explozia din anul 1872, consorțiul condus de banca franco-ungară, care, în mod fraudulos, urmărind profituri tot mai mari, a amestecat printre cărbunele de primă calitate cărbune inferior, a reușit astfel să compromită bunul renume al producției minei statului în fața cumpărătorilor. Producția minei Deak se realiza în exclusivitate prin exploatarea la suprafață a aflorimentului stratului principal. Ca urmare, bilanțul financiar al anului 1874 se încheie cu o pierdere de 324.297 forinți, minele din subteran fiind pe cale de completă lichidare.

Administrația minei Deak, făcând o analiză a situației în care se afla, a hotărât ca în actuala condiție, repunerea în stare de funcționare este inutilă, întrucât starea tehnică a acesteia a ajuns din nou la faza de început, deci, a hotărât închirierea minelor statului unor societăți particulare.

Bunurile în construcții ale statului ungar, inventariate la începutul anului 1874 se prezentau astfel:

Terenuri în localitatea Petrila – 485 ha, în valoare de 102.437 forinți. Pe aceste terenuri au fost inventariate următoarele construcții:

Locuințe pentru funcționari	8
Locuințe pentru oficiali	4
Locuințe muncitorești pentru 496 de familii	159
Locuință pentru preot	1
Construcții oficiale pentru birouri	1
Puncte sanitare	4
Clădiri pentru oficii	1
Spital	1
Cuptor pentru arsul varului	1
Atelier pentru reparații mașini	1
Depozit pentru materiale explozive	1
Gater acționat cu aburi	1
Puncte pentru cântare	1
Depou pentru locomotive cu abur	2
Cantoane cale ferată	5
Cale ferată îngustă între Petroșani și Petrila	1200 m
Linie ferată simplă între Petrila și mina Jieț	4370 m

Valoarea construcțiilor inventariate a fost evaluată la suma de 1.304.368 forinți.

În anul 1874, între Tezaurareatul Montanistic regal (kincstár) și „Societatea Anonimă de Mine și Furnale Brașov” intervine un acord prin care Societatea Brașoveană își dă acordul ca mina Deak să sape o galerie din câmpul minier Maximilian până în apropierea galeriei Deak, în vederea ocrolirii zonei avariate de explozia din 12 decembrie 1872. La rândul său, Tezaurareatul Montanistic (kincstár)

a acceptat ca Societatea Brașoveană să sape o galerie din galeria de coastă a minei Petroșani est, care să traverseze în subteran câmpul minier Ferencz, de unde să realizeze o legătură cu galeria Deak.

În același an, 1874, Administrația Minelor Statului Petroșani constată că din cauza nerespectării art. 10 din Contractul încheiat cu Căile Ferate cu privire la transportul cărbunilor, mina statului, Deak Petrila, nu și-a putut valorifica în întregime producția de cărbune extras, rămânând cu mari cantități de cărbune în stoc, pe rampele de încărcare ale căii ferate.

Nerealizarea producției zilnice de cărbune planificată, greutățile provocate de calea ferată prin sabotarea transportului, concurența neloială a societății brașovene au provocat pierderi financiare cu consecințe dramatice asupra bilanțului economic al minei Deak Petrila.

Prin Dispoziția nr. 5320/1877, Direcția generală a Minelor, Pădurilor și Sării Cluj, recunoaște greutățile prin care trec minele statului din Valea Jiului, motiv pentru care recomandă aplicarea unui regim sever de economii în toate domeniile de activitate. Prin aceeași Dispoziție, Direcția Generală critică sever Administrația Minelor Statului și Oficiul Minier Petroșani pentru starea deplorabilă în care au lăsat să ajungă mina Deak Petrila, dar, în același timp recunoaște și condamnă concurența neloială, faptele și cauzele care au condus la starea catastrofală creată cu bună știință de către unitatea minieră concurentă pe piața cărbunelui din Valea Jiului.

Încercând ieșirea din criză, Consiliul de Administrație a Minelor Statului Petroșani, în ședința din 22 noiembrie 1879, caută soluții tehnice și financiare pentru lichidarea cauzelor care au condus la situația actuală, elaborând în acest sens un amplu program de măsuri tehnico-organizatorice și financiare care să conducă la repunerea în funcțiune a minei Deak Petrila, în care scop a alocat un fond de investiții în valoare de 24.932 forinți.

Consiliul de Administrație a hotărât ca în locul puțului Deak să fie săpat un alt puț vertical de transport care să atingă în adâncime nivelul orizontului principal nr. V, în care scop a alocat suma de 300.000 forinți (este vorba de actualul puț principal cu skyp), pentru săparea căruia s-a recomandat folosirea unor utilaje moderne, de mare productivitate.

La 8 martie, Conducerea Administrației Minelor încheie un nou contract cu Zsigmond Bela, prin care acesta se obliga să reia cercetările geologice prin foraje de adâncime, pornind de la nivelul 617,78 m, de unde urma să adâncească puțul de cercetare cu încă 118 m, până la străpungerea tuturor stratelor de cărbune aflate în câmpul minier Deak Petrila.

Acest program elaborat pentru lichidarea urmărilor exploziei catastrofale și repunerea în funcțiune a minei Deak Petrila nu a mai fost pus în aplicare, întrucât prin Adresa 41932 din 5 august 1879, Ministerul de Finanțe maghiar comunică hotărârea prin care minele statului din Petroșani vor fi închiriate cu începere din 1 august 1879 Societății Anonime de Mine și Furnale Brașov, pentru perioada 1 august 1879 – 31 decembrie 1894.

Ca urmare, în baza protocolului încheiat între părți, la începutul lunii august 1879 a început acțiunea de predare – primire a activelor și pasivelor minei Deak Petrila de către comisia formată din Veres Jozsef în calitate de reprezentant al Direcției Minelor Statului Petroșani, Ocsek Sandor din partea Societății regale de Geografie, Pick Tivadar, reprezentant al căilor ferate maghiare și Ioos Istvan, șef la uzinele de fier din Diosgyör.

Comisia de predare – primire a făcut o analiză și asupra stării lucrărilor miniere și stării geologice a zăcămintului de cărbune din câmpul minier Deak, estimând rezerva de cărbune la 370.000.000 tone.

Valorile bunurilor Tezaurareatului Montanistic regal au fost stabilite la 94.307.948,99 K, din care:

Suprafețe de teren cumpărate de Tezaurareatul Montanistic	278.390,12 K
Construcții industriale și sociale	1.079.535,99 K
Valoarea concesiunilor miniere, instalații tehnice și industriale și alte bunuri mobile	92.950,022 K
TOTAL=	94.307.948,99 K

În perioada funcționării sale, 12 decembrie 1869 – 1 august 1879, mina Deak Ferencz Petrila a realizat următoarele producții anuale:

Anul	Producția realizată chintale	Efective
1868	852	65
1869	34313	150
1870	106803	300
1871	483062	341
1872	831172	440
1873	809200	400
1874	758599	419
1875	701101	300
1876	772300	419
1877	870256	316
1878	781087	-
1879	931824	767

La 4 august 1879 s-a încheiat prima perioadă istorică a mineritului carbonifer din VALEA JIULUI. La această dată s-a prăbușit puternica cetate a cărbunilor construită aici, în perimetrul minier Deak Ferencz – Petrila, la construcția căreia prezența statului ungar a fost benefică, pentru că a creat prin activitățile industriale, economice și social-culturale o bază reală pentru dezvoltarea și înflorirea în continuare a mineritului carbonifer din Valea Jiului.

2.3. PETRILA – MINA DEAK FERENCZ
COMPONENTĂ A SOCIETĂȚII ANONIME DE MINE ȘI
FURNALE BRAȘOV
1 august 1879 – 31 decembrie 1894

Societatea Anonimă de Mine și Furnale Brașov (Kronstader Bergbau und Huttenacher Verein) s-a constituit în anul 1854 cu sprijinul Băncii Austriece Wiener Bankverein, în sfera căreia de interese se aliniase și Banca Comercială Pesta, care avea la rândul ei legături strânse cu Deutsche Bank, iar mai târziu și cu Banca pariziană Paris et de Pays-Bas, cu sprijinul cărora tânăra societate brașoveană devine în scurt timp a patra producătoare de fontă din

imperiul habsburgic și cel mai puternic investitor în mineritul carbonifer al Văii Jiului, unde, după executarea unor lucrări de cercetare geologică, stabilește pentru perimetrele miniere Petrila, Petroșani și Livezeni importante zăcăminte de cărbune (huilă de bună calitate).

În urma stabilirii rezervei de cărbune din zăcămintul cercetat, societatea acaparează un număr important de concesiuni miniere, care acopereau o suprafață de 35.280.081 mp teren, din care pentru teritoriul Petrila revin 51 de concesiuni cu o suprafață de 11.929.647 mp.

Societatea Brașoveană interesată să-și acopere în timp scurt investițiile făcute în Valea Jiului și la Călan, unde și-a construit două furnale pentru producerea fontei, decis să se implice financiar în construirea unei ramificații din „prima cale ferată din Transilvania” – Arad – Alba Iulia, pentru a face legătura între Petroșani și Simeria.

După darea în circulație a căii ferate, Societatea Brașoveană devine un adversar de temut pentru minele din Valea Jiului aflate în proprietatea statului ungar (mina Deak Petrila, mina Lonea, Petroșani est și Petroșani vest), precum și al unor persoane fizice din vestul presiunii.

Explozia de gaz metan și praf de cărbune ce a avut loc la 12 decembrie 1870 la mina Deak Petrila, focurile de mină izbucnite în subteranul exploatării miniere, criza economică declanșată în anul 1873, concurența neloială cu noua societate ș.a. au măcinat cu timpul, din punct de vedere economic, minele statului și au favorizat noua societate în crearea condițiilor pentru acapararea acestora, ale căror perspective de redresare devin tot mai incerte.

Minele statului nemaiputând face față concurenței și fiind puternic zdruncinate din punct de vedere economic, se văd obligate în anul 1879 să închirieze pe o perioadă de 17 ani, jumătate din minele Tezaurareatului Montanistic din Valea Jiului, Societății Anonime de Mine și Furnale Brașov, împreună cu toate concesiunile și licențele de exploatare pe care le deținea, împreună cu instalațiile de exploatare, construcții industriale și de transport pe calea ferată. În perioada existenței sale noua societate a funcționat sub conducerea

directorilor generali Heyrovski Emil, Benes Gyula, iar mai târziu Tallacsek Ferencz.

Societatea Brașoveană și-a atins scopul propus, devenind de la 1 august 1879 cea mai importantă forță economică din bazinul carbonifer al Văii Jiului. Pentru refacerea tehnică a minelor arendate, în special a minei Petrila, noua societate trece la reorganizarea structurii organizatorice a conducerii minelor subordonate, face investiții substanțiale pentru repunerea minelor în stare de funcționare, începerea procesului de exploatare a cărbunilor și valorificarea producției obținute.

La conducerea societății, în locul fostului director general Benes Gyula a fost numit inspectorul minier Tallacsek Ferencz, la propunerea căruia câmpul minier Petroșani a fost divizat în patru zone de exploatare (sectoare de producție):

1. Mina „Deak Petrila” cu minele Lonea, Petroșani est și Cimpa;
2. Mina de vest cu mina Dâlja;
3. Mina Aninoasa, formată din Aninoasa est, Aninoasa vest, Valea Piscului, cu minele est și vest, Valea Plesnitoarea și Priboi;
4. Valea Lupului, formată din valea Lupului est, Valea Lupului vest, Crividia și Valea Arsului.

După preluarea minei Deak, aici încep ample lucrări de refacere. Sunt consolidate lucrările de susținere a puțului Deak, se refac galeriile principale de transport din subteran, se aduc îmbunătățiri sistemului principal de aeraj al minei, se încep lucrări de săpare și amenajare a noului puț de extracție Deak, prevăzut cu un turn metalic (actualul puț principal cu skyp). Având în vedere prezența în subteranul minei a concentrațiilor periculoase de gaze explozive (CH_4), au fost procurate 700 bucăți de lămpi individuale de siguranță de tip Wolf, pentru păstrarea cărora s-a ridicat în imediata apropiere a galeriei Deak clădirea lămpăriei, compartimentată cu spații de păstrare a lămpilor cu benzină și atelier de reparații. Tot în zona galeriei Deak au fost construite clădirile pentru atelierul mecanic, fierărie, dulgherie, care, toate la un loc, formau „Atelierul de grup Petrila”. Au fost începute lucrările care formau complexul:

casa cazanelor, în care vor fi instalate trei cazane de mare capacitate, sala casei mașinii de extracție, sala compresoarelor, în care urmează a fi instalate două compresoare pentru producerea aerului comprimat de tip Ingersoll, acționate de forța aburului. Lângă acest complex, în premieră pentru Valea Jiului a început construirea primei stații de rambleu hidraulic.

În anul 1879, prin antreprenorul Zsigmond Béla, în câmpul minier Deak Petrila se reiau lucrările de cercetare geologică prin puțul de foraj aflat la adâncimea de 617 m și care va continua până la adâncimea de 730 m, străpungând toate stratele de cărbune din câmpul minier.

În vederea asigurării unui cadru optim de lucru și siguranță în subteranul minei, în incinta puțului Deak a fost construită o stație centrală de ventilatoare dotată cu un ventilator cu capacitatea de 500 m³ aer pe minut care asigura evacuarea aerului viciat din subteranul minei.

Pentru extragerea cărbunelui din abataje au fost puse la punct noi metode de exploatare, specifice pentru fiecare strat de cărbune. Dintre metodele de exploatare folosite se amintesc:

- metoda de exploatare prin surpare – se aplica în cazul stratelor subțiri, cu grosimea între 0,45 și 2,5 m;
- metode de exploatare cu rambleiaj, uscat sau hidraulic, după caz. În acest caz, spațiile libere după extragerea cărbunelui erau închise cu material pământos adus de la suprafață, sau piatră scoasă din subteran din lucrările de deschidere și pregătire;
- metoda de exploatare prin fâșii direcționale și abataj ascendent;
- metoda de exploatare prin fâșii transversale;
- metoda de exploatare prin fâșii transversale cu abataj descendent;
- metoda de exploatare mixtă, cu prăbușire și rambleu uscat.

Urmare a măsurilor tehnico-organizatorice, a investițiilor făcute, minele societății brașovene cunosc o revigorare continuă. Dacă în primul an de activitate (1879), cu un efectiv de 767 de muncitori mina Deak a realizat o producție de 931.182 chintale, în

anul 1896, după 17 ani de activitate, producția de cărbune s-a ridicat la 1.988.806 chintale, la care și-au adus contribuția 1400 de muncitori.

Deși în activitatea societății brașovene se observă un progres, totuși mijloacele tehnice folosite la extragerea cărbunelui din abataje erau încă dintre cele mai rudimentare: ciocane mari sau de mână (fistău), tânăcopul de miner, burghiuri manuale de diferite dimensiuni, pârgarii, sape și lopeți de miner etc. a căror mânăuire solicita din partea minerilor eforturi fizice deosebite. Așadar, creșterea producției de cărbune se realiza nu prin dezvoltarea bazei tehnice a minelor, ci prin intensificarea exploatării forței fizice a minerilor.

Transportul în subteran era rudimentar. În abataje, cărbunele era transportat până la suitorul colector cu roaba, pe galerii cu râznuța de lemn împinsă de către om către suprafață.

Noii proprietari ai minelor, împinși de rezolvarea cererii crescânde de cărbune, din dorința de a-și mări câștigurile, dar și acoperirea în timp scurt a investițiilor făcute cu repunerea minei în stare de funcționare, au neglijat întreținerea lucrărilor miniere din subteran, au rămas în urmă cu lucrările de deschidere și pregătire a noilor capacități de producție, au întârziat nejustificat lucrările de închidere prin rambleiere a golurilor rămase după exploatarea cărbunelui din abataje, nu au luat măsurile de diluare a conținutului gazelor explozive de mină (CH_4) etc. Toate aceste lipsuri și altele manifestate în subteranul minei au generat cu timpul situații care au pus în pericol siguranța minei și viața muncitorilor din subteranul acesteia.

Conducătorii minieri erau încă lipsiți de experiență, nu aveau nici cunoștințele necesare cu privire la exploatarea stratului principal (nr. 3), ceea ce a condus la intrarea în presiune a lucrărilor miniere și surparea lor, motiv din care au apărut focurile de mină, provocate de autoaprinderea cărbunelui neexploatat, a cărui ardere a fost stimulată de oxigenul intrat în subteran prin crăpăturile provocate în sol de seceta ce a avut loc în acel an. Focul s-a extins cu repeziciune, cuprinzând panourile de cărbune pregătite pentru exploatare situate între orizonturile principale I și II.

Cum Societatea Brașoveană colabora pentru lucrările de exploatare din subteranul minei cu diferiți antreprenori, care erau interesați de câștiguri cât mai mari, favorizați fiind de unele clauze contractuale, care prevedeau plata producției extrase după numărul de vagonete cu cărbuni scoase la suprafață și nu după cantitatea și calitatea cărbunelui produs, aceștia, cu bună știință, au neglijat cele mai elementare reguli în ceea ce privește metoda de exploatare, practicând o exploatare prădalnică, care a provocat societății mari pierderi financiare.

În anul 1894 singura dintre minele arendate de către Societatea Brașoveană de la Tezaurareatul Montanistic, care funcționa și se dezvolta, a fost mina Deak, care exploata aripa nord estică prin puțul Deak și aripa de vest din câmpul minier Petrila prin puțul Ferro.

Paralel cu exploatarea câmpului minier Deak, Societatea Brașoveană a investit sume importante pentru deschiderea și darea în exploatare a minelor Dâlja și Aninoasa. Investițiile masive, unele afaceri nerentabile, precum și lipsurile arătate mai sus au făcut ca societatea să meargă din ce în ce mai rău, ceea ce a împiedicat posibilitatea de arendare a minelor statului pe o perioadă de încă 10 ani, după cum a fost prevăzut inițial în contract.

Societatea Brașoveană, căutând soluții să scape de situația critică în care se afla, încearcă să obțină de la o societate din Düsseldorf un împrumut de 2 milioane de forinți. Tratatивele nu au dat rezultate și atunci problema a fost preluată de Wiener Bank Verein, care reprezenta capitalul german și Banca Comercială Maghiară Budapesta. Întrucât demersurile au eșuat, iar afacerile societății începuseră să meargă tot mai prost, negăsindu-se căile de redresare, aceasta se vede obligată să-și vândă la sfârșitul anului 1894 toate minele, împreună cu licențele de exploatare din Ungaria și Valea Jiului Societății SALGOTARJAN la prețul de 3,5 milioane de forinți, împreună cu contractul de arendare al Tezaurareatului Montanistic, referitor la minele din Valea Jiului.

În aceste condiții, la 31 decembrie 1984 Societatea Anonimă de Mine și Furnale Brașov își încetează activitatea de exploatare a cărbunilor din VALEA JIULUI.

2.4. PETRILA – MINA DEAK FERENCZ
PARTE INTEGRANTĂ A SOCIETĂȚII ANONIME DE MINE
SALGOTARJAN

1 ianuarie 1895 – 7 iunie 1920

Societatea Anonimă de Mine Salgotarjan a fost cea mai mare producătoare de cărbune din Ungaria. A luat ființă în august 1848 din lichidarea societății „Compania cezaro-crăiască privată a căii ferate din nord, de la care preia minele de cărbune din Salgotarjan – Ungaria. Acționarii ei au fost în parte capitaliști maghiari, comercianți și fabricanți din Pesta, dar și austrieci, mai târziu și germani. Bancherii societății erau Banca Englezo-Maghiară care avea legături cu Banca generală de Credit Ungară.

Societatea Salgotarjan, la 2 ianuarie 1895 preia toate minele societății brașovene și numește la conducerea acestora pe inginerul Andreics Janos. Astfel, noua societate devine cea mai puternică societate minieră din VALEA JIULUI, unde deținea 55.728.778 mp de concesiuni miniere, din care 31.619.329,3 mp reprezenta averea proprie, iar 24.109.448,8 mp cea a Tezaurareatului Montanistic. Înainte de izbucnirea primului război mondial, în anul 1913, societatea deținea 34.983.372,6 mp de concesiuni miniere și realiza o producție de 1.282.540 tone cărbune.

În anul 1895 societatea Salgotarjan a prelungit contractul de arendare cu minele Tezaurareatului Montanistic din Valea Jiului cu încă 5 ani, respectiv până în anul 1901, pentru ca apoi, valabilitatea contractului de arendare să fie din nou prelungită până în anul 1906.

În condițiile crizei de cărbune prin care trecea imperiul habsburgic, dar și starea dezastruoasă în care se aflau minele, datorată unei exploatări haotice, nerespectarea programelor de investiții, neglijarea lucrărilor de deschidere și pregătire a noilor capacități de producție și altele, au impus statului ungar să rezilieze contractul avut cu societatea Salgotarjan și să preia minele sale din Valea Jiului, cu excepția minei Deak Petrila, care, în baza unei convenții încheiate între părți, rămâne în administrarea definitivă a societății Salgotarjan.

După preluarea minelor cumpărate și în parte arendate, societatea Salgotarjan se implică într-un amplu program de investiții. Prin elaborarea unor studii tehnice, economice și organizatorice se stabilesc soluții care să conducă la eficientizarea activităților din minele sale. Dintre soluțiile adoptate se pot aminti următoarele: ca viziune tehnică societatea renunță pentru viitor la deschiderea noilor mine prin galerii de coastă, în favoarea puțurilor de extracție verticale. Pentru prevenirea apariției focurilor endogene, după studii minuțioase au fost elaborate „metode noi de exploatare”, care ținseau seama de grosimea stratelor de cărbune, de puritatea și tăria cărbunelui, de proprietățile de autoaprindere a cărbunelui prin oxidare ș.a. Funcție de aceste caracteristici, metodele de exploatare a stratelor de cărbune de la mina Deak Petrila au fost clasificate pe trei grupe, astfel:

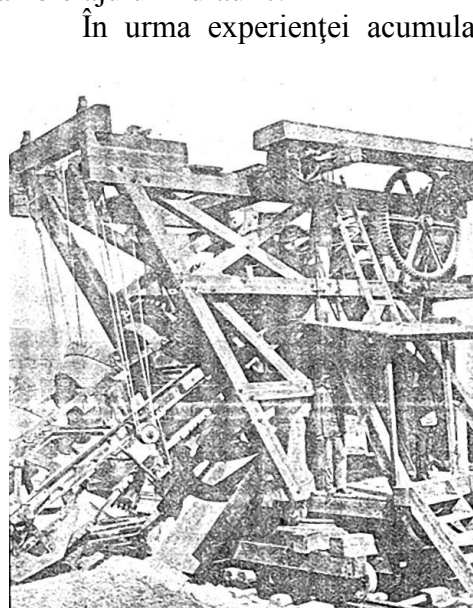
Grupa I: cuprinde stratele subțiri, în exploatarea cărora se menține vechea metodă, prin surpare;

Grupa II: încadrează exploatarea stratului principal (nr. 3) în care cărbunele alternează în intercalații de șisturi și alte materiale străine (marne și gresii), care împart zăcămintul în două sau mai multe bancuri de cărbune. În această grupă se folosește cu precădere o metodă nouă de exploatare, „prin fâșii direcționale și abataj ascendent”, cu lucrările de pregătire așezate în roca din culcușul stratului de cărbune. Metoda asigură stabilitatea stratului de cărbune aflat în exploatare, previne apariția focurilor endogene, creează condiții pentru izolarea acestora, fără a afecta lucrările învecinate.

Grupa III: folosește „metoda mixtă cu surpare și rambleu”, care se aplică în general la exploatarea stratelor subțiri, în unele cazuri și la stratul nr. 5 sau exploatarea lentilelor subțiri din stratul principal (nr. 3).

Perfecționarea continuă a metodelor de exploatare a stat în atenția conducerii minelor. La 25 septembrie 1905, în ședința Consiliului de Administrație a Societății, inspectorul minier Schwarcz Istvan arăta: „mecanizarea lucrărilor miniere, găsirea unor metode noi, moderne, trebuie să constituie principala preocupare a conducerii minelor din VALEA JIULUI”. Este necesar să se extindă la toate minele societății experiența minei Deak Petrila cu privire la

introducerea și folosirea cu rezultate bune a metodei de închidere a golurilor rămase după exploatarea cărbunilor prin folosirea rambleiajului hidraulic.

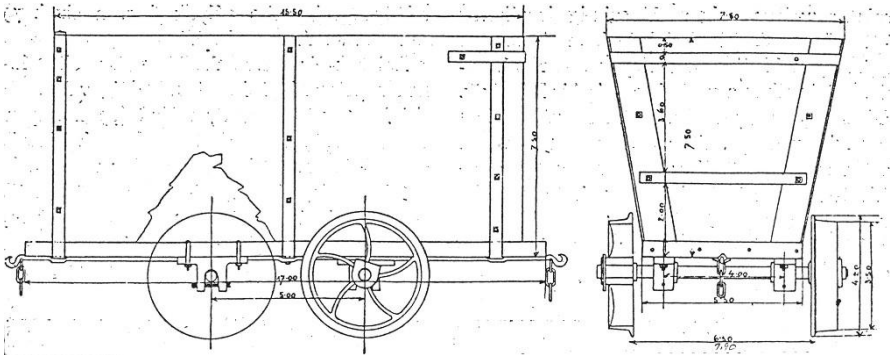

Petrila – Mina Deak: Stația mobilă de rambleiaj hidraulic

În urma experienței acumulate la mina Deak, în imediata apropiere a noului puț de extracție aflat în săpare, în anul 1900 s-a construit și dat în folosință prima stație de rambleiaj hidraulic din VALEA JIULUI, care avea o capacitate de 33 m³/oră, astfel, în subteranul minei s-a renunțat la metoda rambleiajului uscat, considerată prea costisitoare și ineficientă.

Pentru activitățile de suprafață au fost achiziționate utilaje, mașini, unelte noi, acționate cu forța aburului sau a energiei electrice, s-a trecut la modernizarea transportului, unde forța fizică a omului a fost înlocuită de forța mecanică, trolii, funii fără sfârșit, acționate cu motoare electrice, locomotive acționate de forța aburului, locomotive electrice și altele. În subteranul minei, transportul minier se baza încă pe forța fizică a omului. Transportul cărbunelui de la frontul de lucru până la suitorul colector se făcea cu roaba. La baza suitorului colector cărbunele era încărcat în râznuțele de lemn, apoi împinse de către râznași până la lumină.

Vagoneții de mină erau confecționați la atelierul minei. Trenul de rulare avea ecartamentul de 790 cm și era fixat în lagăre deschise de tipul Hardy Pat. Capacitatea unei râznuțe era de 6 chintale.

Petrila – răznuță de lemn, cu ecartamentul de 790 – 630 cm cu lagăre deschise de tip Hardy Pat

Vagoneții evacuați la suprafață erau goliți în silozul colector, apoi încărcăți în vagoane de lemn cu capacitatea de 25 – 30 chintale fiecare, din care se formau garnituri de tren compuse din 30 – 40 vagoane, tractate cu ajutorul locomotivelor cu aburi, apoi electrice, și duse la separația Petroșani est (2,7 km).

În vederea folosirii cu randament sporit, utilajele și instalațiile de la suprafață au fost reamplasate pentru a face față unui sistem rațional de exploatare, funcție de cerințele viitorului puț aflat în săpare și amenajare.

Pentru asigurarea apei necesare producerii aburului și nevoile minei, pe cursul râului Jiu s-a construit un baraj de captare prin care se asigura apa ce urma să fie pompată către casa cazanelor. În acest scop s-a construit pe malul stâng al Jiului casa de pompe dotată cu cinci pompe cu pistoane orizontale de tipul Worthington. În acest punct a fost construit peste râul Jiu un pod suspendat pe cabluri de oțel, care lega incinta minei de colonia muncitorească amplasată pe platoul din dreapta râului. Tot acum se dă în folosință podul de beton construit peste râul Jiu (în prelungirea actualei străzi a spitalului Petrila), care făcea legătura cu atelierul de zonă al minelor statului și remiza de locomotive (astăzi, incinta depozitului de lemne al E.M. Lonea) și incinta de suprafață a minei Deak Petrila.

Pentru sortarea cărbunelui extras, societatea Salgotarjan construiește „separația Petroșani-est” cu capacitatea de prelucrare de 70 m³/oră. Instalația a fost prevăzută cu un sistem de ciururi vibrante

de tip Westfalia, acționate de un motor electric de 26 CP, care sorta cărbunii pe mărimile: 0 – 10; 10 – 20; 20 – 30; 30 – 40; 40 – 80 și peste 80 mm. Legătura cu noua separație se făcea pe o cale ferată industrială cu ecartamentul de 630 mm, pe distanța de 2,5 km, din care 300 m trecea printr-un tunel săpat între colonia Bosnia și rampa separatorului. (Harta CFI la ANEXE)

În anul 1912 la mina Deak au fost încheiate lucrările de cercetare geologică și explorare a stratului principal.

În anul 1913 puțul de extracție Deak a fost adâncit la 207 m, față de 143 m, în anul 1910, iar vechea mașină de extracție cu aburi de 60 CP a fost înlocuită cu altă instalație, mult mai puternică (desființată la începutul anilor 1970).

Societatea Salgotarjan reabilitându-și activitatea minelor sale, a reușit ca într-un timp relativ scurt să obțină creșteri importante la producția de cărbune. Toate minele societății la un loc, în perioada anilor 1895 – 1902 au produs 34.078.178 chintale de cărbune, din care minei Deak Petrila îi revenea 10.760.672 chintale, după cum urmează:

Anul	Producție realizată		Rambleu (m ³)	Nr. muncitori
	Din abataje (chintale)	Din pregătiri (chintale)		
1895	998.323	441,05	41,025	409
1896	1.274.154	468,7	59,317	473
1897	1.140.198	234,4	50,467	463
1898	1.304.960	138,8	50,189	488
1899	1.349.840	221,8	58,667	467
1900	1.632.760	197,8	61,347	464
1901	1.702.945	434,7	87,580	520
1902	1.366.783	125,9	73,06	498
Total	10.760.672	2.215,15	481,598	

În anul 1902 societatea dispunea de 16.140 ml lucrări miniere în subteran, din care 325 ml puțuri verticale de extracție, 998 ml planuri înclinate și suitori, 3007 ml galerii transversale, 6510 ml

galerii principale de transport, 2160 ml lucrări și instalații pentru rambleiaj și 3140 ml lucrări pentru deschiderea și pregătirea noilor capacități de producție.

În același an, liniile de cale ferată industrială care deserveau minele Deak și Petroșani-est însumau 33.822 ml, din care în subteranul minei 17.722 ml, iar la suprafață 16.100 ml.

Pentru transportul cărbunilor în subteran și la suprafață, mina Deak dispunea de următoarele mijloace:

Vagoneți cu ecartament de 84 cm și capacitatea de 8 chintale	101 buc.
Vagoneți de lemn cu ecartament de 79 cm și capacitatea de 6 chintale	320 buc.
Vagoneți de lemn cu ecartament de 63 cm și capacitatea de 5 chintale	53 buc.
Cărucioare pentru transportul materialului lemnos	234 buc.
Cărucioare cu butoaie pentru transportul apei	8 buc.
Vagoneți	102 buc.
Alte mijloace de transport	16 buc.
	834 buc

Total mijloace de transport

Am prezentat o parte a investițiilor făcute pentru dezvoltarea bazei tehnico-materiale și tehnice a minelor Salgotarjan dar și a minei Deak Petrila.

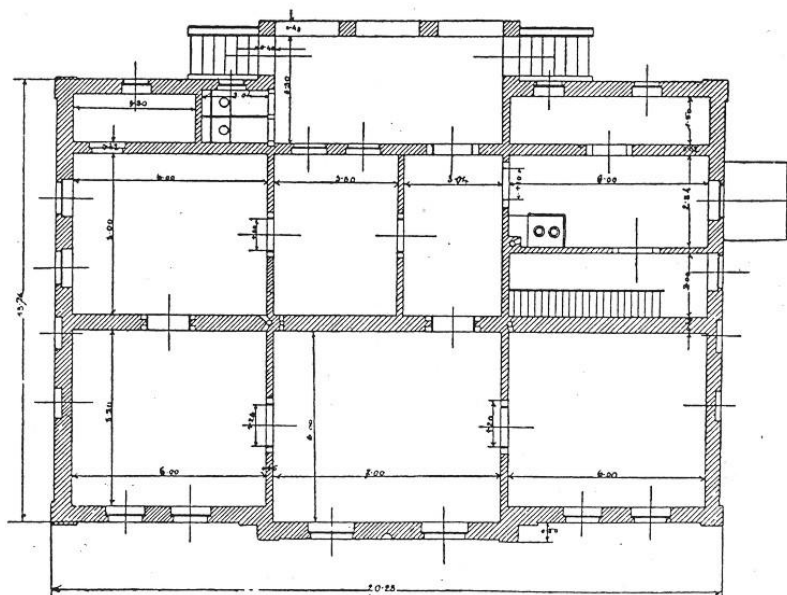
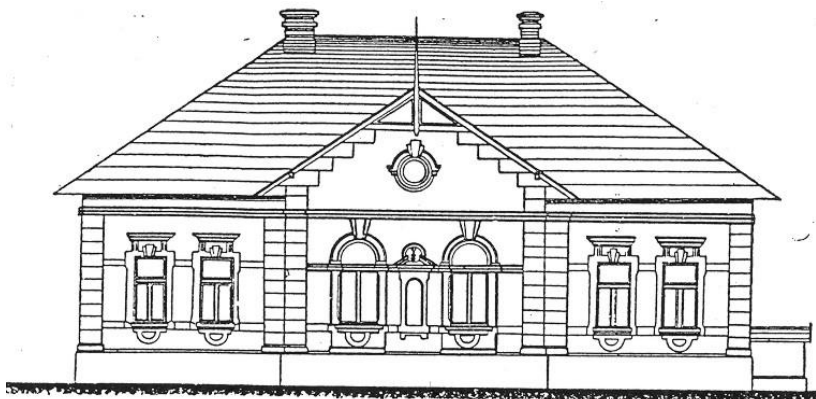
Societatea Salgotarjan nu s-a limitat la realizările obținute în domeniul economic, aceasta s-a implicat în crearea unor condiții sociale și de locuit cât mai bune pentru salariații săi. La Petrila și la Petroșani, ca de altfel în întreaga Vale a Jiului, au fost ridicate așa-zisele colonii muncitorești și separat ale funcționarilor. În general, confortul locuințelor construite a fost diferit, funcție de statutul social al personalului cărui le erau destinate, așa cum rezultă din planurile de construcție ale acestora.

Locuințele destinate funcționarilor, funcție de statutul social și funcția deținută, au fost repartizate pe grupe de funcții: directori, funcționari superiori, funcționari inferiori. Locuințele acestora aveau mai multe camere și un confort mai sporit, inclusiv spații de locuit pentru servitori.

Locuințele pentru muncitori, în cele mai multe cazuri erau compuse dintr-o bucătărie, un dormitor și o cămară pentru alimente. Pe lângă spațiul de locuit aveau o curte, grădină pentru zarzavaturi, anexe gospodărești. Apa potabilă era asigurată prin cișmelele așezate în stradă, pe grupuri de case, ca și cuptoarele pentru copt pâinea.

Primele construcții de locuințe au început la Petrila și la Petroșani, odată cu aducerea primilor muncitori. La Petrila, primul grup de case de locuit au fost ridicate în imediata apropiere a galeriei Deak, format din două case de locuit pentru patru familii, o casă tip cazarmă pentru zece familii și o locuință pentru funcționarii superiori, șeful minei și contabilul șef. Apoi, au mai fost ridicate pe malul drept al râului Jiu încă zece case de lemn, fiecare cu câte două locuințe, iar pe dealul Ferro au fost ridicate trei clădiri, fiecare cu câte zece locuințe. În colonia Bosnia, situată între Ferro și Petroșani au fost construite două clădiri P+I, fiecare pentru 20 de familii. La Petrila, în câmpia din dreapta râului Jiu a început construcția coloniei muncitorești, iar mai târziu a coloniei Cocoșvar, precum și 8 clădiri de locuit pentru funcționari (Kezicsokolom utca), iar în locul unde se află astăzi restaurantul Căprioara, într-un parc, s-a construit locuința directorului minei Deak (demolată cu ocazia construirii cartierului 7 Noiembrie).

Între anii 1868 – 1874 Oficiul Minier a construit la Petroșani între actuala str. N. Bălcescu și cartierul Carpați „colonia Deak” cu 8 case pentru funcționarii superiori, 4 case pentru 14 familii de funcționari inferiori și 159 case pentru muncitori, compuse din bucătărie, cămară pentru alimente, dormitor și mansardă.

Petroșani – locuință pentru ingineri (actuala clădire a Muzeului Mineritului)

Societatea Brașoveană, apoi societatea Salgotarjan construiesc la Petroșani pe câmpul dintre calea ferată și râul Jiul de Est, „colonia de jos”, iar în centrul comunei „colonia de sus” și Maleia (fostele străzi Horia, Cloșca și Crișan).

După anul 1900 societatea Salgotarjan demarează o nouă etapă pentru construcția de locuințe, program prin care a fost configurată localitatea Petrila, dotată cu case de locuit, utilități administrative, sanitare, social – culturale și de cult. Toate aceste utilități, ca și dezvoltarea industrială a minei Deak au creat posibilitatea creșterii populației. În anul 1870 localitatea Petrila număra 2487 locuitori, iar după 40 de ani, în anul 1910, numărul locuitorilor s-a ridicat la 9271, reprezentând un spor general de 3,72 ori.

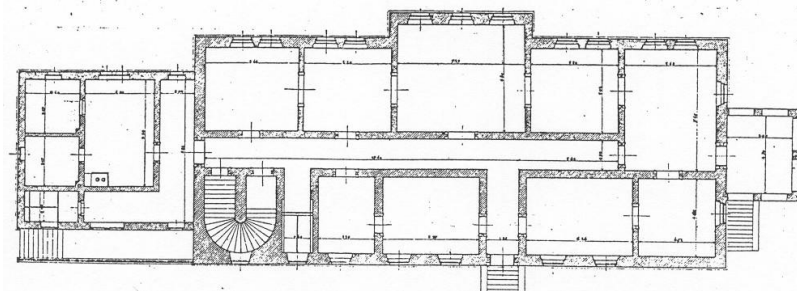
Pentru administrarea și întreținerea caselor din coloniile muncitorești, în organigrama întreprinderii funcționa un serviciu de construcții, administrare și întreținere a spațiilor de locuit. Prin contractul de închiriere a locuinței către muncitori se stipula: „muncitorul are obligația ca săptămânal să spele dușumelele și odată pe an să văruiască pereții locuinței sale”.

Administrația minei suporta pe cheltuiala proprie serviciile de salubritate, vidanj, curățirea coșurilor de fum, construcția și repararea cuptoarelor de copt pâine, a sobelor de gătit și încălzire din locuințe, reparații de tâmplărie, reparații tencuieli, zugrăvirea locuințelor ș.a.

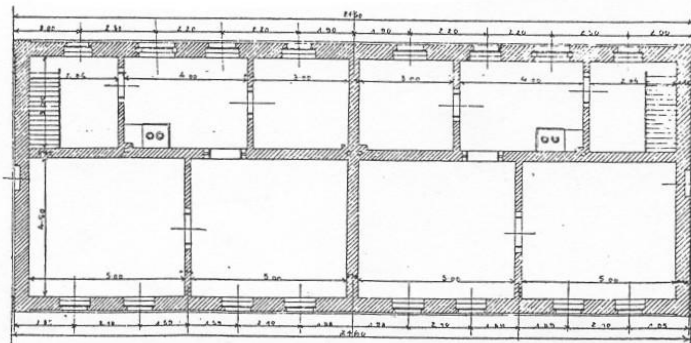
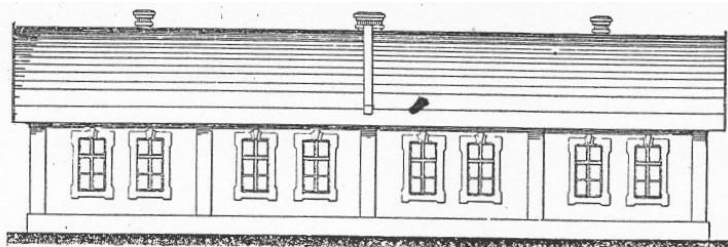
Pe lângă aceste servicii, ale căror costuri erau suportate de conducerea minei, fiecare muncitor primea lunar câte 5 litri de petrol lampant pentru iluminarea locuinței, 8000 kg de cărbune spălat pe an, lunar câte o legătură de așchii și 1 m³/an lemne de foc pentru încălzitul cuptorului de copt pâinea.

Pentru muncitorii și funcționarii minei Deak, înainte de Primul Război Mondial, la Petrila se construiește Cazinoul muncitoresc, cu sală de spectacole, bibliotecă și restaurant, iar pentru recreare și agrement a fost amenajat un frumos parc cu alei și bănci pentru odihnă, un foisor și două terenuri de tenis (parcul de astăzi), numit parcul Teodorescu.

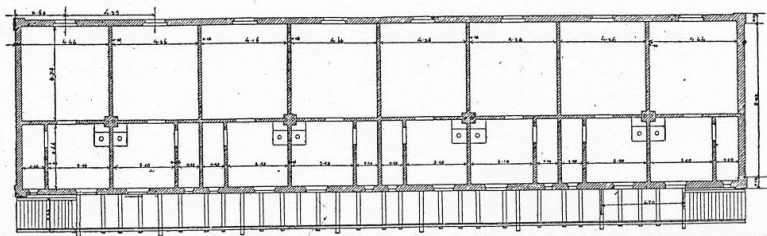
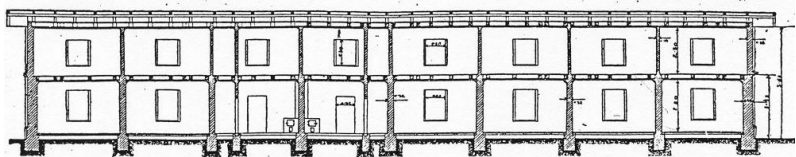
Conducerea societății Salgotarjan, pentru a veni în sprijinul muncitorilor și funcționarilor săi, a organizat și la Petrila un magazin propriu de alimente și îmbrăcăminte, prin care asigura salariaților produse de primă necesitate la prețuri favorizante. După anul 1915, urmare creșterii prețurilor pe piața de desfacere, societatea a preluat în seama sa o parte din prețul produselor, la unele acordând chiar gratuități, protejându-și în acest fel muncitorii de prețurile speculative cerute de comerțanții particulari.

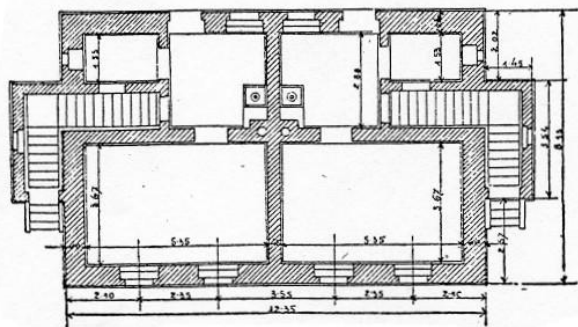
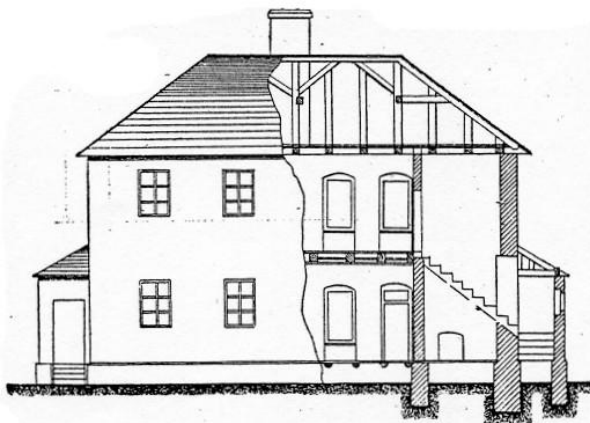
Petroșani – locuință pentru directorul general (a fost construită pe locul actualei IUMP)

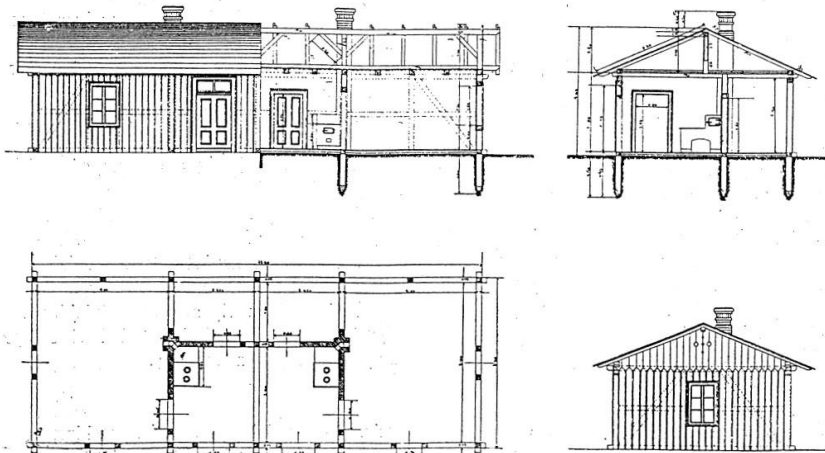
Petroșani – locuințe pentru funcționari, (fosta strada Horea)

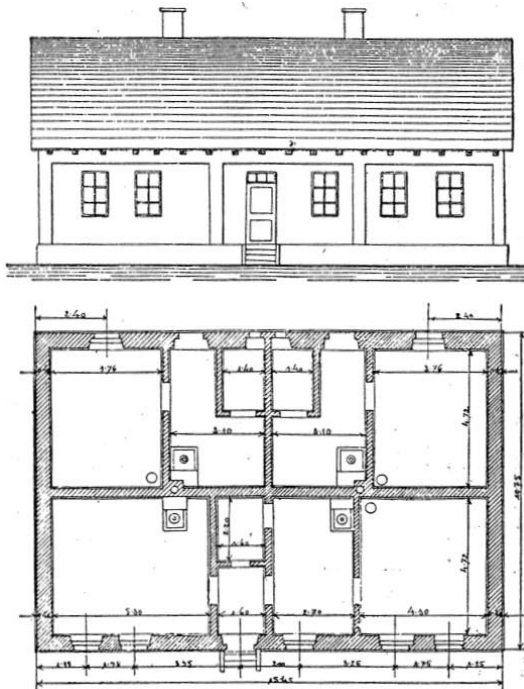
Petroșani – locuințe muncitorești în coloniile Ferro și Bosnia

Petroșani – locuință colonia de sus (fosta strada Cloșca)

Petrița – locuință muncitorească din lemn pentru două familii

Petroșani – locuință muncitorească (actuala strada Cuza Vodă)

Raporturile de muncă dintre superiori și muncitori erau stabilite prin „REGULAMENTUL DE SERVICIU” aprobat de către Consiliul de Administrație al Societății Salgotarjan la 21 aprilie 1913, care reglementa obligațiile reciproce între părți, societate – muncitor, din care rezultă:

- Calitatea de angajat a muncitorilor, obligații reciproce ale celor doi subiecți – societate – muncitor, față de condiția de angajat, obligativitatea lucrătorului de a recunoaște sentințele regulamentului;
- Calificarea personalului și stabilirea vârstei minime, pentru lucrul în mină, la 15 ani;
- Relația superior – lucrător, precizându-se că oficianții și suboficianții sunt superiori lucrătorului;
- Timpul și durata șuturilor (schimbului de lucru) stabilit la 12 ore, cu pauză de o oră la amiază și miezul nopții; conducătorii lucrărilor aveau dreptul de a stabili, pentru unele lucrări, cum este cazul focurilor și a altor lucrări periculoase, șutul de 8 ore;
- Obligațiile lucrătorilor la lucru și în afară de lucru: fiecare lucrător era obligat înaintea șutului să se prezinte la sala de ordinațiune (sala de apel – nn); față de superiori fiecare lucrător era dator a se purta cinstit și a saluta minerește ridicând pălăria și zicând „Noroc Bun”; lucrătorii mai tineri erau datori a-i saluta pe cei mai bătrâni;
- Stabilirea simbriei: lucrătorii lucrau 10 – 12 ore sau în acord, mărimea simbriei stabilindu-se de către conducătorul lucrărilor; acordul era stabilit la apel de către conducătorul lucrărilor și comunicat grupei de lucrători în scris;
- Solvirea simbriei: se stabilea că din câștig se pot trage o serie de taxe și amenzi în favoarea „lăzii frățești”, credite și anticipațiile la câștig acordate, despăgubiri pentru ruinarea locuinței, pentru unelte pierdute sau distruse, speze de cărăușie, prețul rechizitelor școlare și de înscriere, prețul lucrărilor în atelierul mecanic, taxe pentru susținerea și curățenia locuinței, pentru folosirea uneltelor, fondul de înmormântare, pentru lampa de siguranță etc.;

- Pedepse: cu suma între 1 – 10 coroane, iar pentru cazuri grave, alte pedepse, ca: reducerea plății de bază, degradarea în altă clasă inferioară, demisionarea; dacă un lucrător era demisionat pe cale disciplinară, el își pierdea toate drepturile față de „Casa Frățească”. La art. 34 se stabilea că „pentru înaintarea dorințelor sau plângerilor comune a toți lucrătorii înaintea conducătorilor lucrărilor nu se pot prezenta mai mult de 3 lucrători concrezuți”, apărând astfel ceea ce mai târziu va fi instituția „bărbaților de încredere”.

În baza prevederilor art. 210 – 214 din Legea Generală Minieră Austriacă din anul 1854, pe lângă elaborarea Regulamentului de Serviciu, societatea Salgotarjan, în vederea asigurării asistenței sociale a angajaților săi, văduvelor și orfanilor acestora, organizează instituția „CASA FRĂȚEASCĂ” (bruderlade). Fiecare angajat al societății avea obligația să devină membru al acestei asociații și să plătească cotizația stabilită prin regulamentul de organizare. Membrii Casei aveau dreptul de a lua parte la organizarea Casei, la alegerea comitetului de înțelegere cu patronul, la redactarea și aprobarea statutului. Supravegherea modului în care era condusă și administrată Casa frățească și averea sa intra în sarcina autorității miniere constituite.

„Casa Frățească” era organizată pe două fonduri, astfel:

FONDUL DE AJUTOR PENTRU BOALĂ: la acest fond puteau participa toți salariații, cu condiția să respecte regulamentul de funcționare și să plătească cotizația lunară, echivalentă cu 3% din salariul de încadrare.

În caz de îmbolnăvire sau de accidente de muncă cu incapacitate de muncă, asociații beneficiau de asistență medicală și medicamente gratuite, acordate prin farmacia casei de ajutor. În cazul în care asiguratul beneficia de un concediu medical și era în tratament la domiciliu, primea un ajutor pentru boală în valoare de 60 forinți/zi, în cazul în care era căsătorit. În cazul în care asiguratul era internat la spital, ajutorul era de 30 forinți/zi, la care se adăuga costul meselor primite în spital.

În cazul accidentelor de muncă, ajutorul de boală era dublat (120 forinți/zi).

Membrii familiei salariaților asigurați la Casa de ajutor de boală beneficiau de aceleași drepturi ca și capii familiei.

În caz de deces, Casa de ajutor asigura ajutoare pentru înmormântare în valoare de 30 – 40 Kr pentru un membru asigurat și de 8 Kr pentru membrii familiei.

FONDUL DE PENSII: la acest fond participau numai salariații care la data înscrierii aveau împlinită vârsta de 18 ani, dar nu depășiseră vârsta de 35 de ani și dovedeau prin act medical că sunt sănătoși și bine dezvoltati fizic, apti pentru a munci în mină.

Membrii cotizanți beneficiau de plata pensiei dacă au împlinit vârsta de pensionare sau au suferit accidente de muncă cu incapacitatea de a mai munci.

Pentru a putea beneficia de plata pensiei, asiguratul trebuia în mod obligatoriu să fi avut o vechime minimă de 8 ani în muncă. Cuantumul pensiei reprezenta 20% din salariul de încadrare. Pentru pensia încasată pensionarul primea anual un spor de 1,5%.

Membrii cotizanți la fondul de pensii participau în mod obligatoriu și la fondul de ajutor pentru boală, cu o cotizație de 3% din salariul lunar de încadrare.

Conducerea casei de pensii era asigurată de către un președinte, un secretar și un contabil. Fondul bănesc era administrat de către Direcțiunea Minelor care asigura efectuarea de plăți și încasări.

Societățile miniere care au funcționat la Petrila, respectiv Societatea Brașoveană și Salgotarjan, cu sprijinul comunităților religioase, au manifestat interes pentru educarea și pregătirea copiilor propriilor salariați. Din unele date statistice publicate în lucrări monografice rezultă că până la Primul Război Mondial, la Petrila funcționa o grădiniță pentru copii, școli primare confesionale și de stat cu limba de predare română, maghiară și germană, școli care au fost întreținute financiar și moral de către conducerea societăților miniere și a comunităților religioase.

Societatea Salgotarjan dispunea de capital, dar și de muncitori cu o bogată experiență, colonizați aici din alte zone miniere, lucru care prezenta o garanție pentru dezvoltarea economică, socială și culturală a zonei miniere. Creșterile substanțiale la producția de

cărbune dovedesc acest lucru. Până în anul 1914, când a izbucnit Primul Război Mondial, producția de cărbune a cunoscut creșteri constante, pentru ca după 1914 producția minei să scadă de la an la an, după cum rezultă din tabelul alăturat.

Anul	Producția în chintale	Nr. muncitori
1903	6.871.700	3.426
1904	7.154.800	3.200
1905	8.198.300	3.609
1906	8.217.100	4.485
1907	8.911.000	4.994
1908	9.637.400	5.418
1909	10.558.300	5.996
1910	10.558.300	6.086
1911	11.028.100	6.750
1912	12.087.500	7.019
1913	12.825.400	7.416
1914	11.568.000	6.598
1915	10.525.700	5.825
1916	6.753.800	5.884
1917	7.839.300	6.002
1918	7.410.000	6.727
1919	5.474.290	7.180
1920	5.082.100	3.951

Din producția realizată de societatea Salgotarjan, pentru perioada 1913 / 1920 minei Deak Petrila îi revin următoarele realizări:

Anul	Producția chintale
1913	1.571.300
1914	1.427.800
1915	1.467.200
1916	957.400
1917	1.212.600
1918	869.500
1919	630.300
1920	644.400

Declanșarea Primului Război Mondial în iulie – august 1914 a pricinuit muncitorilor transilvăneni, în marea lor majoritate români, suferințe și jertfe incalculabile; ei au fost obligați să suporte o bună parte din poverile războiului, trebuiau să pună la dispoziția clasei stăpânitoare austro-ungare o mare parte din materiile prime necesare industriei de război, să pună la dispoziția armatei alimente și furaje, să contribuie cu bani la împrumutul de război și să participe cu un număr mare de soldați pe câmpul de bătaie.

Dacă în anul 1914 producția de cărbune în Valea Jiului atinge nivelul de vârf al realizărilor – 19.398.350 chintale de cărbune, în anii următori 1914 – 1920 producția de cărbune crește și descrește după împrejurări, după cum rezultă din situația prezentată.

Muncitorii minieri din VALEA JIULUI au fost primii muncitori din Transilvania supuși disciplinei militare. Autoritățile statului, sprijinindu-se pe prevederile legii din 20 decembrie 1912, începând cu vara anului 1914 au decretat mobilizarea generală, încadrând muncitorii minieri în cele două „Detașamente militare de muncă”, organizate la societatea minieră Uricani, iar în estul Văii Jiului la societatea Salgotarjan și minele statului ungar Lonea. În acest detașament au fost încadrați și muncitorii de la mina Deak Petrila. Muncitorii încadrați în detașamentele militare de muncă nu puteau să-și părăsească funcția și locul de muncă înainte ca aceste detașamente să se dizolve. În cadrul detașamentelor, minerii erau obligați să lucreze și în zilele de duminică, iar când în aceste zile nu se lucra, erau obligați să se prezinte la instrucția militară.

Deposedați de dreptul de a-și apăra interesele, muncitorii au fost lăsați pradă bunului plac al comandanților militari și al lăcomiei patronilor.

Militarizarea minelor a fost însoțită de deposedarea muncitorilor de cele mai elementare drepturi: a fost introdus în mod obligatoriu programul de lucru de 10 – 12 ore, uneori chiar de 16 ore, au fost anulate toate primele și indemnizațiile de care beneficiau înainte de război; au fost reduse salariile până sub limita de subzistență; au fost înăsprite pedepsele disciplinare, muncitorii erau brutalizați, bătuți de către superiori, au fost aplicate măsuri de

teroare, închisoarea, legarea de stâlp și alte măsuri disciplinare foarte severe.

Consecințele dezastruoase ale Primului Război Mondial au fost resimțite din plin la toate minele din Valea Jiului, între care și mina Deak Petrila. Goana după mai mult cărbune, necesar mașinii de război austro-ungare a epuizat puterea de producție a minelor, care, din lipsa investițiilor necesare pregătirii noilor capacități de producție, neglijarea întreținerii lucrărilor miniere, extinderea focurilor endogene, inundarea cu apă a galeriilor principale de transport, lipsa vagonetelor și căilor de transport din subteran, epuizarea fizică și morală a muncitorilor au dus la scăderea substanțială a producției de cărbune la minele din Valea Jiului.

După terminarea Primului Război Mondial, în toamna anului 1918 „Detașamentele militare de muncă” au fost dizolvate. Urmările războiului au marcat grav nivelul de trai al populației din Valea Jiului care trăia în cele mai mizerabile condiții de viață. Din lipsă de bani, conducerile minelor devenite nerentabile au trecut la concedieri masive, îngroșând rândul muncitorilor șomeri.

În mine condițiile de muncă erau insuportabile, nivelul scăzut al dotărilor tehnice, lipsa iluminatului din subteran, spațiile de lucru aflate în presiune, prezența focurilor endogene și a gazelor toxice (CO) a gazelor explozive în concentrații periculoase (CH₄), aerajul minier necorespunzător, lipsa măsurilor de securitate a muncii și altele au generat un număr tot mai mare de accidente de muncă, unele cu consecințe grave.

Accidentelor de muncă li se adăuga lipsa alimentelor, medicamentelor și ineficacitatea ajutorului social. Prăpastia creată între cei doi poli ai societății, al celor avuți și al celor neavuți era extrem de adâncă, ceea ce a generat și a pus în mișcare capacitatea organizatorică a mișcării sindicale și conștiința de clasă, dar și capacitatea revoluționară a muncitorilor mineri, singurii în măsură ca prin formele luptei sindicale să amelioreze situația în care se aflau.

După cum este cunoscut, izbucnirea Primului Război Mondial a impulsionat viitorul act al unificării statale, care reprezenta obiectivul principal al românilor de pretutindeni. Declarând război Austriei, România urmărea înfăptuirea țelului legitim de eliberare a

românilor din teritoriile subjgate. Acest lucru s-a confirmat de la început prin entuziasmul cu care românii transilvăneni au întâmpinat pe ostașii români care trecuseră Carpații. În acest sens, elocvente sunt câteva exemple: la Petrila, pe timpul primei ofensive a Armatei Române, cavaleriștii români au afișat pe zidurile unor clădiri bannere cu textul: „Trăiască România”, „Jos Ungaria”. Primarul comunal Bonta Peter (Boantă Petru), jandarmul Kodrean Peter (Codreanu Petre) și funcționarul de bancă Demeter Moruș (Dumitru Moruș), referitor la aceste afișe ar fi afirmat că acest lucru le place, ar fi bine dacă am trăi în România. În urma unui denunț, prefectul județului Hunedoara a dispus arestarea celor trei, pe motiv că ar fi instigatori. Preotul paroh Stanca din Petroșani, pentru faptul că și-a manifestat simpatia față de Armata Română a trebuit să plătească cu viața; și exemplele ar mai putea continua.

Sub impulsul evenimentelor interne și externe, hotărârea de unire a provinciilor locuite de români domina inimile și gândurile tuturor românilor, fără deosebire socială și de clasă.

Minerii din Valea Jiului au luat parte activă la realizarea dorinței seculare a poporului nostru de înfăptuire a unității naționale, aducându-și contribuția patriotică la formarea „Statului Național Unitar Român”.

Datorită situației specifice pe care o avea Transilvania în cadrul Imperiului Habsburgic austro-ungar și ca urmare a descompunerii acestei monarhii, la sfârșitul lunii octombrie – începutul lunii noiembrie a anului 1918, în Transilvania au izbucnit mari lupte revoluționare. Muncitorii din Valea Jiului au declarat și ei grevă generală, prima care a cuprins întreaga zonă minieră din depresiunea Jiului. Muncitorii au înlăturat conducerea publică și cea a întreprinderilor miniere, întregul personal de conducere al vechiului regim.

Pentru conducerea treburilor publice și continuarea muncii la exploatarea miniere au fost create „Consiliile Muncitorești”. Prin înființarea acestora, puterea a trecut, de fapt, în mâna muncitorilor. Consiliul Muncitoresc intervenea în problema repartizării cărbunilor, a fost introdus la toate minele programul de lucru de 8 ore, au fost mărite salariile muncitorilor, s-a numit un Comisar al aprovizionării,

care exercita controlul asupra întreprinderilor comerciale. Delegațiile Consiliilor Muncitorești din Valea Jiului au redus prețurile la alimentele de bază și au instituit un control sever asupra vânzării mărfurilor desfăcute la prețuri preferențiale.

Odată cu înființarea la 12 decembrie 1918 a Consiliilor Muncitorești, au fost înființate și „Gărzile Muncitorești” înarmate ale muncitorilor din Valea Jiului – care, în aceeași zi au desființat posturile de jandarmi și au pus mâna pe puterea locală. În Buletinul informativ al Marelui Cartier General Român de la începutul lunii decembrie 1918 se menționa:”... în Petroșani ordinea era menținută de muncitorii de la minele de cărbune, în marea lor majoritate români, ... muncitorii sunt bine organizați și dispun de puști și mitraliere”. Gărzile muncitorești înarmate au fost organizate la Petrița, Petroșani, Aninoasa, Vulcan și Lupeni. Comandanții gărzilor muncitorești sunt muncitori. Ca urmare, odiosul instrument habsburgic de reprimare a muncitorilor a fost înlăturat, creându-se condiții obiective ca năzuința maselor populare pentru unirea Transilvaniei cu România să fie îndeplinită.

La 18 noiembrie 1918, gărzile muncitorești din Valea Jiului au respins un tren blindat trimis de guvernul ungar pentru a înăbuși acțiunile revoluționare ale minerilor. A doua zi, Consiliul Muncitorilor a declarat comisarului trimis de guvernul ungar că: „minerii sunt hotărâți să-și decidă singuri soarta”.

La 20 noiembrie se hotărăște convocarea pentru 1 decembrie 1918 a Marii Adunări Naționale de la Alba Iulia, oraș cu mare rezonanță istorică.

Deoarece nu toți românii au putut participa la Marea Adunare de la Alba Iulia, în ziua de 1 decembrie 1918, în toate localitățile din Valea Jiului au avut loc adunări însuflețitoare la care muncitorii minieri și-au manifestat năzuința pentru făurirea României Mari, trimițând telegrame de adeziune. În telegrama trimisă de locuitorii Petriței se arată: „Aderăm la Rezoluția Adunării Naționale Române”, „Dorim din toată inima ca împreună cu toate părțile locuite de români să ne alăturăm și noi României”.

La 1 decembrie 1918, masele populare însuflețite de năzuința desăvârșirii naționale și de dorința unor transformări democratice, au

adoptat în unanimitate Declarația de Unire a Transilvaniei cu România. Marea Unire a fost un act just, progresist, corespunzător necesităților dezvoltării istorice, a însemnat încheierea procesului logic de făurire a „STATULUI NAȚIONAL ROMÂN”, a creat condiții pentru unirea întregului popor într-o singură țară – ROMÂNIA .

Războiul și apoi Marea Unire au creat în Valea Jiului situații noi, la care trebuiau găsite soluții optime pentru a putea continua activitățile de la minele de cărbune. Capitalul românesc și mai ales cercurile industriale și bancare din jurul Partidului Național Liberal, interesate ca statul român să dispună de independență economică de natură să faciliteze dezvoltarea capitalurilor proprii, vor acționa pentru mobilizarea capitalului intern, prin măsuri legislative de îngrijire a infiltrării capitalului străin și de naționalizare a acestuia, măsuri de protecție vamală, satisfacerea în mai mare măsură a necesităților pieței interne pe seama producției autohtone, dezvoltarea organică a legăturilor economice dintre provinciile românești.

După terminarea ostilităților, minele din Valea Jiului se aflau într-o stare tehnică jalnică. Refacerea minelor și darea lor în exploatare impunea societății Salgotarjan să facă investiții masive, pe care, din cauza situației incerte în care se afla după unirea Transilvaniei cu România, nu și le putea permite. În această situație societatea Salgotarjan, aflată în prag de faliment, caută soluții pentru a ieși din criză, făcând pași importanți pentru reorganizarea tuturor activităților.

În acest sens, primul pas este făcut de societate în anul 1918, care, prin directorul general al acestuia, Ion Wincklehner, a oferit Consiliului Dirigent din Cluj spre cumpărare acțiunile și minele de cărbune din Valea Jiului la prețul de 100 milioane koroane. Din lipsă de bani, partea română respinge oferta făcută, urmând ca negocierile în acest sens să fie reluate la timpul potrivit.

La 2 aprilie 1920 sunt reluate negocierile între cele două părți, partea română pe de o parte, reprezentată de Banca Românească și grupul maghiar, pe de altă parte, ajung la un prim consens, în care s-a convenit formarea unei societăți anonime pe acțiuni, cu un capital de 100 milioane lei, din care 10 milioane de lei să fie avansat în

numerar, în cote egale de fiecare parte, iar restul de 90 milioane de lei era considerat aportul în natură al societății Salgotarjan.

Partea maghiară fiind pusă în fața acestei situații, la 17 iunie 1920 îl autorizează pe Dr. Ferencz Chorin să reprezinte societatea Salgotarjan la negocierile ce au avut loc la București în legătură cu constituirea unei societăți anonime pentru exploatarea cărbunilor la Petroșani, în condițiile stabilite prin actul constitutiv și de funcționare a noii SOCIETĂȚI ANONIME ROMÂNE – Petroșani, s-a creat cadrul juridic pentru preluarea întregului inventar mobil și imobil existent la începutul anului 1921, hotărându-se cu acest prilej actul de naștere a primei societăți miniere românești în Valea Jiului.

2.5. MINA PETRILA
UNITATE MINIERĂ DE BAZĂ DIN CADRUL SOCIETĂȚII
ANONIME ROMÂNE – PETROȘANI
7 iunie 1920 – 11 iunie 1948

Pentru a reface rănilor pricinuite de Primul Război Mondial, transportul feroviar, naval, industria siderurgică aveau nevoie de tot mai mult cărbune. Înțelegând situația gravă în care se aflau minele de cărbune din Valea Jiului, conducerile acestora, pentru a se salva de la un dezastru economic spre care se îndreptau, căutau soluții tehnice, organizatorice și sociale, aplicând în acest sens, uneori, măsuri dure, menite să redreseze activitatea minelor.

După cum se știe, în perioada interbelică minele de cărbuni din Valea Jiului erau reprezentate de capitalul bancar, îndeosebi cel austriac, maghiar, francez și german, care profitau în urma valorificării bogatelor zăcăminte de cărbune din această zonă a Transilvaniei.

După înfăptuirea marelui act al Unirii de la 1 decembrie 1918, statul român, specialiști în economie, juriști și politicieni, îndeosebi membri ai Partidului Național Liberal și ai Partidului Național Român s-au pronunțat după îndelungate dezbateri pentru crearea cadrului juridic care să consfințească prin lege înfăptuirea actului de „naționalizare” a bunurilor și a bogățiilor naturale ale subsolului, aflate în prezent în patrimoniul marilor societăți miniere finanțate de

capitalul străin și transformarea acestora în Societăți anonime Române, cu capital și conducere majoritar românească.

La 7 decembrie 1918, prin J.C.M. nr. 1064 se dispune trecerea minelor de cărbune din Valea Jiului în administrarea statului român. Ca urmare, singura mină aparținând statului ungar, mina Lonea, a fost supusă sechestrului asiguratoriu și trecută în patrimoniul statului român.

La sfârșitul anului 1918, societatea Salgotarjan, pentru a se salva de la faliment, oferă din proprie inițiativă spre vânzare Consiliului Dirigent Cluj minele sale, împreună cu dreptul de exploatare evaluat la 100 milioane de lei, din care 90 milioane de lei reprezenta aportul în natură al grupului maghiar.

În așteptarea hotărârii Conferinței de la Paris, autoritățile române, prin Decretul Lege nr. 2162 din 6 iunie 1919 interzic acordarea oricăror titluri de descoperitor, autorizații de concesionare și de exploatare a cărbunelui, prevăzută la art. 2 din „Legea Minelor”, iar Decretul lege nr. 4241 din 7 octombrie 1919 interzice până la 6 luni după încheierea păcii generale orice tranzacții și cesiuni referitoare la bunuri miniere și industriale pe întreg teritoriul țării.

În aceste condiții, Consiliul Dirigent Cluj, pe motiv că statul român nu dispune în prezent de banii necesari, amână negocierile la o dată potrivită.

La 20 aprilie 1920 negocierile sunt reluate, partea română, formată dintr-un consorțiu de bănci în frunte cu Banca Românească, ajunge la un prim acord cu „Grupul maghiar”, prin care s-a convenit asupra formării unei Societăți Anonime pe Acțiuni, cu un capital de 100 milioane de lei, din care 10 milioane de lei să fie avansați în numerar, în cote egale de către fiecare parte, iar restul de 90 milioane era considerat aportul în natură al grupului Salgotarjan. La 4 iunie 1920 se semnează la Trianon Acordul de pace. Urmare a acestui eveniment, banca Comercială Maghiară la 16 iunie 1920 și Consiliul de Administrație al societății Salgotarjan la 17 iunie 1920 l-au delegat pe Dr. Ferencz Chorin jr. pentru a participa la negocierile de la București cu privire la constituirea primei Societăți Anonime pentru exploatarea minelor de cărbune din Valea Jiului.

Părțile contractante participante la negocierile de la București au semnat Actul Constitutiv al noii societăți.

Prin Actul Constitutiv au fost stabilite modalitățile prin care societatea Salgotarjan urmează să predea către noua societate Petroșani aportul în natură, bunurile mobile și imobile, într-un cuvânt, toate drepturile de orice natură aflate în proprietate, societatea Petroșani obligându-se să înregistreze toate bunurile preluate la Cartea Funduară și Registrul Minelor, pentru a putea obține dreptul de proprietate asupra acestora.

Adunarea generală a societății Salgotarjan și-a dat acordul asupra negocierilor purtate de Dr. Ferencz Chorin jr. la București și a documentelor elaborate, aprobând ca minele societății Salgotarjan din Petroșani să se constituie într-o societate anonimă independentă pentru exploatarea cărbunelui, împuternicind societatea să realizeze în acest sens toate convențiile și acordurile discutate.

La 20 aprilie 1920 Banca Românească și Credit Extern, îndeplinindu-și mandatul acordat, au fost eliberate de misiunea ce le-a fost încredințată. Ca urmare, grupul român format din 19 instituții bancare a recunoscut Banca Românească ca bancă directoare, iar grupul Salgo Commerce recunoaște Banca maghiară din Pesta ca bancă fondatoare a Societății Anonime Române – Petroșani.

Cele 19 societăți bancare care formau grupul român au fost reprezentate prin următoarele bănci:

- Banca Albina din Sibiu;
- Banca Agricolă din București;
- Banca Comercială Română din București;
- Banca Comerțului din Craiova;
- Banca de Credit Român din București;
- Banca Crissoloveni din București;
- Banca Franco-Română din București;
- Banca generală a Țării Românești din București;
- Banca Națiunii din București;
- Banca Românească din București;
- Banca Țărănească din București;
- Banca de Scont a României din București;
- Banca Viticolă a României din București;

- L. Berkovitz Banquer din București;
- Creditul Extern din București;
- Creditul Tehnic din București;
- Creditul Minier din București;
- Creditul Tehnic Transilvănean din București;
- Industria Ardealului din Brașov.

În baza Decretului Lege nr. 2447/1920 și al J.C.M. nr. 3943/1920, Guvernul Român a emis la 12 ianuarie Autorizația de Funcționare a noii societăți miniere „SOCIETATEA ANONIMĂ ROMÂNĂ PETROȘANI”, cu sediul la București, str. Aurel Vlaicu nr. 22. După primirea Autorizației de Funcționare au început la Petroșani activitățile de preluare și lichidare a fostei societăți Salgotarjan.

În ședința de constituire a noii societăți acționarii prezenți au ales Consiliul de Administrație, în următoarea componență:

PREȘEDINTE:

Corneliu R. Manoilescu	Prim președinte onorific al înaltei Curți de Casație și Justiție
------------------------	--

VICEPREȘEDINTE:

Francois Chorin senior	Președintele Uniunii Industriașilor din Ungaria
------------------------	---

George Mârzescu	Fost ministru
-----------------	---------------

ADMINISTRATORI

DELEGAȚI:

Tancred Constantinescu	Inginer, Inspector general
Francois Chorin junior	Director general societatea Salgotarjan

ADMINISTRATORI:

Al. G. Alexandridi	Fost Secretar General în Ministerul de Finanțe
--------------------	--

Virgil Alimănișteanu	Inginer minier, administrator delegat al Creditului Minier
----------------------	--

Andrei Bârzeșanu	Președintele Consiliului de Administrație al Creditului Tehnic Transilvănean
------------------	--

Tiberiu Eremia	Inginer, Administrator al societății Creditul Tehnic
----------------	--

Henry Fellner	Industriaș
Gustav Gratz	Fost Ministru de Stat în Ungaria
Victor Miculescu	Administrator al Băncii Agricole, avocat, fost deputat
C. P. Olănescu	Fost Ministru, fost Președinte al Camerei
Em. Pantazi	Avocat, fost deputat
Dieudonne Rau	Director de mină
N. P. Ștefănescu	Inginer, inspector general, director Geolog al Băncii Române
Lazăr Reiman	Vicepreședinte al Consiliului e Administrație al societății Salgotarjan
Eduard Reiner	Avocat
Ion G. Stoian	Fost deputat
Pavel Szasz	Avocat
Philippe Weisz	Președinte al Consiliului de Administrație al Băncii Comerciale Maghiare

Director general al noii societăți a fost ales Nicolae Teodorescu.

Consiliul de Administrație delega o parte din atribuțiile sale unui Comitet de Direcție, în compunerea căruia intrau administratorii generali și directorul general. Conducerea executivă era exercitată de o Direcție Generală subordonată Consiliului de Administrație, având în frunte un director general angajat de societate pe bază de contract.

Direcția Generală avea rolul de a reprezenta societatea în relațiile cu statul și instituțiile sale, cu partenerii de activități tehnice și comerciale, în justiție și de a coordona nemijlocit activitatea Direcției Minelor, care se găsea în Valea Jiului (sediul direcției se afla în actuala clădire I.G.C.L. Petroșani, din spatele gării).

La rândul său, Direcția Minelor Petroșani, cu structura organizatorică arătată în schema alăturată, avea rolul de a pune în aplicare, direct sau prin intermediul exploatărilor aflate în subordine, politica impusă de Adunarea generală. Direcția Minelor avea în frunte un director tehnic – trei, în toată perioada interbelică: ing. Ioan

Winklehner (1921 – 1928), fost director general al societății Salgotarjan din 1911; ing. Tiberiu Timoc (1929 – 1939) și ing. Alexandru Bădărău (1939 – 1945).

Noua societate, sub titulatura Societatea Anonimă Română pentru exploatarea cărbunilor Petroșani și-a desfășurat activitatea prin două grupuri de mine:

- GRUPUL PETROȘANI – format din minele Deak Petrila, Petroșani Est, Petroșani Vest, Dâlja și Aninoasa;
- GRUPUL VULCAN – format din minele Vulcan Est, Vulcan Vest și Mina Chorin

fiind în anul 1921 cel mai mare producător de cărbune din țară.

La început de drum, 14 februarie 1921, organigrama S.A.R. Petroșani număra 8 mine: Deak Petrila, Petroșani Est, Petroșani Vest, Dâlja, Aninoasa, Vulcan Est, Vulcan Vest și Chorin, înșirate în lungul bazinului și în partea lui nordică. Unele scoase parțial din funcțiune pentru o perioadă de timp, altele grav afectate din punct de vedere tehnic și economic, datorită tăvălugului mistuitor al Primului Război Mondial ce a trecut și peste bazinul Jiului, lăsând în urma sa consecințe fără precedent.

În timpul ostilităților, goana după tot mai mult cărbune care să alimenteze mașina de război a monarhiei austro-ungare, lipsa de personal calificat au condus la o exploatare haotică a zăcămintului de cărbune. În subteran au fost neglijate lucrările de deschidere și de pregătire a noilor capacități de producție, întreținerea lucrărilor miniere aflate în exploatare, galeriile de transport erau presionate și parțial prăbușite, apa neevacuată din subteran a inundat galeriile, iar în abatajele rămase în paragină, în special stratele aflate în exploatare, nr. 3 și nr. 5, și-au făcut apariția focurile endogene. La toate aceste deficiențe tehnice s-a mai adăugat și lipsa de materiale specifice lucrărilor de exploatare, cât și lipsa pieselor de schimb și a unor utilaje strict necesare unei exploatări raționale ș.a. Toate acestea au afectat grav activitatea minelor ale căror randamente erau în continuă scădere. De exemplu, dacă în anul 1913 vechea societate Salgotarjan a produs 1.285.540 tone de cărbune, cu un număr de 7416 muncitori, în anul 1919, primul an după război, producția extrasă din minele societății a fost de numai 547.424 tone, realizată cu 7180 muncitori,

iar în anul 1920, cu 3951 muncitori s-a realizat o producție de doar 508.210 tone cărbune.

Febra revoluționară a muncitorilor transilvăneni dintre anii 1918 și anul 1920 a cuprins și Valea Jiului unde puterea a fost preluată de către Consiliile Muncitorești. Printre primele măsuri luate pentru protecția muncitorilor s-a numărat organizarea activităților productive la mine pe trei schimburi de lucru cu program de 8 ore, în locul programului de lucru de 12 ore, care a avut consecințe negative asupra randamentelor și producției realizate.

Introducerea de la 1 septembrie 1920 a monedei naționale „LEUL”, care a înlocuit koroana, a constituit un nou factor al creșterii costurilor de producție, deoarece costurile materialelor specifice nu au urmat raportul stabilit leu – koroană, datorită devalorizării continue a leului. Dacă în anul 1921 raportul era de 1 la 21, în anul următor acest raport s-a redus de la 1 la 6 cenți.

Conducerea S.A.R. Petroșani hotărâta să redreseze activitatea economică a minelor sale, acționează cu hotărâre asupra Căilor ferate care achită o mare parte din datoriile lor avute către S.A.R. De asemenea, obține de la banca Românească în condiții avantajoase un împrumut de 80.000.000 lei care îi permite să declanșeze un amplu program de investiții, care să-i permită redresarea activității minelor. Investițiile sunt importante, ele se cifrează la 161.117.786 lei între anii 1921 – 1923 și 121.063.000 lei în anul 1926.

Greutățile inerente începutului au fost treptat depășite, creându-se condiții favorabile pentru reglementarea raportului dintre cerere și ofertă. Căile ferate au rămas principalul beneficiar al societății, care impunea legea în domeniu. Deși au apărut pe parcursul timpului sincope în activitatea de preluare ritmică a producției de cărbune, cauzate în deosebi de lipsa de vagoane CFR, totuși, principalul beneficiar a reușit ca în anul 1921 să preia 75,97% din producția minelor. În același timp societatea a mai desfăcut clienților săi tradiționali însemnate cantități de cărbune, dintre care numai uzinelor electrice din Valea Jiului, în anul 1924, a livrat cantitatea de 29.415 tone, iar în anul 1925 – 30.950 tone de cărbune.

Începând cu anul 1921 mina Petrila trece la aplicarea unui amplu program de modernizare, rod al gândirii inginerilor minei și al

specialiștilor din cadrul Direcției societății, prin care se urmărea concentrarea tuturor activităților din subteranul și de la suprafața minei, care vizau refacerea totală a minei afectată de urmările războiului, creșterea constantă a producției de cărbune în condițiile reducerii costurilor de producție, creșterea productivității muncii, încadrarea în indicatorii de calitate, funcție de cererea beneficiarilor, precum și modernizarea și mecanizarea principalelor activități, transportul, aerajul minier, îmbunătățirea și extinderea rambleiajului hidraulic prin construirea de noi instalații în limita de est și de vest a câmpului minier. Aplicarea acestor măsuri a permis obținerea în scurt timp a unor rezultate notabile, asupra cărora merită ca, în măsura posibilităților, să facem o succintă prezentare.

În anul 1922 la mina Petrila lucrările de exploatare a cărbunelui se desfășurau între orizonturile nr. 3 și 4 și numai pentru valorificarea zăcămintului din stratul principal (nr. 3), întrucât stratele de cărbune nr. 4, 5, 6, 7, 9, 13 și 14 au fost exploatate prin orizonturile superioare nr. 1 și 2, închise în totalitate prin prăbușire și rambleiaj, urmând ca exploatarea lor să fie reluată de la orizontul nr. 3, imediat după exploatarea cărbunelui din stratul principal.

În subteranul minei, lucrările de amenajare a orizontului principal de transport nr. 5, lucrările de deschidere și pregătire a noilor capacități de producție se aflau în stare avansată. Puțul orb nr. 1 se afla în adâncire între orizonturile nr. 4 și 5, la fel și puțul Deak, care urmează ca în viitorul apropiat să preia de la acest nivel producția de cărbune. Au fost intensificate lucrările care vizau combaterea gazelor explozive de mină (CH_4) cât și a gazelor nocive, prin îmbunătățirea sistemului de aeraj general al minei ș.a.

Întrucât vechiul puț de extracție Deak, construit în anul 1869, nu mai făcea față cerințelor actuale, în imediata apropiere, în culcușul stratului principal, la cota 633, se reiau lucrările de săpare, betonare și amenajare a noului puț de extracție, adâncit inițial până la 189 m, apoi până la 300 m. Amenajarea puțului s-a terminat în anul 1926.

În imediata apropiere a puțului prevăzut cu un turn metalic înalt de 30 m au început lucrările de construire a unui complex de deservire compus din: sala cazanelor, sala mașinii de extracție, sala compresoarelor, circuitul pentru vagoaneți și un punct de distribuție a

energiei electrice, iar în imediata apropiere s-a construit baia pentru mineri (clădirea fostei dulgherii).

Sala cazanelor – avea în dotare trei cazane de înaltă presiune de fabricație „Babcock – Willcox” fiecare cu o suprafață de încălzire de 300 mp, având grătare rotative cu suprafața de 81 mp, viteza de rotație a grătarului se regla cu ajutorul unui reductor, acționat de un motor electric de 3 CP. Supraîncălzitorul cu suprafața de 81 mp ridica temperatura aburului la 300°C. Tirajul focarului se asigura pe cale naturală, printr-un coș zidit din cărămidă, cu înălțimea de 50 de metri.

Cazanele aflate în funcțiune foloseau la început drept combustibil cărbunele mărunț, griș și mixt de 0 – 10 mm, rezultat de la separatorul Petroșani est, iar după construirea preparatorului Petrila, șlamul flotat (0 – 0,5 mm).

Aburii produși erau folosiți ca sursă de energie pentru alimentarea mașinii de extracție, a compresoarelor pentru producerea aerului comprimat, a băii miniere, iar mai târziu, după construirea preparatorului, și la fabricarea brichetelor.

Sala compresoarelor – cele două compresoare de tipul Ingersoll, fiecare cu capacitatea de 10 mc, produceau aer comprimat la presiunea de 6 atm. și erau acționate de o mașină cu aburi având pistoane gemene.

Sala mașinii de extracție – a fost dotată cu o mașină de extracție acționată de forța aburului, primită de la Vulcan.

Rambleul hidraulic – domeniu în care mina Petrila a obținut rezultate notabile și o experiență acumulată încă din anul 1900, când a fost instalată prima stație mobilă cu capacitatea de 33 mc/oră. În anii următori metoda rambleiajului hidraulic a fost extinsă, prin construirea a încă două stații, situate la limita de est și vest a câmpului minier. Rețeaua de transport a materialului concasat se extinde pe o lungime de 4322 m, acoperind nevoile de rambleiaj ale tuturor lucrărilor miniere. În vederea asigurării apei necesare, stația de pompare a apelor a fost completată cu încă trei pompe centrifuge cu capacitatea de 3000 l/minut fiecare.

Bilanțul economic pe anul 1923 prezentat de către Consiliul de Administrație al societății, în cuvântul introductiv, arăta: „La 14 februarie 1924 s-au împlinit trei ani de când societatea noastră își

socotește existența sa, trei ani de când, printr-o muncă încordată și cu importante sacrificii materiale, această societate a putut să aducă la o situație normală exploatarea sa atât de greu încercate în timpul năprasnicului război mondial, dar să execute multe și însemnate investiții care să-i asigure pe de o parte, o mai bună organizare a exploatărilor atât din punct de vedere al siguranței minelor cât și al vieții muncitorilor. Cu toate sacrificiile, ce de rândul au fost făcute în dauna producției, aceste lucrări au fost duse la curent și astăzi aproape că nu se mai cunoaște situațiunea în care rămăseseră minele noastre la sfârșitul aceluia război”.

În scopul bunei funcționări, creșterii cantitative și calitative a producției, reducerea costurilor de producție, creșterea productivității muncii, precum și îmbunătățirea măsurilor de siguranță a muncii, conducerea minei Petrila a acționat cu hotărâre pentru menținerea în stare de siguranță a lucrărilor miniere precum și dotarea tehnică a acestora, în care scop a urmărit îndeplinirea a trei priorități: „Tăierea”, „susținerea” și „transportul” cărbunelui. În scopul îndeplinirii acestor obiective, ing. August Buttu a întocmit un studiu tehnic și organizatoric care, dezvoltat în 12 puncte, viza măsurile și metodele care să conducă la creșterea producției de cărbune și care făcea referire la:

- abandonarea stratelor și minelor nerentabile din cauza tectonicii și calității inferioare a cărbunelui;
- reducerea volumului la lucrările de pregătire;
- restabilirea ordinii și disciplinei în rândul muncitorilor;
- prelungirea timpului efectiv de lucru;
- folosirea rațională a forței de muncă prin reducerea posturilor neproductive, în favoarea posturilor direct productive din abataje;
- selectarea pentru încadrarea posturilor de conducere, supraveghere și control a unor persoane bine pregătite profesional și devotate societății;
- ridicarea valorii profesionale a cadrelor tehnice, de supraveghere și a muncitorilor, prin procesul de școlarizare;
- studiul fiziologic și psihotehnic al muncitorului;

- protecția muncitorilor prin măsuri de siguranță, serviciu medical și asistență socială;
- acordarea unor salarii și prime echitabile;
- perfecționarea utilajelor tehnice, introducerea în subteranul minei a noilor tehnologii;
- modernizarea și adoptarea unor metode noi de exploatare specifice zăcămintului, optându-se pentru introducerea abatajelor frontale cu front lung, unde noile tehnologii să poată înlocui în mare măsură forța fizică a muncitorului.

Directorul general al societății aprecia că toate obiectivele stabilite în planul de măsuri tehnico-organizatorice trebuie considerate de întregul personal tehnic ca o „directivă” obligatorie care trebuie pusă neapărat în aplicare până la 1 septembrie 1929, întrucât în perioada premergătoare anului 1929 prevestea accentuarea tot mai puternică a crizei economice ce se apropia. Impozitul minier s-a triplat, prețul cărbunelui livrat către căile ferate s-a redus cu până la 8%, apare concurența altor surse energetice, creșterea salariilor, greutăți în plasamentul cărbunelui din cauza slabei activități economice la nivel național, recolta slabă din cauza secetei ș.a. au obligat conducerea minelor să aplice măsuri organizatorice dure, care se refereau la: evitarea creării stocurilor de cărbune, închiderea minelor nerentabile, reducerea programului de lucru la 5 zile pe săptămână, în contrast puternic cu timpurile când se solicita minerilor să efectueze schimburi suplimentare.

La 14 decembrie 1929 Consiliul de Administrație al societății, după completarea și amendarea proiectului de exploatare pe anul 1930 și a programului de lucrări extraordinare pentru anii 1930 – 1932, aprobă lucrările prevăzute și alocă pentru înfăptuirea lor un fond de investiții în valoare de 395.510.000 lei, din care 212.110.000 lei au revenit pentru realizarea lucrărilor de concentrare de la mina Petrila.

Creșterea prognozată a producției de cărbune la minele Aninoasa – Piscu, datorită sporirii capacității de transport cu noul funicular, împreună cu producția minelor Petrila și Petroșani-est au acoperit necesarul cererii de cărbune și a permis ca în luna mai 1928 să se închidă mina Petroșani-vest, iar în luna mai 1931 și mina Dâlja.

După aplicarea primei etape de concentrare din anii 1929 – 1931, în Valea Jiului au rămas în funcțiune doar minele Petrila, Aninoasa, Lupeni, Lonea și Sălătruc.

MINA PETRILA în acești ani exploata aproape în totalitate numai stratul principal (nr. 3), între cotele 580 – 397 m, iar mai târziu, după ce s-a ajuns cu exploatarea stratului principal la orizontul 457m, reîncepe și exploatarea stratelor subțiri nr. 13 și 14 prin folosirea metodei de exploatare cu „trepte răsturnate”.

La solicitarea directorului general I.E. Bujoiu, biroul tehnic realizează un nou *Studiu tehnic cu privire la elementele raționalizării*, care prevedea concentrarea subterană a minelor Petrila și Petroșani-est la un singur puț de extracție principal situat în zona sterilă dintre cele două exploatări, concentrare care s-a realizat la nivelul orizontului 400 m, până la care era adâncit puțul nou de la Petrila și până la care puțul de aeraj est mai avea 15 m, iar puțul Floris al minei Petroșani-est 80 de m.

Acest proiect mai prevedea construirea unui funicular care să facă legătura între Aninoasa și noua preparație Petrila, care urma să se construiască. Funicularul avea o lungime de 5.889,1 m și a fost construit de către firma „I. Pohling” din Viena. Noul funicular avea o capacitate de 100 t/oră și era acționat de o mașină cu motor electric de 68 CP montată la Aninoasa. Cablurile de oțel ale funicularului au fost susținute pe 45 de piloni metalici, cu fundații de beton și dispunea de trei stații duble de întindere a cablurilor. Noul funicular dat în folosință în anul 1931 înlocuia funicularele construite în anul 1892 și 1914, uzate și incapabile să preia producția minei Aninoasa din anii următori.

Un alt funicular care lega viitoarea Preparație Petrila cu mina Petroșani-est s-a construit în același an și avea o lungime de 484 m și o capacitate de transport de 54 t/oră, fiind acționat de un motor electric cu puterea de 15 kW. Cablurile de rulaj și de tracțiune erau susținute pe cinci piloni de lemn fixați în fundații de beton.

Uzura fizică și morală a separațiilor de la Petroșani-est și Petroșani-vest a impus adoptarea unui nou proiect care prevedea concentrarea la Petrila a instalațiilor de preparat cărbunele care să se compună din: instalație pentru separarea cărbunelui mai mare de 80

mm, o spălătorie construită din beton armat până la cota 18 m, deasupra schelet metalic și pereți de cărămidă, având o capacitate de 160 t/oră și o fabrică de brichete. Costul întregului complex a fost evaluat la 129,9 milioane de lei.

Programul de concentrare la Petrila a instalațiilor de preparare a cărbunelui, a depozitelor de lemne, materiale și a stocurilor de cărbune și-a adus contribuția la micșorarea substanțială a cheltuielilor neproductive.

Pentru asigurarea eficienței economice a măsurilor propuse, în cadrul programului de concentrare s-a prevăzut ca mina Petrila să fie legată de gara CFR Petroșani printr-o linie ferată normală cu lungimea de 1.416 m, plus ramificații în lungime de 5.283 m. Linia ferată, după ce traversa pârâul Bolii, 14 m lungime, intra în tunelul săpat în dealul Dărănești, cu o lungime de 214 m și înălțimea de 6,30 m. La ieșirea din tunel linia ferată traversa drumul comunal Petroșani – Petrila, apoi podul metalic în lungime de 32 m peste râul Jiul de est și podul metalic suspendat deasupra liniei ferate industriale Lonea – Petroșani (6 m), după care intra în triajul Preparației Petrila.

În activitatea de rentabilizare a activității minei, obținerea unei producții de bună calitate care să se încadreze în cerințele consumatorilor, a constituit o preocupare constantă a conducerii societății și minelor sale. În acest scop au fost consultate mai multe firme germane constructoare de utilaje pentru minerit: „Demag” din Duisburg, „Humboldt” din Köln, „Krupp” din Magdeburg și altele, testate pentru obținerea unor informații cu referire la construirea la Petrila a unei separații moderne, mai eficiente și cu capacități sporite de prelucrare, față de vechile separații aflate încă în funcțiune în Valea Jiului.

În deceniul doi al secolului al XX-lea, belgienii France Fouquet și Habets construiesc Rheo-spălătoarele în care aranjarea dispozitivelor de spălare și a jgheaburilor în serie, paralel, în cascadă și folosirea unui curent de apă orizontal și a unui curent inferior ascendent au determinat rezultate bune în separarea cărbunilor. Noul procedeu va avea o largă răspândire în Europa: Belgia, Franța, Anglia, Germania etc.

După un studiu premergător și două călătorii de studii (1926 și 1928), Societatea Petroșani se decide asupra sistemului „Rheo”, care funcționa cu rezultate bune în multe țări care au optat pentru acest sistem de spălare a cărbunelui.

Programele de exploatare pe anul 1930 și programul de lucrări extraordinare pe anii 1930 – 1932 prevedeau concentrarea activității de preparare mecanică a cărbunelui prin două stații complexe și moderne la Petrila și la Lupeni, care să înlocuiască vechile separații aflate încă în funcțiune în Valea Jiului.

La 18 august 1929 se încheie un contract cu firma „Companie Internationale des Rheo – Laveur a France” din Liege (Belgia), prin care Societatea Petroșani cere și obține un proiect pentru construirea la Petrila a unei spălătorii capabile să prelucreze 150 t cărbune tout-venant, în separație, 16 ore/zi și 270 t cărbune 0 – 80 mm, prin spălare, 8 ore/zi.

La 21 octombrie 1929 se încheie un alt contract cu firma cehoslovacă „Skoda” din Pilsen pentru executarea separației și a spălătoriei. Au mai fost încheiate contracte și cu firmele românești „Schmidt și Nicolau” din Brașov, pentru lucrările de excavații, betonări, lucrări de artă, cale ferată ș.a., iar cu firma „Astra” din Arad, pentru construcția și montajul părții metalice a spălătoriei, ca și a funicularului Aninoasa – spălătoria Petrila. Pentru derularea acestui contract, care prevedea terminarea lucrărilor până la 15 aprilie 1931, inginerul I.E. Bujoiu solicită Comitetului de Direcție al Societății Petroșani să aprobe construirea, la 250 de m față de puțul nou, a spălătoriei de la Petrila, în valoare totală de 62.428.000 lei, din care 22,5 milioane lei pentru construcția de beton armat, 31.955.000 lei pentru dotări tehnice și 7.972.000 lei pentru alte lucrări. Spălătoria urma să fie formată din triajul pentru separarea blocurilor de cărbune peste 80 mm, cu o capacitate de 150 t/oră, un siloz pentru înmagazinarea de pe un schimb a cărbunelui 0 – 80 mm și spălarea de cărbune 8 – 80 mm, 0 – 8, 8 – 20, 20 – 80 mm, cu posibilitatea fie de a recompuie 0 – 80 mm în proporțiile dorite, fie de a separa în plus dimensiunile 20 – 30, 30 – 50, 50 – 80 mm. Efectivul necesar pentru deservirea instalațiilor era estimat la 32 de lucrători, iar cheltuielile de exploatare la 19,44 lei/tonă.

La 15 noiembrie 1929 direcțiunea Societății solicita Inspectoratului IV Minier Petroșani aprobarea pentru executarea întregului program de raționalizare, în care se cuprindea și construcția separației și spălătoriei de cărbune sistem Rheo – Laveur, iar la 12 august 1931, aceeași instituție era informată, cerându-se autorizația pentru punerea în funcțiune, pentru că lucrările de construcție, printre care și instalația de preparare mecanică Petrila, funicularele, circuitele de manevrare a vagoanelor ș.a., conform planului de concentrare la Petrila, sunt terminate.

Spălătoria de la Petrila prezentată, pe parcursul timpului a suferit o seamă de modificări tehnice, prin implantarea unor instalații noi, ca respălarea cărbunelui pentru forjă, uscătoria, flotarea. Modificările aduse în instalații după anul 1938 s-au referit la mărirea gradului de recuperare, creșterea posibilităților de obținere a unei calități superioare și de produse intermediare ce erau valorificate, purificarea apelor. Lucrările începute în acest domeniu după anul 1938 au dus la creșterea capacității de prelucrare de la 310 t/oră, cât a fost prevăzut inițial, la 450 t/oră, după 1943.

După rezultatele obținute în anul 1931 la mina Vulcan, unde a funcționat experimental o presă de fabricat brichete ovoidale de tipul „Sahul – Corneur” cu capacitatea de 10 t/oră, care presa cărbunele mărunț sub 5 mm în amestec cu smoală de țigăi, a determinat conducerea societății să monteze și la Petrila o instalație modernă de fabricat brichete. „BRICHETAJUL” prelucra tot surplusul de cărbune „mărunț” (griș) al Societății Petroșani și avea ca liant smoala de țigăi și smoala provenită din oxidarea gudronului în procesul de carbonizare.

În anul 1933 la Petrila se montează o instalație de fabricat brichete de tip „Fohr – Klein Schmidt” cu capacitatea de 12 t/h, compusă din două prese care fabricau brichete ovoidale cu greutatea de 50 – 60 gr., precum și o altă presă tip „Connfinal” cu capacitatea de 7 t/h, producând brichete cubice de 1,5 – 3 kg. Brichetajul s-a dezvoltat și perfecționat mereu, în 1934 – 1935 și 1937. fabrica de brichete era formată din:

- două tobe de amestec pentru cărbune crud și alta pentru semicocs;

- două dezintegratoare;
- două elevatoare principale;
- patru prese cu malaxoarele lor:
  1. presă „Schuctemann & Kramer Barum” pentru brichete ovoidale cu capacitatea de 24 t/h;
  2. presă „Sahun – Barum” de brichete ovoidale cu capacitatea de 10 t/h;
  3. presă „Schuchtemann” de brichete prismatice cu capacitatea de 12 t/h;
  4. presă „Schuchtemann” de brichete cubice cu capacitatea de 8 t/h.

În imediata apropiere a fabricii de brichete, în decembrie 1932 s-a dat în folosință „Carbonizarea”, care avea menirea să realizeze un combustibil superior din „mărunții” de Valea Jiului, prin distilarea la temperatură joasă a cărbunilor.

Carbonizarea era formată din două cuptoare „Ab der Halden”, prin care cărbunele mărunț de 0 – 10 mm era supus procesului de distilare la temperatură joasă, micșorându-se astfel procentul de materii volatile, obținându-se un semicocs ce ardea cu mai puțin fum. Fiecare cuptor avea două vetre rotunde, mobile, una pentru uscarea și cealaltă pentru distilare. Debitul cuptorului era de 1200 kg cărbune crud/h, din care se obținea în medie 930 kg semicocs, 140 kg gudroane, 45 kg apă, 55 kg gaze. Recuperarea materiilor volatile a dus la formarea gudronului care era distilat, obținându-se dintr-o tonă de gudron 28 kg esențe, 185 kg ulei și 760 kg smoală, folosită în procesul de brichetare.

Mina Petroșani-est, potrivit planului de concentrare, urma să fie încorporată în structura de organizare a minei Petrila, formând aripa de vest a acesteia, respectiv sectorul IV producție.

În anul 1929 mina Petroșani-est, exploata exclusiv stratul principal nr. 3 prin lentilele „B” și „C”, până la cota 580 m, iar lentila „A” până la cota 540m, situație care nu permitea executarea lucrărilor de concentrare decât după ce lucrările de exploatare vor ajunge la cota 450 m, respectiv la nivelul orizontului principal nr. III (540 m) și orizontul mediu (565 m) pentru transport, aeraj, rambleu. În 1932 au fost începute lucrările de deschidere și pregătire pe suborizontul 520

m, în totalitate, a lentilelor „B” și „C” și parțial al lentilei „A”, executându-se galerii transversale și direcționale în culcușul stratului nr. 3. S-au efectuat lucrări și pe orizontul 500 m și la orizontul 480 m, până la care lentilele „B” și „C” au fost exploatate până în anul 1937.

Tot în această perioadă a fost dată în folosință moara de rambleu hidraulic de lângă puțul de aeraj la cota 695 m, ca și instalația de preparare a materialului de rambleu. În 1931 puțul este dotat cu mașină de extracție electrică de 285 CP, cu motor Brown – Boveri, furnizat de firma Bamert din Budapesta, având o capacitate de 60 de vagoane de cărbune pe zi. Turnul metalic al puțului de extracție a fost transferat aici de la mina Petroșani –vest. În anul 1932 s-a pus în funcțiune cablul fără sfârșit pe galeria direcțională din culcușul stratului nr. 3. În 1935 s-a dat în folosință mașina de extracție la puțul 1 est. În același timp, o dată cu adâncirea acestui puț și folosirea puțului nou de aeraj ca puț principal de transport, s-a părăsit puțul principal Foriș, care a fost rambleiat.

La 29 aprilie 1929 Societatea Petroșani cerea Inspectoratului Minier Petroșani autorizație pentru suspendarea lucrărilor de producție la mina Petroșani-est. Se arăta că suspendarea lucrărilor era impusă de focul endogen izbucnit în lentila „A” și de faptul că în proiectul de concentrare a producției se intenționa adâncirea puțului Centru de la Petrila, de mare capacitate, prin care se vor redeschide zăcămintele sub orizontul 480 m; în raport cu lucrările de deschidere și de pregătire ale minei Petrila, aceasta va prelua producția ambelor mine de la un punct de unde să fie ridicate la suprafață pentru prepararea Petrila. Până la realizarea adâncirii puțului „Central” Petrila, activitatea de la mina Petroșani-est urma să se suspende și până în decembrie 1938 se vor rambleia sau îndigui toate galeriile și puțurile; galeria de acces de la cota 620 m ca și suitoarele ce comunicau cu suprafața vor fi îndiguite la intrare. În cererea de suspendare se preciza că producția medie de 100.000 t/an cărbune se va repartiza la celelalte mine, fără nici o concediere, iar redeschiderea zăcămintului prin mina Petrila se va face în maximum 4 ani.

Previziunea nu s-a adevărat și mina Petroșani se redeschide începând cu august 1939 ca aripă de vest (sector IV) al minei Petrila. Acum se începe debleierea puțului nr. 2 aripa vest a minei Petrila, iar

în ianuarie 1940 se autorizează punerea în funcție a fostului puț de aeraj, a funicularului spre Petrița, a instalației de transport de la puțul nr. 2 vest, a compresoarelor, a stației de pompare a apelor Bosnia și cea de la orizontul V (480 m), a ventilatoarelor din lentila „C”.

De la această dată, august 1939, mina Petroșani est (mina Praga) produce din nou cărbune, dar de această dată ca sector de producție al minei Petrița.

În august 1939 în baza autorizației date de către Inspectoratul Minier Petroșani încep lucrările de adâncire, betonare și amenajare a noului puț central Petrița, care avea un diametru de 4,40 m, prevăzut inițial să fie adâncit la 420 m. Paralel cu lucrările de adâncire și amenajare a noului puț, s-a trecut la construirea turnului de extracție, cu înălțimea de 50 m. Lucrările de instalare a mașinii de extracție au început în august 1943 sub îndrumarea unui grup de specialiști germani. Mașina de extracție este o mașină electrică Leonard – Ilgner, cu o putere de 2150 kW, fabricată de firma Siemens – Suckert, livrată de firma Demag.

Colivia folosită pentru extracția vagonetilor avea patru etaje cu capacitatea de 8 vagoneti la o cursă. Rampele de încărcare – descărcare erau dotate cu dispozitive de împingere și manevră automată a vagonetilor.

Odată cu construirea puțului central a fost construit și amenajat circuitul automat pentru vagonete, iar în imediata apropiere s-a construit stația centrală de ventilatoare, moara centrală de rambleu hidraulic, precum și stația de funiculare pentru transportul materialului steril la haldă. De asemenea, a fost finalizată construcția clădirii administrative a minei, lămpăria, grupul social, iar pentru muncitorii minei s-a construit colonia Prundului, cu 200 de locuințe și 4 clădiri cu 8 apartamente pentru funcționarii minei. Toate aceste construcții au fost executate de către firma Nicolau din Brașov, finalizate în anii 1947-1949.

Dezvoltarea procesului de mecanizare a lucrărilor miniere a constituit preocuparea prioritară a conducerii tehnice a Societății Petroșani. Mina Petrița dispunea de un număr însemnat de perforatoare rotative acționate cu aer comprimat, ciocane pneumatice de abataj, mașini de havat de construcție „Flotmann”, „Ingersoll”,

ciocane de abataj de tipul „Korfman Roko-4” și „Friko-80”, au fost experimentate – adevărat, fără rezultatele dorite – havezele Knopp, Eickel 30 PS și altele. Pentru transportul cărbunelui din abataje au fost introduse jgheburile oscilante precum și transportoarele cu raclete acționate de motoare cu aer comprimat și cu energie electrică.

În urma experimentelor făcute în anul 1936 a fost dat în exploatare primul abataj frontal orizontal cu susținere metalică sub tavan artificial confecționat din scânduri. În abatajele din stratul nr. 3 s-a generalizat metoda susținerii cu stâlpi metalici de 70 kg, furnizați de către firma Schwartz, fabricate ulterior și în atelierele minei.

Mina Petrila dispunea de un grup propriu de ateliere, bine dotat, format din: atelier mecanic, electric, de bobinaj, de reparații utilaje miniere și material rulant, forjă, dulgherie etc.

În februarie 1939 a fost dat în funcțiune un complex de prelucrare a lemnului pentru mină, format dintr-un gater cu capacitatea de prelucrare de 60 mc/zi, livrat de firma Tophan din Viena și un ferăstrău circular de 20 mc, livrat de către firma Camarit din Brașov, utilaje care sunt și astăzi în funcțiune.

CAPITOLUL III

3.1. MINA PETRILA PE TIMPUL CELUI DE AL II-LEA RĂZBOI MONDIAL (1938-1944)

Participarea României la cel de al II-lea război mondial a secătuit economia națională, cu urmări grave și asupra mineritului din Valea Jiului.

În perioada anilor 1938 -1940 muncitorii mineri din Valea Jiului, alături de întregul popor român, au fost obligați să ducă pe umerii lor cea mai grea povară a țării. Sporirea excesivă a impozitelor, reducerea simțitoare a salariilor, scumpirea alimentelor, inclusiv a celor distribuite prin consumurile muncitorești, rațiile de alimente distribuite la prețuri preferențiale au fost reduse până la limita existenței. Manufacturile nu mai asigurau muncitorilor și familiilor acestora îmbrăcăminte și încălțăminte, doar minierii și ceilalți muncitori care lucrau în subteran mai primeau contra cost câte o pereche de bocanci cu talpă de lemn pe an. La toate acestea se mai adaugă condițiile istovitoare de- muncă din subteranul minei, lipsa măsurilor de protecție a muncii, a asistenței medicale și alte greutăți care au stârnit nemulțumirile muncitorilor.

Urmarea scăderii și înrăutățirii nivelului de trai, a muncii extenuante la care erau supuși minierii, mulți dintre aceștia părăsesc mina și se întorc la locurile lor de obârșie.

Apoi, urmare DICTATULUI DE LA VIENA din 30 august 1940, un mare număr de muncitori mineri, profesioniști și ziuși, părăsesc mina Petrila, pentru a se așeza pe teritoriul Ardealului de nord cedat Ungariei, alții se stabilesc și se angajează la minele din Ungaria: Tatabánya, Dorog, Oroszlány s.a., lăsând un gol imens în efectivele minei care din această cauză nu mai erau în măsură să-și onoreze comenzile de cărbune atât de necesar frontului și industriei de război.

În această situație, Ministerul Coordonării Economiei Naționale solicită mareșalului Antonescu, șeful statului, să aprobe ca „Societatea Mica Brad” să rechiziționeze pentru minele S.A.R. Petroșani 100 de mineri. La începutul lunii februarie 1940 „Mica Brad” se conformează și trimite în Valea Jiului 200 de muncitori minieri pentru o perioadă de două luni. Dintre aceștia 100 de mineri

au fost repartizați să lucreze la mina Petrila. Ulterior, perioada de rechiziție s-a prelungit la patru luni, apoi la șase luni. Condițiile deosebit de grele de muncă și trai, depărtarea de familie a făcut ca mulți dintre acești muncitori să plece, să dezerteze de la mină, cu toate consecințele.

Mai târziu, pentru completarea efectivelor de muncitori sunt aduși în Valea Jiului peste 600 de refugiați din Basarabia și Bucovina.

Neonorarea comenzilor de cărbune atât de necesară mașinii de război hitleriste neliniștește autoritățile locale și ale statului. Ca urmare în cursul lunii februarie 1940, mina Petrila ca și celelalte mine din componenta S.A.R. - Petroșani și Societății Lonea sunt vizitate de o comisie economică germană condusă de către Findler Haupt, dr. Rillinger, însoțiți de maior Ionescu C. Constantin din partea Direcției de Război al Ministerului Apărării Naționale și de expertul Schill din Brașov.

Ca o primă măsură pentru completarea efectivelor de muncitori a fost înființarea în Valea Jiului a lagărelor de prizonieri de război, populate cu prizonieri ruși aduși din Germania. La Petrila sublagărul prizonierilor ruși a fost organizat pe terenul de sport. Pentru fiecare prizonier de război, mina plătea o subzistență în valoare de 65 lei/zi, față de 60 lei/zi cât era alocat pentru întreținerea unui soldat. Totuși în lagăr au fost create nemulțumiri, prizonierii refuzând intrarea în șut.

Planul de mobilizare a economiei naționale întocmit de către biroul MONT al S.A.R. Petroșani prevedea o producție anuală de 2.425 tone cărbune pentru care era necesar să se asigure un efectiv de 8.388 persoane, din care:

- 567 funcționari;
- 6467 muncitori permanenți,
- 1136 muncitori nepermanenți și
- 208 femei,

iar pentru asigurarea pazei și ordinii în exploatările miniere au fost prevăzute 4 posturi de ofițeri, 3 subofițeri și 3021 oameni de trupă.

Producția de cărbune era situat sub nivelul solicitat și era în continuă scădere. Actele de nesupunere, indisciplina se înteteau pe zi ce trecea. Instalațiile miniere nu erau în siguranță, fapt care îngrijora conducerea exploatărilor miniere dar și al S.A.R. - Petroșani, și Societății Lonea care, văzându-se neputincioase, solicită sprijinul statului.

Ca urmare, în Valea Jiului, a fost detașat Batalionul 7 vânători de munte cu un efectiv de 200 militari încadrați în două companii și două companii mobile de jandarmi, fiecare cu un efectiv de câte 150 de militari, cu misiunea de a asigura ordinea, liniștea, disciplina muncii, siguranța și funcționarea normală a minelor, creșterea producției de cărbune, preîntâmpinarea și împiedecarea propagandei subversive, tulburărilor și a eventualelor mișcări muncitorești.

La 17 februarie 1941 a fost semnat înaltul Decret nr.335, care legitimează introducerea „STĂRII DE NECESITATE” în toate exploatățile miniere aparținătoare S.A.R. - Petroșani și Societății Lonea (mina a statului român), prin care întregul personal de conducere și de execuție au fost mobilizate la locul de muncă și silit să lucreze după normele disciplinei militare.

În baza acestui Decret, pentru supravegherea întreprinderilor miniere din Valea Jiului a fost înființat „COMANDAMENTUL MILITAR AL REGIUNII MINIERE PETROSANI”, organizat pe două sectoare, astfel:

Sectorul I - avea în subordine și supraveghere minele: Petrila, Lonea, Preparația Petrila și Atelierele Centrale Petroșani (ACP) - Comandantul secției a fost numit lt. col Lotoroșan Nicolae, care avea la dispoziție compania mobilă de jandarmi nr.3 Petroșani, comandată de mr. Herlea Ieronim și compania nr. 2 jandarmi Timisoara.

Sectorul II - avea în subordine minele Lupeni, Aninoasa, Uzina Electrică Vulcan și Fabrica Antigaz Vulcan.

În Valea Jiului măsurile represive împotriva muncitorilor se întetesc, frica autorităților față de acțiunile subversive, tulburărilor, grevelor, rebeliunii și sabotajelor sunt justificate. Autoritățile au luat măsuri deosebite, impuse de starea de necesitate, au fost introduse pedepsele corporale, la mina Petrila au fost construite 10 cabine de carcere în imediata apropiere al atelierului mecanic, în care

muncitorii își ispășeau pedepsele după ce ieșeau din șut. În coloniile muncitorești scenele în care câte un muncitor necăjit, cu hainele cârpăcite și aproape desculț, încadrat între baionetele jandarmilor era escortat spre locul de judecată sau ispășire a pedepsei.

Condițiile deosebit de grele, programul prelungit de muncă uneori de 10 - 12 ore, munca obligatorie în zilele legale de odihnă, lipsa alimentelor de strictă necesitate, a medicamentelor, a hainelor și încălțăminteii i-au nemulțumit pe muncitorii de la mina Petrila care nu au mai putut suporta regimul la care erau supuși de conducerea minei și organele militare. Astfel la 15 aprilie 1941 au refuzat să mai intre în subteranul minei, declarând grevă. La scurt timp li se alătură toți ortacii de la minele care aparțin de S.A.R. - Petroșani și Societatea Lonea. Greva devine generală, și culminează în ziua de 30 aprilie 1941, când minerii petrileni s-au blocat în subteran - de unde nu au putut fi scoși decât după măsura criminală, aceea de oprire a sistemului de aeraj general al minei.

Pentru propagandă și instigare la nesupunere și organizarea grevei au fost arestați și condamnați la ani grei de închisoare principalele persoane considerate a fi vinovate de declanșarea grevei. Ministerul de Interne, prin Ordinul nr.2215/1941 informează că în ședința din 9 mai 1941 Tribunalul Militar al Corpului 7 armată Sibiu, prin sentința nr. 1785, a condamnat din grupul de 37 de agitatori de la mina Petrila - pe următorii:

- la câte 5 ani de închisoare corecțională pe Costea Ioan și Stoker Francisc;
- la câte 4 ani de închisoare corecțională pe: Danciu Petru a lui Gheorghe, Sutarea Nicolae a lui Andrei și Rednic Vasile;
- la câte 3 luni de închisoare corecțională au fost condamnați: Fenes Varvara a lui Francisc și Lador Maria.

În ședința din 14 mai 1941 au fost condamnați următorii:

- la 5 ani muncă silnică Görık Carol;
- la 3 ani muncă silnică următorii: Muresan Gheorghe a lui Lazăr, Nemeș Petru, Stânga Ioan, Desa Simion, Berindei Aron, Schirachi Ștefan, Gaia Ștefan și Rakoczi Adalbert.

După greva generală starea de spirit al muncitorilor nu s-a îmbunătățit, nemulțumirile continuă să se manifeste, adevărat în mai

mică măsura. În aceste condiții, autoritățile militare continuă cercetările pentru a descoperii conducătorii și instigatorii la grevă. La 30 aprilie mai sunt arestați și trimiși în instanța militară a Corpului 7 Armata Sibiu alți 33 presupuși capi instigatori la grevă, la 2 mai sunt trimiși sub escortă la Sibiu alți 24 de presupuși instigatori, iar la 4 mai încă 14, în total 71 de instigatori, între care și preotul Moșic din Petroșani. Mai erau la acea dată în curs de cercetare încă 7 așa ziși suspecți, între care și inginerii Giurumescu C. Suciuc E. și Ștefănescu I.

Autoritățile militare stabilesc noi măsuri severe care trebuiau duse de urgență la îndeplinire pentru restabilirea ordinii și disciplinei, participarea la lucru al întregului efectiv, în vederea realizării producției și intrarea la normal a întreprinderii.

Pentru a sensibiliza muncitorii, Ordinul Ministrului de Interne a fost citit câteva zile în șir la apelul făcut la intrarea în șut.

Comandamentul Corpului 7 armată Sibiu, prin ordinul nr. 30658, pune la dispoziția Comandamentului Militar al Regiunii Miniere Petroșani pentru menținerea ordinii și disciplinei și paza obiectivelor miniere noi forțe, subunități din componența Regimentului 64 infanterie Orăștie și Regimentul 18 infanterie Tudor Vladimirescu Gorj, Târgu Jiu.

În același scop, pentru buna funcționare a măsurilor stabilite pe linia asigurării pazei interne în regiunea Hunedoara și Regiunea Minieră Petroșani, Comandantul Armatei Române ordonă la 14 august constituirea „DETAȘAMENTULUI DE JANDARMI PETROȘANI” la comanda căruia a fost numit colonelul Ionescu Sergiu.

La data de 26 octombrie 1943 S.A.R - Petroșani primește Ordinul nr.161755 în care se preciza că în conformitate cu Instrucțiunile nr.62200/1943 ale Marelui Stat Major, toate întreprinderile militarizate care au gărzii militare urmează să-și organizeze din personalul mobilizat la locul de muncă gărzii proprii, care să asigure paza internă, lucru neagreat însă de către Comandamentul militar al Regiunii Miniere Petroșani, care dorea menținerea gărzilor militare și înlocuirea acestora eventual în mod treptat cu pază internă.

În baza ordinului nr.55953 din 2 iulie 1944 emis de Marele Stat Major, Cercul Teritorial Braşov mobilizează pentru concentrare în ziua de 6 august 1944, 180 de muncitori maghiari care sub comanda a doi ofiţeri şi cinci subofiţeri sunt aduşi pentru lucru în cadrul S.A.R. - Petroşani - Mina Petrila, unde comandant militar la acea dată. era lt. Voiculescu Alexandru.

Prin Ordinul nr.10614491 din 25 noiembrie 1944, Marele Stat Major al Armatei anulează toate ordinele de mobilizare la locul de muncă a muncitorilor din cadrul S.A.R. - Petroşani şi Societatea Lonea.

În perioada 15 februarie - 15 martie 1945, Comandamentul Militar al Regiunii Miniere Petroşani, a concediat din diferite motive, conform delegării date de Comandamentului 7 Teritorial cu ordinul 174411/1944 - 547 muncitori dintre care 387 cetăţeni de etnie germană, ridicaţi de comisia militară sovietică sosită la Petroşani pentru a fi deportaţi în Rusia. De la mina Petrila au fost ridicaţi 86 de muncitori printre care se afla inginerul sef electromecanic al minei Alfred Kasper, iar de la Preparaţia Petrila au fost ridicaţi pentru a fi deportaţi alţi 34 de muncitori.

În ziua de 20 martie 1945 Prefectul judeţului Hunedoara, dr. Augustin Almăşan şi şeful biroului repatriaţilor pretor Aurel Petrasca, dispun ca până la 27 martie 1945 toţii cetăţenii ruşi aflaţi în Valea Jiului trebuie repatriaţi.»

La 26 aprilie 1945, colonel Popescu Octavian, Comandantul militar al Societăţii Petroşani şi Lonea, prin adresa nr.100 raportează Marelui Stat Major că nevoile de sporire intensă a producţiei de cărbune continuă să fie imperioasă, iar cifra medie de circa 6.000 tone/zi reprezintă doar 60 - 70% din necesar.

După încheierea celui de al doilea război mondial, armata română a trecut la cadrul organizatoric de pace. Odată cu aceasta Comandamentul Regiunii Militare Petroşani a fost desfiinţat.

3.2. PARTICIPAREA MINERILOR PETRILENI LA REFACEREA ECONOMIEI NAȚIONALE (1945 – 1949)

Actul de la 23 august 1944, după aproape patru ani de război și dictatură militară - fascistă, găsește economia națională a României într-o situație dezastruoasă.

Industria carboniferă - una din ramurile de bază ale economiei naționale dezorganizată și sabotată de către capitalul străin, în majoritate englez. Societatea Anonimă Română - Petroșani, cu sediul la București, avea în mare măsură zăcămintele secătuite datorită exploatării iraționale, barbare, în scopul asigurării cărbunelui atât de necesar mașinii de război germane.

Referindu-se la situația minelor din Valea Jiului, ziarul Scânteia din 18 decembrie 1944, arăta: Direcția Generală a Societății Petroșani anula toate măsurile luate în Valea Jiului de către noile organe locale, sabota aprovizionarea minelor cu unelte și materiale pentru a dezorganiza producția, pune anumite elemente sabotatoare în conducerea minelor, oprea majoritatea investițiilor alocate pentru deschiderea și pregătirea noilor capacități de producție; sabota finanțarea curentă a exploatărilor, deplasând capitalurile spre operații speculative; un mare număr de muncitori direct productivi din abataje erau folosiți la lucrări administrative, neproductive de la suprafața minei.

În această perioadă aprovizionarea minerilor cu produse agroalimentare se realiza cu mare greutate întrucât agricultura românească a fost jefuită de către armata germană, de distrugerile provocate de trecerea frontului, la care se adaugă și seceta din anii 1945 - 1946. Acțiunile de sabotaj loveau fără milă în situația materială a muncitorilor mineri. Ele urmăreau să creeze condiții insuportabile de viață minerilor și familiilor acestora prin neaprovizionarea Văii Jiului cu alimente, îmbrăcăminte, încălțăminte și alte produse de larg consum, atât de necesare traiului de zi cu zi al muncitorilor mineri și bunului mers al producției. În Valea Jiului la începutul anului 1945 situația aprovizionării minerilor cu articole de strictă necesitate era disperată. Minerii nu au mai primit, de exemplu,

untura și slănina de mai bine de patru luni, alimente atât de necesare pentru refacerea forței fizice și menținerea capacității de muncă.

Analizele făcute la începutul anului 1945 de către organizațiile sindicale ale minerilor au dezvăluit o seamă de metode practicate de conducerea Societății și ale minelor care cu rea credință nu luau măsuri pentru aprovizionarea exploatărilor cu lemn de mină, atât de necesară susținerii lucrărilor miniere din subteranul minelor, iar pentru a motiva suspendarea activității în unele sectoare de producție invocau, apariția gazului metan în concentrații periculoase, sau apariția unor focuri endogene. Întreținerea cu bună știință a neînțelegerilor și fricțiunilor între muncitori și corpul tehnic - ingineresc, era o altă metodă prin care conducerea Societății încerca să saboteze producția de cărbune a minei. Dar, voința hotărâtă a muncitorilor minerii, de a redresa activitatea minelor și a asigura „pâinea industriei” (cărbunele), nu a putut fi învinsă de către foștii acționari a minelor.

Minerii, cu vechi state de serviciu la mina Petrița și cu tradiții revoluționare în Valea Jiului au trecut alături de ortacii lor de la celelalte mine la acțiuni tot mai hotărâte, au alungat din exploatarea miniere și din cadrul Societății elementele de conducere trădătoare și sabotoare, au votat mișcări care vizau îmbunătățirea condițiilor de muncă și de trai. În acest cadru se pot aminti marile adunări populare desfășurate la 10 decembrie 1944 la Petroșani cu participarea muncitorilor de la minele Petrița, Lonea și Aninoasa, iar la Lupeni au participat minerii de la Lupeni și mina Vulcan. În cadrul acestor adunări participanții au votat următoarea mișcare: „Societatea Petroșani” să restituie imediat sumele reținute de la muncitori sub titlu de chirie, combustibil, lumină și baie pe intervalul 1 ianuarie 1943- 30 septembrie 1944. Întrucât muncitorimea din Valea Jiului suferă din cauza lipsei de alimente, cere să se ia măsuri grabnice pentru aprovizionarea cu alimente; frânarea speculei, asigurarea pensionarilor cu locuințe, încălzit și lumină, gratuit .....” Muncitorii prezenți la marile adunări populare s-au angajat să lupte pentru creșterea producției de cărbune atât de necesar economiei naționale.

Conducerea Societății Petroșani, nu s-a putut opune voinței muncitorilor mineri care era atât de puternică încât paraliza orice încercare de sabotaj. Astfel, un raport confidențial al Direcției Societății, adresată la 16 decembrie 1944 Direcției Generale București, era obligat să recunoască: „comisiile muncitorești de control și perfecționare a producției au început imediat să funcționeze și nu exista nici o posibilitate de opunere față de ele, deoarece exact ca în cazul epurărilor, muncitorii sunt hotărâți să impună forța pentru a asigura funcționarea lor”.

În toamna anului 1944 vine în mijlocul minerilor din Valea Jiului Gheorghe Gheorghiu Dej, secretarul general al P.C.R., cu scopul de a-i mobiliza la refacerea minelor și creșterea producției de cărbune. În primăvara anului 1945, C.C. al P.C.R. îl trimite în Valea Jiului pe Chivu Stoica, secretar al C.C. - P.C.R. cu însărcinarea de a sprijinii minerii pentru ieșirea din impas și să treacă imediat la traducerea în fapte a Rezoluției adoptate la Conferința Regionalei Valea Jiului a PCR din 1945.

Pentru redresarea producției de cărbune a fost stabilit un complex de măsuri tehnico - organizatorice care prevedea: Organizarea și desfășurarea întrecerilor patriotice, formarea echipelor de șoc care să lucreze în subteran peste programul normal de lucru; au fost puse bazele organizării consfăturilor de producție la care urma să participe muncitorii, maiștrii și cadrele ingineresti, pentru generalizarea metodelor avansate de lucru; au fost puse bazele schimburilor de experiență între brigăzile și formațiunile de muncă; s-a acționat pentru atragerea cadrelor ingineresti, a maiștrilor la acțiunile organizate de către sindicate, s-a acționat pentru întărirea ordinii și disciplinei muncii, aplicarea normelor de protecție și securitate a muncii la toate locurile de muncă pentru a preveni accidentele de muncă.

Pentru a veni în sprijinul minerilor, în vara anului 1945 guvernul democratic a pus la dispoziția acestora: două vagoane de zahăr, un vagon de săpun, 120000 m pânză, 7000 perechi de bocanci, 60 de vagoane cu grâu, 4 vagoane de ulei, 2 vagoane de marmeladă și multe alte produse de primă necesitate. La fiecare exploatare minieră au fost organizate cantine care asigurau câte o masă caldă la intrarea în schimb al muncitorilor care intrau în subteran. Costurile erau suportate de către Direcția Minelor Petroșani.

Muncitorii din Banat, Oradea și Satu Mare, solidari cu frații lor din Valea Jiului, trimit și ei în perioada 1945 -1946 alimente și îmbrăcăminte, astfel numai în luna mai 1945 au fost repartizate minerilor: 3000 per.bocanci,15.000 kg. zahăr, 10.000 kg. pește, 10.000 kg. făină de grâu, 500 porci grași, 50000 m. stofă. Aceste ajutoare au reușit sa rezolve în parte problemele grele ale minerilor.

Bucurându-se de sprijinul întregului popor, minerii din Valea Jiului pornesc cu hotărâre la lupta pentru mărirea producției de cărbune care a crescut cu 75%.

În cinstea zilei de 1 mai 1945, minerii din cadrul sectorului III al minei Petrila au realizat o creștere a producției de cărbune cu 40% față de luna noiembrie 1944. În sprijinul lor au venit și cei aproape 40 de voluntari, funcționari, meseriași din cadrul atelierului de grup al minei.

Cu toate greutățile cu care se confruntau încă, minerii petrileni datorită efortului, voinței neînfrânte de a vindeca rănille adânci ale războiului și a reface economia națională, producția minei înregistra creșteri însemnate.

În luna februarie 1947 minele Petrila, Lonea, Aninoasa și Lupeni realizează împreună o producție mai mare față de anul 1946, arăta ziarul local „Zori Noi” din 11 martie 1947, astfel:

Mina	Producție		Depășiri (to)
	Programat (to)	Realizat (to)	
Petrila	45.600	46.026	426
Lonea	16.800	18.755	1955
Aninoasa	45.600	46.885	1285
Lupeni	50.400	52.260	1860
TOTAL	158.400	163.926	5.526

Organizațiile de partid și sindicatele au desfășurat o intensă mobilizare a minerilor pentru exercitarea unui control sever al producției. În urma reorganizării la 1 septembrie 1944 a mișcării sindicale au fost înființate la cele patru mine aflate în funcțiune în Valea Jiului „COMITETELE DE ÎNTREPRIINDERE" care aveau un rol determinant în organizarea „Controlului Muncitoresc”, despre

care ziarul Scânteia (nr.59 din 19 noiembrie 1944) preciza: „nou createle organisme muncitorești aveau obligația să ceară permanent dreptul de control asupra modului de organizare și desfășurarea a procesului de producție și să ia măsuri radicale împotriva sabotajului.

Comitetele de întreprindere ale minerilor din Valea Jiului urmăreau modul în care Consiliile de Administrație ale minelor respectă și aplică legile Statului Democrat, vegheau asupra măsurilor stabilite pentru creșterea producției de cărbune, realizarea și calitatea lucrărilor de deschidere și pregătire a noilor fronturi de lucru, modul în care se face aprovizionarea tehnico-materială a producției, cum erau folosite lemnul de mină, utilajele și aparatura tehnică, în general toate activitățile legate de bunul mers a minei.

Controlul permanent al muncitorilor de la mina Petrila a constituit o școală de formare a viitorilor conducători ai proceselor de producție, de educare revoluționară, de creștere a maturității, a formării importantului detașament al clasei muncitoare în lupta împotriva sabotajului, a speculei și exploatării nemiloase din perioada celui de al doilea război mondial, al militarizării minei. În aceste condiții deosebite de grele, la mina Petrila s-au format zeci, sute de cadre valoroase, necesare trecerii la conducerea muncitorească, s-au remarcat în mod deosebit conducători al unor formații de lucru: brigadierii, Cenuse Cornel, Kuderna Emil, Văidean Ioan, Moldovan Iosif, Merlak Peter, Andrei Ignat, Marosi Dionisie, Siller Grigore, Pall Iosif, Pall Francisc, Florea Cornel, Pop Ludovic, Hajdu Iuliu, Raisz Ioan, Szabo E, Konya A., Legrand A., sau maiștrii Golgoțiu Sabin, Voinoveanu Ion, Probaje Anton și mulți alții care cu timpul au fost promovați să conducă cu competență și autoritate sectoare și chiar exploatări miniere.

Rezoluția aprobată la Congresul II al Sindicatelor Miniere ținută la 10 octombrie 1947 la Petroșani arată că detașamentul unit al minerilor din Valea Jiului se angajează ca până la sfârșitul anului 1947 să realizeze o producție zilnică de 8.000 tone. Acest angajament a fost realizat și chiar depășit, arăta ziarul Zori Noi din noiembrie 1947.

În cinstea Congresului al II al Sindicatelor Miniere întrecerile patriotice au luat un avânt deosebit; ele nu se mai limitau la cadrul

brigăzilor de lucru sau sector, ci au cuprins întreaga Vale a Jiului, minierii angajându-se la împlinirea sarcinilor stabilite în marea întrecere patriotică cu scopul de a mării producția de cărbune, fără să se aștepte la recompense. Acest eroism marchează începutul unei cotituri spre o nouă atitudine față de muncă, spre organizarea muncii într-un chip nou.

În anii grei de după încheierea celui de al doilea război mondial 1944 - 1947, învingând greutatea de tot felul, minierii din Valea Jiului au înscris pagini de glorie în bătălia pentru creșterea producției de cărbune, care a sădit în conștiința lor entuziasmul și hotărârea nestrămutată de a scoate țara din ruina și haosul economic.

Noile condiții socio-profesionale create după 23 august 1944 au generat forme noi de activitate care, prin măreția și semnificația lor, marchează începutul unei noi cotituri în lupta pentru construirea unei noi societăți în România.

3.3. MINA PETRILA – ÎN PERIOADA POSTBELICĂ (1948 – 1990)

Animăți de mobilizatoarele chemări, la mina Petrita se declanșează primele întreceri patriotice între brigăzile de mineri. În zilele de 19 - 20 aprilie 1948 are loc întrecerea pentru mai mult cărbune, organizat între brigăzile de mineri conduse de Pop Ludovic de la mina Petrita și brigada Alexandru Poboreni de la mina Lupeni. În ultima zi a întrecerii, brigada Pop Ludovic a lucrat o zi la Lupeni în abatajul lui Poboreni, iar acesta a lucrat la mina Petrita în abatajul lui Pop Ludovic. La sfârșitul schimbului de lucru, ambele brigăzi au raportat rezultate deosebite. Brigada Pop Ludovic și -a depășit norma cu 402%, realizând o productivitate de 26,1% tone/post, față de 4,5tone/post planificat. Pentru realizările obținute în întrecerea patriotică, la 1 mai 1948 minerul Pop Ludovic a fost distins cu Ordinul Muncii cl. I.

Febra întrecerii pentru mai mult cărbune a cuprins întreaga colectivitate a minei. În sprijinul minerilor vin ortacii lor de la suprafață. La 1 august 1948 la mina Petrita s-a format prima brigadă de șoc, din care au făcut parte; primarul Petritei, secretarul de partid, președintele de sindicat, comandantul gărzii cetățenești, patru

funcționari, 10 mineri, 15 meseriași de la atelierele minei. Echipa s-a angajat să lucreze două zile pe săptămână în mină, peste serviciul lor de bază. În seara zilei de 2 august 1948, echipa întâmpinată în sala de apel de ortacii lor cu fanfara și aplauze, intra în mină pentru a-și începe activitatea. În prima lună de activitate, echipa a produs 250 tone de cărbune. Entuziasmul cuprinde întregul efectiv al minei. Se formează noi și noi echipe de șoc care vin în sprijinul minerilor pentru creșterea producției de cărbune. În sprijinul minerilor vin soțiile și copiii lor, care lucrează în depozitul de lemne, înlocuind muncitorii de aici care intrau să lucreze în subteran.

Noul Parlament al României, ales prin scrutinul de la 28 martie 1948, a votat Legea cu privire la Naționalizarea principalelor întreprinderi și instituții financiare din țară, care la art.1 specifică: „Se naționalizează toate bogățiile subsolului care nu se găsesc în proprietatea statului, precum și întreprinderile individuale, societățile de orice fel și asociațiunile particulare industriale, bancare, de asigurări, miniere, transporturi și telecomunicații, enumerate mai jos, după criteriile indicate pentru fiecare categorie.....". Printre cele 77 de tipuri de întreprinderi și instituții care se naționalizează era nominalizată în lista nr.3 - Întreprinderea carboniferă și cariere de piatră - Societatea Anonimă Petroșani, cu minele componente, printre care este menționată și mina Petrila.

La 20 august 1949 prin Decretul Lege publicat în Monitorul Oficial nr. 54, a luat ființă SOCIETATEA ROMÂNNO -SOVIETICĂ-PE ACTIUNI „SOVROMCĂRBUNE” cu sediul la București, Direcția Generală Sovromcărbune își mută sediul la Petroșani, unde în baza ordinului nr.8477 din 1952 înființează mai multe trusturi:

1. Trustul Cărbunelui Petroșani (de care aparținea și mina Petrila);
2. Trustul Minier Lupeni;
3. Trustul Construcții Montaj Minier Petroșani;
4. Trustul Cărbunelui Anina;
5. Trustul Cărbunelui Câmpung-Muscel;
6. Uzina de Reparat Utilaj Minier Petroșani (URUMP);
7. Divizia de cercetare Geologică Petroșani;
8. Uzina Electrică Vulcan.

Marea Adunare Națională a R.P. Română în decembrie 1949 a aprobat primul Plan anual de dezvoltare planificată a economiei Naționale. De la această dată, Valea Jiului intră într-o nouă etapă de dezvoltare intensă, continuă.

La sfârșitul lunii- decembrie, în cadrul unor festivități , a avut loc decernarea pentru prima dată în minierul românesc a **DRAPELULUI ROȘU** și **DIPLOMEI** de întreprindere fruntașă pe ramura minieră, colectivului minei Petrila, prilej cu care, în centrul coloniei, în prezența unui numeros public, responsabilul resortului cultural al comitetului sindicatului minei Petrila, Cucuruz Alexandru, (Roman Alex) a dezvelit Monumentul Minerului, turnat în bronz, opera a tânărului artist sculptor Andrei Dani.

Ulterior, monumentul a fost mutat la Combinatul Minier Petroșani, unde alături de fratele geamăn, veghează și astăzi asupra intrării în instituție.

Munca eroică a minerilor desfășurată pe frontul cărbunelui, a fost pusă la loc de cinste. Portretele fruntașilor în producție apar în presa locală, la panourile de onoare, gazetele de perete. La fel, experiența înaintată este popularizată prin toate formele și mijloacele propagandei specifice perioadei respective. A intrat în tradiție ca formațiile de lucru fruntașe să fie întâmpinate la ieșirea din șut de oficialități, din conducerea de partid și sindicat, conducerea minei, de familie, copii, ortaci, fanfara, pioneri cu flori , aplauze și felicitări.

Prin Decretul 367 din 1954, pentru rezultatele deosebite în muncă, la 6 august, de Ziua minerului, s-a decernat, pentru prima dată în Valea Jiului, înaltul titlu de „EROU al MUNCII” împreună cu medalia „SECERA ȘI CIOCANUL” minerului șef de brigadă Hajdu Iuliu.

La 31 decembrie 1953, Societatea SOVROMCĂRBUNE se lichidează, iar partea română, la 1 aprilie 1954, preia conducerea întreprinderilor subordonate, lichidarea definitivă făcându-se la 1 iunie 1954, fapt ce a permis minelor din Valea Jiului să treacă pentru prima dată de la existența lor sub conducere efectiv românească în cadrul „COMBINATULUI MINIER VALEA JIULUI”.

La această dată în Valea Jiului funcționau minele: Petrila, Lupeni, Aninoasa și mina Lonea. Erau în curs de redeschidere minele

Lonea I, Lonea II și Vulcan. Urmău să se deschidă apoi mine noi la Uricani, Paroseni (1963), Bărbăteni (1965), Livezeni (1967), iar în anii 1970 - 1980 minele Câmpu lui Neag, Petrila Sud, Lonea Pilier, Iscroni, Valea de Brazi, precum și construirea de noi preparații a cărbunilor la Uricani, Coroești și Livezeni și au fost mărite capacitățile de prelucrare de la preparația Petrila și preparația Lupeni.

Pentru ducerea la îndeplinire a sarcinilor trasate de Conferința pe țară a lucrătorilor din industria minieră, ținută la Petroșani în anul 1952, precum și a liniei trasată de către conducerea superioară al partidului unic privind mecanizarea minelor în vederea creșterii producției de cărbune și a randamentelor prin introducerea în minele din Valea Jiului a tehnicii noi, inginerii Hannig Emeric, Donin Francisc, alături de specialiștii din cadrul Combinatului Minier Valea Jiului, Unitatea de Devize și Proiectare Petroșani și IPROMIN București întocmesc PLANUL DE SISTEMATIZARE a minei Petrila pentru următorii 15 ani. Paralel cu acest plan au fost elaborate mai multe studii tehnico - economice (STE) de scurtă durată cu menirea să ducă la concentrarea activităților din subteranul și de la suprafața minei, care prevedeau măsuri concrete pentru creșterea producției, a productivității muncii, reducerea costurilor de producție, a consumurilor la materiile specifice și materiale, de energie, modernizarea fluxului de transport pe orizontală și verticală, reducerea posturilor neproductive. În cadrul acestor programe au fost pregătite și date în exploatare noi capacități de producție, au fost deschise și dotate noi orizonturi principale de transport. Transportul în subteranul minei a fost modernizat. Abatajele au fost dotate cu transportoare grele cu raclete de diferite tipuri.

Pe galerii, locul cailor a fost luat de locomotive electrice cu trolley, L A M-uri sau locomotive cu motoare Diesel, iar de la orizontul X s-a generalizat transportul continuu prin benzi transportoare de cauciuc.

Creșterea rapidă a capacităților de producție a atras după sine necesitatea construirii de noi complexe de extracție. În perioada anilor 1947 - 1948 au fost terminate lucrările la noul complex de extracție - PUȚUL CENTRU - numit generic de către autoritățile vremii „Puțul Ana Pauker” (militantă comunistă a PCR).

Lucrările de adâncire și amenajare a puțului până la nivelul orizontului VIII au fost executate de echipa de mineri specialiști în astfel de lucrări condusă de minerul Raisz Iosif.

Mașina de extracție era prevăzută cu șaiba Kőepe (premieră în minieritul românesc), instalat într-un turn din beton monolit cu înălțimea de 50 m.

Instalația de extracție de la Petrila se număra în acea vreme printre cele mai moderne din Europa.

După arestarea specialiștilor germani care lucrau la construcția acestei instalații de către autoritățile sovietice și deportarea lor în Rusia, lucrările au fost continuate de către meseriașii minei. Electricienii Steiner Iosif și Mihăilă Cornel au preluat pentru finalizare instalația electrică, lăcătușii Kostyal Iosif, Kragel Carol, Kocsis Mihai, Urs Petru, Potosky Wilhelm partea de instalații mecanice, iar strungarul Svoboda Tiberiu a executat la fața locului strunjirea pe șaiba Kőepe a patului pentru cablul de extracție cu diametrul de 80 mm. Cordonatorul lucrărilor a fost numit de către conducerea Societății Petroșani proiectantul Somolik Laurențiu ajutat de către inginerii-șefi electromecanici de la mina Petrila Cocârla I și Grogloth E.

În anul 1988, la 30 de ani de la darea în funcțiune a instalației de extracție, directorul minei de atunci inginerul Bujor Bogdan, organiza o întâlnire a cadrelor tehnico-ingineresti și muncitorii de la mina Petrila cu tehnicianul proiectant octogenarul Somolik L. care și-a legat numele de construirea acestui puț, devenit PUȚUL CENTRAL PETRILA. În expunerea sa el amintea de o întâmplare hazlie: „A venit ziua punerii în funcțiune a noii instalații miniere; la mina Petrila zi festivă, multe oficialități, de partid, sindicat, din partea Sovromului, muncitori, fanfara. După tăierea panglicii inaugurale, minerii trebuiau să coboare în mină pentru schimbul II, dar surpriză, oamenii, poate de frică, neîncredere în noua instalație, care avea doar un singur cablu, s-au codit să intre în moderna colivie cu patru etaje, atunci eu fără să stau pe gânduri am luat de braț soția și fiica, prezente și ele alături de mine la festivitate, am intrat în colivie și am făcut împreună 3-4 drumuri în pântecul pământului. Minerii văzând încrederea familiei mele în noua instalație de transport, rușinați au

intrat și ei în colivia de transport, coborând cu o viteză de 15 m./secundă în adâncul minei. De atunci au trecut 60 de ani, dar la acest puț nu s-a înregistrat nici o avarie sau accident datorat instalației”.

Complexul de extracție PUȚUL CENTRU avea în componență turnul de extracție cu instalațiile aferente, circuitul pentru vagonetii de mină, o moară modernă de rambleu hidraulic cu silozuri pentru stocarea sterilului scos din subteran, o stație principală de ventilație de mare capacitate, un funicular și benzi transportoare care duceau cărbunele la Preparația și Spălătoria cărbunelui Petrila dat în folosință în anul 1932.

Între anii 1970 - 1975 s-a construit instalația de extracție PUTUL 2 EST, având și rol de puț pentru aerajul minei. La lucrările de adâncire a puțului s-a folosit în premieră „metoda săpării mecanice și betonării în cofraje glisante” metodă care a eliminat susținerea provizorie a lucrării miniere. Lucrările de săpare au fost executate de către brigada Kalath Otto, sub coordonarea tehnicianului minier Niedermayer Ludovic, pe atunci șef al sectorului XI investiții. Mașina de extracție a fost de fabricație rusească, motiv pentru care lucrările de montaj au fost executate sub asistența tovarășilor sovietici. Din partea minei la lucrările-acestei instalații au participat electricienii Keiling Rudolf, Ciorba Ioan și echipa de lăcătuși specializați în astfel de lucrări condusa de Terentica Nicolae, Boteanu Traian, Vizaver Alexandru și Popescu Nicolae. La executarea lucrărilor de recepție, din vina specialiștilor sovietici aflați puțin sub influența conținutului unei sticle de votcă, au fost răniți mortal maestrul electromecanic Sălăjan Aurel și lăcătușul Popesc Nicolae iar Vizaver Alex. a fost grav accidentat

În zona centrală a câmpului miner, în locul vechiului puț auxiliar (fost Deak), adâncit până la nivelul orizontului XII și amenajat ca puț principal de transport cu skyp, dotat cu mașina de extracție multicablu, cu funcționare automatiză, montat într-un turn înalt de 50 m, turnat în beton monolit. Vasele de transport cu capacitatea de câte 8 to. fiecare erau încărcate și descărcate în mod automat. Cărbunele de la puț la preparația cărbunelui se făcea pe o

bandă rulantă de cauciuc (100 cm) în care s-a inclus o stație de claubaj pentru alegerea sterilului din cărbunele extras

Pentru a ușura exploatarea stratelor de cărbune situate în zona estică a câmpului minier, a fost construit în locul fostului ștrand al orașului Petrila incinta Puțului nr.3 est, iar în aripa vestică a cartierului de locuințe 8 Martie a început activitatea de organizare șantier pentru deschiderea unei noi mine care urma să exploateze pilierului de siguranță aflat sub cartierul amintit. Lucrarea însă a fost abandonată din considerente economice.

Dotarea minei cu unelte, instalații și utilaje acționate de energia pneumatică au făcut ca cele două compresoare bătrâne de fabricație „Ingersall”, acționate cu forța aburilor, să nu facă față cerințelor fapt pentru care au fost pensionate, locul lor fiind luat de clasicele compresoare cu cilindrii verticali cu capacități de 45, 80 și 100 m.c/min. aer comprimat.

Consumul mare de energie electrică, cheltuielile ridicate ocazionate cu întreținerea instalațiilor de producere a aerului comprimat au avut influențe negative asupra costurilor de producție.

Ca urmare între anii 1970 – 1980 mina Petrila a achiziționat și pus în funcțiune două turbocompresoare moderne de mare capacitate (câte 15.000 m.c. fiecare), care acoperă necesarul de aer comprimat, la costuri reduse.

Pentru dirijarea apelor din subteranul minei au fost executate lucrări speciale, constând din construirea unor bazine de mare capacitate destinate colectării apelor prevăzute cu stații de pompare care ridicau apele colectate la suprafață.

S-a urmărit, cu precădere, perfecționarea sistemelor de susținere a lucrărilor miniere. Până în anul 1950 lucrările miniere de pregătire de scurtă durată erau susținute numai în lemn, iar la lucrările de deschidere de lungă durată singurul înlocuitor al lemnului erau elementele de susținere de beton experimentate la mina Petrila, dar care nu au dat rezultate, au fost înlocuite cu elementele de susținere metalică cu profil T.H. folosite și astăzi pentru armarea galeriilor principale.

Creșterea producției de cărbune la mina Petrila s-a realizat în mare măsură pe seama perfecționării metodelor de exploatare, de

regulă erau cele folosite în întreaga Vale a Jiului. Stratele subțiri cu înclinare mare se exploatau prin abataje cu front lung în trepte răsturnate, cele cu înclinare mică prin abataje cu front lung pe înclinare, excepție făcând abatajele din stratul 13 care se exploatează și cu front scurt pe înclinare. În stratul 5, în lentilele unde grosimea lui depășea 3-3,5 m, exploatarea se face în felii orizontale cu abataje camera.

Din cauza aspectului lenticular al zăcămintului, precum și din cauza frecvențelor intercalații de steril din zona culcușului, stratul nr.3 se exploatează numai în felii orizontale cu abataje cameră. Pentru exploatarea feliilor se aplica metoda de exploatare prin abataje cameră, direcționale sau transversale. În porțiunile unde stratul de cărbune este mai gros și are un aspect regulat se aplica metoda de exploatare a abatajelor cu front lung cu avansare direcțională, metodă care permite concentrarea producției într-un număr mai restrâns de locuri de muncă, având rezultat o mai bună organizare, supraveghere a lucrului, posibilitatea aplicării susținerii metalice și a mecanizării lucrărilor din abataj, asigurând în final creșteri la indicatorul productivitatea muncii, îmbunătățirea calității cărbunelui extras din punct de vedere granulometric și continuității producției.

Pentru mecanizarea lucrărilor de extragere a cărbunelui din abataje, de-a lungul anilor la mina Petrila au fost experimentate mai multe combine de tăiere, complexe de tăiere și susținere mecanizată a abatajelor, precum și utilaje de săpare a galeriilor în steril care însă nu au dat rezultatele scontate.

În lucrările miniere de pregătire în cărbune și cele din abataje, în care dislocarea cărbunelui se face cu ajutorul explozivilor, au fost generalizate perforatoarele rotative acționate cu aer comprimat, care asigură o viteză de perforare în cărbune de trei ori mai mare, decât vechile perforatoare rotopercutante.

Atenția conducerii minei a fost îndreptată în favoarea susținerii metalice al abatajelor aflate în exploatare, îndeosebi al abatajelor cu front lung, care își are începutul în anul 1940, când inginerul șef electromecanic Alfred Kasper a realizat și experimentat primele scuturi metalice, numite la acea vreme „URȘII”, încercare ce a constituit preludiul actualelor complexe mecanizate. Mai târziu

fabricarea acestor elemente de susținere a fost preluat de către Uzina de Reparații Utilaj Minier Petroșani (URUMP). Din anul 1962, abatajele minei Petrila au fost dotate cu primii stâlpi hidraulici cu pompa individuală și grinzi de susținere articulate, folosite pentru susținerea abatajelor din stratele subțiri. În anul 1965 s-a rezolvat și modernizarea abatajelor cu front lung din stratul nr.3, prin introducerea stâlpilor hidraulici cu pompa centrală și al grinzilor metalici articulate cu profil cheson cu lungimea de 1,25 m. Concomitent, a fost rezolvat în abatajele cu front lung din stratul nr.3 metoda susținerii abatajului prin tavan elastic construit din toroane de cablu și covoare de împletitură de sârmă.

Concomitent cu executarea lucrărilor de modernizare și mecanizare a activităților din abataje, atenția a fost îndreptată spre organizarea și modernizarea transportului minier din subteranul minei. Astfel, în toate abatajele, unde condițiile permiteau au fost introduse diferite tipuri de transportoare grele cu raclete de mare capacitate, în măsură să permită evacuarea rapidă a cărbunelui dislocat din frontul de lucru. Pe galeriile principale de transport acolo unde cândva vagonetii cu cărbuni erau tractați cu caii, au fost instalate transportoarele cu benzi de cauciuc, care constituie un flux continuu și rapid de transport a cărbunelui. Dintr-un studiu întocmit de conducerea minei Petrila rezultă că 90% din abatajele minei aflate în exploatare sunt mecanizate, excepție făcând doar abatajele cu frontul în trepte răsturnate, în care cărbunele dislocat alunecă liber datorită gravitației și nu necesită mecanizare.

Paralel cu progresul tehnic, au fost îmbunătățite continuu măsurile de securitate și protecție a muncii, a crescut într-un grad ridicat confortul din subteranul minei.

Pentru coordonarea și aplicarea cu eficiență sporită a măsurilor de securitate a zăcământului și protecție a muncii, în anul 1950 organigrama minei a fost lărgit cu un nou compartiment „SERVICIUL DE AERAJ, PROTECTIE ȘI SECURITATE A MUNCII”, cu atribuții în coordonarea activității de aeraj minier protecție a zăcământului de cărbune și a muncii, activitatea de control al emanațiilor de gaze nocive și explozive, praf de cărbune.

Diminuarea conținutului gazelor explozive de mină, răcirea atmosferei la unele locuri de muncă, menite să asigure confortul muncitorului la locul de muncă, a solicitat mărirea debitului de aer absorbit de la suprafață. Ca urmare, s-a mărit capacitatea stațiilor principale de ventilație. Astăzi, mina are în funcțiune două stații de ventilatoare dotate cu utilaje specifice, capabile să asigure un debit corespunzător de aer curat în raport de cerințele minei.

Aerajul parțial al locurilor de muncă în fund de sac este realizat cu ventilatoare tubulare, cu acționare pneumatică, electrică sau combinate electropneumatică, montate pe coloane formate din tuburi ușoare de aeraj cu diametrul de până la 800 mm., după necesitățile cerute de condițiile specifice locului de muncă.

La nivelul minei, s-a construit și funcționează un dispecerat central care are în sarcina să urmărească modul în care se desfășoară procesul de producție, funcționarea benzilor transportoare, ține evidența producției și evoluția concentrațiilor de gaze explozive (CH_4) și nocive dispunând în acest scop de un sistem automatizat care urmărește prin detectoare fixe de înregistrare, dispuse la toate locurile de muncă din subteran, apariția și concentrația gazului metan. Acest sistem centralizat de detectare a gazelor explozive este completat cu un alt sistem, mobil (portativ) prin metanometrele portative de diferite tipuri, aflate obligatoriu în dotarea personalului de control tehnico-ingineresc, a conducătorilor formațiilor de lucru care au obligația de a verifica permanent prezența în aerul de mină a gazelor explozive.

Pentru diluarea conținutului de gaz metan din zăcământul de cărbune, în zona estică a minei s-a construit și dat în folosință în anii '70, o modernă stație de degazare a stratelor de cărbune. Astăzi se păstrează doar urma acestei instalații de mare importanță pentru soarta oamenilor care lucrează în subteranul minei. Cu toate măsurile luate de conducerea minei, instalația a fost demontată bucată cu bucată, furată și valorificată de hoții de fier vechi.

Cărbunele din zăcământul minei Petrila prezintă a pronunțată tendință de autoaprindere. Încă de la începutul exploatării cărbunelui din subteranul minei (1869), în special în stratul principal nr.3, au izbucnit o mulțime de focuri endogene care au pricinuit mari pierderi

de producție și au scos din circuitul productiv însemnate cantități de cărbune, au provocat accidente și catastrofe miniere. Odată cu modernizarea metodelor de exploatare și executarea lucrărilor de pregătire în roca sterilă, intensitatea focurilor endogene a scăzut considerabil. Pentru protecția zăcămintului împotriva autoaprinderii cărbunelui au fost aplicate mai multe măsuri specifice, ca:

- exploatarea integrală a cărbunelui din abatajele aflate în exploatare;
- izolarea spațiilor exploatare prin diguri, în vederea limitării circulației aerului;
- umplerea golurilor rămase în abatajele din care s-a extras cărbunele se face prin executarea rambleiajului hidraulic;
- stingerea focurilor apărute sau pentru prevenirea fenomenului de autoaprindere la mina Petrila, din inițiativa dr. ing. Stanciu Valeriu, directorul minei, din anul 1972 se aplică metoda de înnămolire al abatajelor, folosind în acest scop cu rezultate deosebite cenușa de termocentrală.

Înlăturarea pericolului generat de o posibilă aprindere a prafului de cărbune, la toate locurile de muncă sunt luate măsuri pentru combaterea acestui fenomen prin: umezirea, pulverizarea cu apă sau injectarea ei în stratul de cărbune, cu ajutorul unor pompe de înaltă presiune.

Perforajul umed aplicat la executarea găurilor în rocile sterile, aerajul corespunzător al locurilor de muncă, perdelele de ceață, folosirea măștilor individuale antipraf sunt principalele măsuri pentru prevenirea și combaterea apariției bolilor profesionale.

Pentru executarea în subteranul minei a lucrărilor care se desfășoară în condiții deosebite, participarea la intervenții în caz de avarii, de salvare în caz de accidente sau catastrofe miniere, mina Petrila dispune de Stația de Salvare Minieră, una din cele mai bine organizate din Valea Jiului, încadrat cu personal pregătit profesional, psihic, fizic și moral, care beneficiază de o dotare tehnică pe măsură. Pentru devotamentul, abnegația, curajul, spiritul de sacrificiu dovedit în cadrul acțiunilor de salvare în catastrofa minieră de la sfârșitul anului 2008, colectivul stației de salvare a minei Petrila a fost distins

de către Televiziunea Română cu „DIPLOMA OMUL ANULUI 2008”.

Iluminatul locurilor de muncă din subteranul minei a cunoscut o continuă perfecționare. Dacă la 1869 pentru iluminatul locurilor de muncă se foloseau lămpile cu flacăra deschisă (stearțurile), înlocuite pe parcursul anilor cu lămpile de siguranță, la început alimentate cu uleiuri vegetale, alcool, apoi cu benzină, a căror perfecționare a cunoscut o evoluție continuă a fost principala sursă de lumină de care bucurau minerii la locurile lor de muncă. De abia la începutul secolului al XX-lea treptat locul acestor lămpi a fost luat de lămpile electrice de diferite tipuri, fixe și portative în abataje se foloseau lămpile electrice acționate pneumatic. Astăzi, iluminatul electric al minei este generalizat pe principalele galerii de transport, în abataje și toate locurile de muncă fixe din subteranul minei. Se folosesc chiar și lămpi fluorescente în construcție specială, antigrizutoasă. A fost modernizat și iluminatul portativ. Au fost date în dotarea muncitorilor mineri diferite tipuri de lămpi electrice alimentate cu acumulatori. Astăzi, se folosesc lămpile individuale alimentate de acumulatori, purtate pe o centură prinsă în jurul taliei, corpul de iluminat este prinsă pe cască de protecție, astfel încât fasciculul luminos să fie îndreptat în permanență în direcția privirii.

Instalațiile electrice folosite în subteranul minei sunt de construcție specială cu un grad ridicat de siguranță, fiind executate în construcție antigrizutoasă, prevăzute cu sisteme speciale de siguranță, carcasa antideflagrantă, protecție cu plăci capsulate în nisip sau siguranță intrinsecă prevăzute cu relee de protecție contra scurgerilor la pământ. Toate cablurile electrice din construcție sunt prevăzute cu mantale de protecție.

* * *

De la începutul existenței sale, mina Petrila a trăit intens ipostazele unui perimetru industrial și socio-uman al prefacerilor, propășirii și crizelor, inclusiv al tragediilor subterane. Datorită clarviziunii, spiritului novator al cadrelor de conducere tehnico - ingineresti și economico – financiare, al întregului colectiv de muncă.

Mina Petrita devine în timp scurt un teritoriu al muncii intense, solidară, onestă și plină de cutezanță. Aceasta a fost dintotdeauna tradiția la mina Petrita - cotată pe drept, mina etalon pentru minele din Valea Jiului - devenită școală a bărbăției, răspunderii și disciplinei muncitorești.

La mina Petrita și-au făcut ucenicia mari personalități ale mineritului românesc, prof.univ.dr.ing. POPA ARON care în anul 1942 își face aici stagiatura de inginer minier, apoi viitorul prof.univ.dr.doc.ing COVACI ȘTEFAN, de origine petrileană, care după terminarea scolii de maiștrii minieri în anul 1943 se încadrează la mina Petrita, iar după terminarea studiilor superioare, în anul 1947, revine la Petrita și se angajează ca inginer minier stagiar. Mina Petrita se poate mândri de prezența în colectivul lor al celor doi ctitori al învățământului superior minier modern din România.

Pentru cadrele tehnico - inginerești, abatajele minei devin amfiteatre și laboratoare ale perfecționării profesionale. Aici s-au format și s-au călit pe frontul dur al cărbunelui cadre de conducere de mare valoare profesională și morală, mulți dintre ei promovați în funcții de mare răspundere în cadrul Ministerului Minelor și al Combinatului Minier Valea Jiului, dar și la conducerea altor mine. Ei sunt: Berceanu E. și Mosescu Gh., promovați în Ministerul Minelor, ing. Costinas Benone, numit Director General, iar mai tinerii Cioara Gh. Vulpe N. și Jujan C-tin, numiți în funcții de directori generali adjuncți în cadrul C.MV.J Petroșani, apoi ing. Nicula Aurel, promovat pe funcția de secretar cu probleme economice la municipiul Petroșani. Au fost înscăunați în fotoliile de director la alte mine din Valea Jiului inginerii Nicorici N., Tudor P., Bogdan B., Voicescu B., Apostu V., Bora I., Drumus I., Mârlogeanu I., Ionescu C., Grajdan Gr., Schreter Carol, s.a.

Din vechea gardă a inginerilor, rămân înscrise în analele minei nume de prestigiu și de mare valoare profesională: Oancea C., Hannig E., Donin Fr., Tenczle St., Stoicescu I., Stoica E, Mares A., Simota D., Ion Vasile, Felea M, Felea L., Drăgan V., Bura Br., Răduț M., Naidin Steluța, prima femeie șef de sector din mineritul Văii Jiului, dar și colegele ei de breaslă Hannig Lucica, Stoicescu Viorica,

Crăescu E, dar și mai tinerele Herbei Valerica, Telegredeanu Susana, Marcu Valeria, Vulpe Elena ș.a.

Ridicarea ștachetei economice la cote tot mai înalte este rezultatul muncii economiștilor Suluțiu Mircea, Lungu Eustațiu, Bora Milica, Sârbu Irina, Pech Klara, Anițescu Vasile, Theil Irma, a întreg corpului de funcționari administrativi

Ajutoare de nădejde ale conducerii minei și sectoarelor au fost maiștrii: Niedermaier L., Bodenlosz I., Zapp Z., Kovacs Ferd., Beleanu A., Zecheru N., Laszlo St., Lehaci M., Cenar Gh., Serea V., Păduraru St., Simota C. Sekely St., precum și maiștrii electromecanici Stainer I., Borodi V., Sălăjan A., Domnisoru Gh., Theill Hans, Kailing P., Bredan C., Sardi I., Rusu Ch., Voinoveanu I., precum și tehnicienii Ulrich E., Ditrich E., Bitter V., Moldovan M., Gillig O., Cristea D., Kocsis I, Cesauan I., Poliopol P., Pirici C. și mulți alții. Dacă spațiul ar permite multe nume de valoare ar trebui, să fie înscrise cu litere mari în cartea de aur a minei Petrila.

Anii au trecut, generațiile de la mină s-au înnoit, dar, odată cu noile cerințe, exigențele minei au crescut. Vechea chemare „TĂRII TOT MAI MULT CĂRBUNE” și-a menținut cu prisosință actualitatea, în conformitate cu cerințele impuse de mărețele planuri cincinale. Uzinele termoelectrice, siderurgia, mereu nesătule, cereau cărbune. Cărbune mai mult, tot mai mult și mai bun.

Mina era în continuă dezvoltare, producția de cărbune stabilit prin plan depășea cu mult de 3.000 tone pe zi, sarcină greu de realizat din cauza lipsei de muncitori calificați, necesari muncii în subteran.

Așa s-a născut valoroasa inițiativă impusă de undeva de sus, de la centru, numit generic „ACTIUNEA 2000”, mai târziu „ACTIUNEA 5000”, după necesarul de muncitori care trebuiau recrutați din țară.

Trenurile care soseau în gara Petroșani aduceau zilnic sute de tineri veniți din toate colțurile țării. Unii veniți cu gânduri bune, hotărâți să se stabilească în Valea Jiului, să-și găsească un loc de muncă sigur bine plătit și să se bucure de avantajele acordate muncitorilor minieri. Dar, mulți dintre noii veniți să lucreze la mină, erau oameni dubioși, fără carte de muncă, păsări călătoare, ciurucurile altor întreprinderi din țară.

Noii angajați beneficiau de o perioadă de 10 zile pentru acomodarea cu mina, timp în care participau la instructajul de protecția muncii, făceau contact cu mina, noile lor locuri de muncă. Primul șut în abataj, era proba de foc al noului angajat. Confruntarea cu lopata mare - cât inima lui Stalin - cu pikamerul, galeriile presionate, lemnul umed și greu, armăturile metalice folosite pentru susținerea lucrărilor miniere, cărate în spate în condiții grele, întunericul, pericolele care pândesc la tot pasul, pun la grea încercare în primele zile de lucru în subteran, rezistența fizică și psihică a noului încadrat în muncă. Mulți dintre aceștia rezistă și se încadrează repede în colectivul de muncă. Alții însă întâmpinați de vitregiile minei dau bir cu fugiții, dezertează de la mină, luând cu ei salopeta, cizmele de cauciuc, cojocelul, de multe ori chiar și lenjeria de pe patul de la cămin, pentru a le vinde.

Inițiativa impusă cu recrutarea forței de muncă s-a dovedit păguboasă, a adus importante daune financiare economiei minei, a grevat asupra costului producției de cărbune. Așa s-a ajuns ca după revolta minerilor din august 1977 pentru completarea necesarului de forță de muncă, la minele din Valea Jiului să se aducă militari în termen. Noii angajați civili erau trecuți prin filtrul miliției și numai dacă se primea aviz favorabil puteau fi angajați. Cei cu „probleme” erau obligați să părăsească imediat Valea Jiului.

Din inițiativa sindicatelor sub conducerea partidului unic, au fost declanșate o mulțime de inițiative muncitorești, „Brigada înaltei productivități” lansat la Petrila de către brigada Voicu Eugen, „Brigada înaltei responsabilități muncitorești” „Contul colector de economii a sectorului” și altele, dar, cea mai valoroasă inițiativă care nu cerea minerilor cărbune mai mult, era o inițiativă de suflet, lansată la mina Petrila numită]”SALA DE APEL AMFITEATRU DE EDUCAȚIE ȘI CULTURĂ” care prilejuia minerilor ca înainte de a intra în șut, periodic în sala de apel să se întâlnească cu personalități de marcă al culturii românești, oameni de sport, multe dintre aceste evenimente desfășurate și în marele amfiteatru în aer liber - cabana minerilor de la Lunca Florii. Au rămas întipărite în memoria celor care au luat parte la aceste manifestări. Întâlnirea cu fostul Președinte al Academiei Române Radu Voinea și colaboratorii

săi tot academicieni, Caracoste și Mocanu. Întâlnirile cu mari personalități al muzicii universale, muzicologii N. Călinoiu, rectorul conservatorului Ciprian Porumbescu, din București, compozitorii T. Bratu, I. Chioreanu L., Profeta , R. Paladi și Carmen Basacopol. A venit la întâlnire cu minerii renumitul cor Madrigal dirijat de prof. Marin Constantin, Căpitanul cosmonaut D. Prunariu, comentatorul sportiv Cristian Țopescu, multipla campioană olimpică Nadia Comăneci, poetul George Stanca și multe personalități românești de marcă.

Au rămas de neuitat întâlnirile avute în sala de apel cu marii interpreți de muzică populară și ușoară: D. Fărcasu, Gh. Turda, Furdui Iancu, Stefania Rareș, Maria Dragomirescu, Elena Merisoreanu, sau Eva Kiss, Anda Călugăreanu, Ștefan Bănică senior, Dumitru Rucăreanu, Tamara Buciuceanu, Nicu Alifantis, Marius Țeicu, Vasile Șeicaru, Ștefan Hruscă, Ducu Bertzi, Silviu Stănculescu, Stela Popescu, Vasilica Tastaman, și mulți, mulți alții.

Pe lângă acțiunile educative, conducerea minei acorda aceeași atenție rezolvării problemelor sociale, creșterea nivelului de trai, condițiilor de locuit, cultură și sport.

În anul 1947 au fost date în folosință locuințele muncitorești și pentru personalul de conducere situate în localitatea Petrila, numită colonia Pușkin, ale cărei construcție a început încă din anul 1942 de către firma Nicolau din Brașov. În vara anului 1953 începe construirea coloniei cu locuințe de tip barăci, situat pe malul drept al Jiului, numită colonia Digului, iar în câmpia din imediata apropiere, numită de către localnici „liba tér” (câmpul găștelor), s-a ridicat viitoarea colonie pentru tabăra militară O.D.M.I.C. înființate în anul 1951.

Prin dezvoltarea minei, creșterea capacităților de producție, sporirea numărului de muncitori, populația comunei Petrila era în continua creștere, lucru ce a impus sistematizarea și transformarea comunei Petrila în „Orașul Petrila” (1956), prilej cu care începe prima etapă de dezvoltare prin construirea cartierului de locuințe 7 Noiembrie, apoi celui alt cvartal 8 Martie, totalizând între anii 1960 - 1967 1675 de apartamente situate în blocuri de 4 și 10 etaje, spații destinate la parter cu magazine pentru produse industriale, alimentare, alimentație publică,

farmacii, librărie. După anul 1980 vechea colonie muncitorească ridicată în a doua jumătate a secolului al XIX-lea a fost demolată și în locul ei s-a ridicat cartierul „Minei”. La sfârșitul anului 1989 orașul Petrila număra peste 8000 de apartamente moderne intrate după 1990 în proprietatea celor cei locuiesc.

Rețeaua de învățământ moștenită de la vechile societăți deschizătoare de drumuri a fost completate prin construirea școlilor generale nr.1, 5 și 6, iar celelalte școli elementare de la Jieț, Cimpa și Lonea au fost reabilitate, modernizate și aduse la nivelul cerințelor de astăzi. În toate cartierele au fost ființate grădinițe și creșe pentru copii minerilor iar pentru pregătirea cadrelor medii a luat ființă un Liceu industrial. În incinta minei, într-o clădire ridicată în acest scop, funcționează moderna școală de calificare care pregătește muncitorii calificați în toate meseriile necesare bunei desfășurări a activităților la mina Petrila.

În anul 1947 a luat ființă Spitalul Comunal Petrila, amenajat în fostul local al căminului de nefamilisti nr.1, unde funcționează și astăzi cu secții de boli interne și chirurgie, dotat la început cu 50 de paturi, extins apoi la 240 de paturi în anul 1984. Spitalul este încadrat cu personal medical de specialitate și mediu sanitar. La nivelul minei a fost pus în funcțiune un cabinet medical cu profil de medicina muncii încadrat cu medici și personal mediu de specialitate. De asemenea, pentru acordare primului ajutor sanitar în caz de accidente ușoare funcționează un post de prim ajutor încadrat pe toate schimburile cu cadre mediu sanitare.

La mina Petrila de-a lungul anilor s-au format generații de vază pentru mineritul românesc. Alături de ei dar de această dată pe frontul culturii și artei, au muncit și format personalități de seamă. Aici la mina Petrila și-a desfășurat activitatea în perioada neagră din viața sa marele dramaturg român, născut în Petrila - I. D. SĂRBU, numit de colegii de breaslă „jurnalistul fără jurnal”, devenit scriitor și dramaturg recunoscut pe plan național. Ca semn de prețuire al activității sale, din inițiativa inimoșilor ing. Voicescu Benor și Barbu Ioan, casa părintească micuța casă de colonie a devenit casă memorială, iar Teatrul de Stat din Petroșani îi poartă numele.

La mina Petrila s-a format și a crescut tânărul ing Ioan Barbu, de meserie topograf, angajat la mină pentru a lua locul părinților săi care au muncit aici o viață, fiind apreciați de către cei ce l-au cunoscut ca funcționari de vază ai minei. Tânărul Noni cum îi numesc cei apropiați desena continuu, concepea hărți, schițe miniere, dar schița multe caricaturi, gen care cu timpul l-a consacrat în viața artistică română. În presa din România, găsim aproape zilnic câte o caricatură purtând semnătura artistului petrilean. Este laureat al multor concursuri naționale și internaționale. Este un participant activ al saloanelor de caricatură organizate în țară și în afara hotarelor țării.

În micuța așezare multilingvă situată între coloniile Bosnia și Praga, numită generic „colonia Ferro”, locuită de români, germani, austrieci, maghiari, romi și cehi, la 1 iulie 1930 în familia obermaisterului Francisk Schmidt vede lumina zilei micuțul Ladislau (Lați), pe care l-am cunoscut în anii copilăriei când ne petreceam vacanțele muncind la firma Wildman, la construcția viitorului puț centru. Ladislau Schmidt, după ce termină cursurile scolii primare germane din Petrila, se angajează la mina Petrila în calitate de „copil de mină” și învață meseria de fierar potcovar, iubitor de animale, devine bun prieten al cailor de mină pe care îi avea în grijă și cu care făcea un întreg cu două suflete și o viață, om și cal.

În anii 1952 - 1954 urmează cursurile școlii populare de artă Petroșani. Elev sânguincios și cu talent înăscut, învață natural, din sine și de unde poate, precum o pasăre să zboare sau un arbore să crească, trecând cu multă ușurință de la o formă la alta a artelor plastice. Aproape nimic din domeniul acestora nu-i rămâne neîncercat și străin. Trece cu multă ușurință de la pictură, la sculptură, metaloplastie, executând lucrări de mare valoare artistică dedicate ortacilor săi de mină, alături de care și-a sacrificat viața.

Debutează în anul 1958 la Katowice -Polonia cu sculptura MINERII. În anii 1960 și 1962 expune la Viena. Continuă cu un larg șir de expoziții locale și naționale, nu există localitate în Valea Jiului unde să nu-i găsești vreo lucrare. Holurile Companiei Naționale a Huilei, ale minei Petrila sunt transformate în adevărate muzee inspirate din lucrările marelui artist minier Ladislau Schmidt; despre care profesorul artist sculptor Mihai Onofrei făcea într-o scrisoare

următoarele aprecieri: „... în atelierul meu de la prima lucrare „un cap de bănațean” cu pălăria caracteristică, cu plete și mustăți mari, m-a impresionat”. Abilitatea în a mânuși pământul modelând formele, expresia ce i-a dat au arătat că este un artist înnăscut, fără școală. Compoziția inspirată de la o floare a mărit dovada simțului său. Este foarte muncitor și dacă timpul i-ar permite ar putea să facă mari progrese .....”. Operele de artă create de Ladislau Schmidt miros a cărbune, iar el, a mină. Grav bolnav, muncește din greu și termină un imens basorelief ce reprezenta evoluția istorică a mineritului din Valea Jiului. Nu după mult timp, după terminarea acestei lucrări, la 24 decembrie 1994, inima acestui mare om, artistul miner LADISLAU SCHMIDT se frânge, lăsând un gol imens în mijlocul familiei, prietenilor, tuturor celor ce l-au cunoscut.

Odată cu darea în folosință a Clubului Muncitoresc Petrila, viața culturală și artistică cunoaște o revigorare. Corul mixt al bisericii ortodoxe înființat în anul 1932, este reorganizat și sub bagheta inimosului dirijor Vladimir Ureche devine corul bărbătesc al minerilor petrileni: „FREAMĂTUL ADÂNCULUI” o formație reprezentativă al celor ce muncesc în adâncuri. O formație statornică, de prestigiu care printr-o activitate bogată participantă activă la diverse manifestări corale, festivaluri locale și naționale s-a făcut cunoscută și apreciată în țară.

În cadrul clubului au luat ființă formații de teatru și operetă în limba română și maghiară, care au prezentat cu mare succes opereta Crai Nou de Ciprian Porumbescu, apoi. opereta Mademoiselle Nitouche, iar în limba maghiară opereta Contesa Maritza. Protagonistii acestor spectacole au fost muncitori și funcționari de la mina Petrila; Dumbrava Augustin, Antal Ervin, Petti Adalbert, Hajdu Ștefan și Hajdu Viorica, Cristea Irina. Toate spectacolele ținute la Petrila și localități din județ s-au bucurat de mare succes.

Nu pot fi trecute cu vederea nici celelalte genuri de activități artistice, muzica populară, muzica ușoară, dansuri moderne și tematice, dansuri populare, teatru de estradă, brigăzi de agitație. Fanfara minerilor petrileni funcționează fără întrerupere din anul 1925. Este formația culturală cu cea mai mare longevitate care a luat parte la toate evenimentele fericite sau mai puțin fericite din viața

locuitorilor din Petrila. Rămâne în amintirea noastră fosta orchestră simfonică condusă de regretatul Gampe Francisc, fost sudor în cadrul atelierului mecanic al minei. Prin cercurile tehnico-aplicative au trecut mulți tineri, unii pentru a învăța croitoria, alții arta fotografierii și a filmului. Artistul plastic Schmidt Ladislau a inițiat mulți tineri în cadrul cercurilor pe care le conducea în domeniul picturii, sculpturii, ceramicii, metaloplastiei.

Mișcarea sportivă la mina Petrila se desfășoară în mod organizat în cadrul „ASOCIAȚIEI SPORTIVE JIUL PETRILA”, cu secții de lupte greco-romane, libere, popice, alpinism, judo, turism montan, fotbal etc. care au dat mai mulți campioni naționali.

Evenimentele de la 1989 au schimbat brusc cursul vieții sociale și politice. Decretul prin care Ceausescu ordona ca armata să lucreze în mină a fost abrogat. Retragerea militarilor de la minele de cărbune a creat un gol de câteva sute locuri de muncă, care trebuiau completată de urgență cu noii veniți pentru a se angaja la mină. Ca urmare în acest an de răscruce, la mina Petrila au fost angajați toți care solicitau acest lucru, oameni ispitiți de locuri de muncă bine plătite, dornici să beneficieze de condițiile sociale favorabile pe care le oferea mina. Fenomenul angajărilor nu a durat însă mult timp, pentru că la poarta minei au apărut afișe nevăzute până acum în Valea Jiului: „MINA NU FACE ANGAJĂRI”. Totuși, efectul noii invazii s-a produs. Veneticii, cu un grad scăzut de inserție socială și profesională au slăbit ordinea și disciplina.

Minerii contrafăcuți au devenit protagoniștii mineriadelor, al haiducilor de la București, Stoenști și Costesti. Însă marea capcană întinsă minerilor de către guvernul Ciorbea abia urmează odată cu disponibilizarea masivă generată de închiderea minelor. A urmat șomajul, lipsa locurilor de muncă, transformarea șomerilor în magneți recuperatori de fier vechi, singura formă de menținere a vieții pentru unii foști angajați al minei. Îi găseai pe halda minei la incinta acesteia, oriunde de unde se putea culege sau fura fier și metale, pentru a le vinde sau valorifica.

Mioritica Vale a Jiului, cu toate frumusețile sale de nedescris, a ajuns să treacă la început de mileniu III printr-o etapă de care n-a avut parte niciodată de la deschiderea minei (1869). Din Eldorado de

acum 140 de ani, Vale a plângerii (1929 -1944) din anii de restriște al crizelor economice (1929 - 1933) de utopica vale a fericirii promisă de comuniști, de zona specială mono industrială din perioada postdecembristă, Valea Jiului a devenit o enclavă a stagnării și demolărilor, o oază a paraziților și profitorilor.

Din ELDORADO - VALE A PLÂNGERII - DE LA HIMERICA VALE a FERICIRII la bulversata ZONĂ SPECIALĂ, Valea Jiului trăiește, deocamdată, un prezent nebulos, în fața unui viitor incert „epoca” noilor promisiuni și speranțe.

CAPITOLUL IV

***ARMATA ROMANĂ
SUB DRAPELUL DE LUPTĂ – PE FRONTUL CĂRBUNELUI
(1954 – 1990)***

4.1. OFICIUL DETAȘAMENTELOR DE MUNCĂ DIN INDUSTRIA CĂRBUNELUI – VALEA JIULUI (15.01.1951 – 30.12.1958)

După naționalizarea principalelor mijloace de producție, proclamarea la 31 decembrie 1947 a Republicii Populare România, economia țării trece la înfăptuirea primului „PLAN ANUAL” de dezvoltare planificată 1949 – 1950.

Pentru asigurarea forței de muncă atât de necesară industriei și șantierelor de construcții, la indicația organelor superioare de partid și de stat, la 2 martie 1949 a luat ființă „OFICIUL FORȚEI DE MUNCĂ”, cu sarcina să asigure în mod organizat forța de muncă necesară economiei naționale.

În vara anului 1949, în cadrul Ministerului Apărării Naționale a luat ființă „DIRECȚIA GENERALĂ A SERVICIULUI MUNCII” cu misiunea să asigure prin recrutare directă și transfer din cadrul unităților militare, peste 50000 de tineri cu vârsta cuprinsă între 20 și 26 ani, care să-și satisfacă serviciul militar în cadrul exploatărilor miniere și al șantierelor de construcții.

Pentru asigurarea necesarului cu forța de muncă la nivelul Sarcinilor planificate la producția de cărbune, LA 15 IUNIE 1949 ÎN Valea Jiului a fost înființată „DIRECȚIA DETAȘAMENTELOR MILITARE DE MUNCĂ”, aflată sub directa coordonare a Direcției Generale a Serviciului de Muncă București. Din efectivele puse la dispoziția minelor din Valea Jiului au fost formate 9 Detașamente de Muncă. La mina Petrita a fost repartizat Detașamentul nr. 2, comandat de către căpitan Ion Dumitrescu.

Detașamentele de militari purtători ai uniformei gri au fost încadrate cu tineri recruți localnici, dar și cu militari detașați din unități ale Forțelor Armate și Ministerului de Interne.

Militarii cu domiciliul în localități din Valea Jiului, după perioada de acomodare și depunerea jurământului militar, la cerere, au fost descazarmați, având obligația să participe cu regularitate la ședințele de pregătire militară și politică, activitățile organizate în cadrul detașamentului de muncă. În cazul în care militarul nu respecta programul detașamentului se suspenda privilegiul acordat.

Sarcina mereu crescândă a producției de cărbune, pregătirea și deschiderea noilor capacități de producție, pregătirea profesională, calificarea muncitorilor pentru meseriile de bază „miner”, a impus continua perfecționare și reorganizare a detașamentelor de muncă.

La 15 ianuarie, Ministerul Industriei Miniere a semnat Ordinul cu nr. 527/1951, care dispunea înființarea „OFICIULUI DETAȘAMENTELOR DE MUNCĂ DIN INDUSTRIA CĂRBUNELUI” (numit în continuare O.D.M.I.C.), devenit organ de comandă al Detașamentelor de muncă din Valea Jiului, care funcționa în baza Regulamentului propriu de organizare care stabilea, printre altele, atribuțiile părților, astfel:

- a) Atribuțiile O.D.M.I.C. făceau referire la:
  - pregătirea militară și politico-educativă a militarilor aflați în subordine;
  - asigurarea ordinei și disciplinei militare în câmpul muncii și în cadrul detașamentului de muncă;
  - ținerea evidenței cadrelor și a trupei;
  - organizarea și încadrarea cu efective a detașamentelor de muncă după cerințele și necesitățile exploatărilor miniere;
  - asigurarea asistenței sociale și cultural-sportive;
  - ținerea evidenței realizărilor în producție;
  - sesizarea deficiențelor constatate la linia asigurării condițiilor de muncă;
  - planificarea și asigurarea echipamentului și materialelor de întreținere ale acestuia, a lemnului de foc necesare cadrelor și trupei;
  - planificarea și procurarea alimentelor și săpunului pentru cadre și trupă.
- b) Atribuțiile unității miniere – în calitate de beneficiar al forței de muncă îi reveneau următoarele atribuții:
  - hrănirea efectivilor de militari conform normelor militare prevăzute de H.C.M. nr. 505/1951;
  - asigurarea echipamentului de lucru și de protecția muncii pentru întregul efectiv;
  - asigurarea condițiilor optime pentru cazarea ofițerilor și a trupei;

- în colaborare cu comanda O.D.M.I.C. asigurarea ordinii și disciplinei muncii;
- folosirea eficientă a forței de muncă;
- asigurarea desfășurării activităților de muncă în deplină siguranță și protecție a muncii;
- asigurarea drepturilor bănești cuvenite trupei, conform normelor de salarizare;
- dotarea O.D.M.I.C. cu imprimare și materiale de birotică;
- distribuirea drepturilor în alimente prevăzute în Ordinul nr. 50.

Exploatarea miniere îi mai revenea obligația de a cuprinde întregul efectiv de militari în termen, imediat după încorporare, la cursuri de calificare fără scoatere din producție, cu durata de 3 luni, pentru obținerea calificării în meseria de „ajutor de miner”. Ca urmare, la 20 ianuarie la mina Petrița au absolvit cursul de calificare pentru meseria de ajutor de miner 260 de militari.

Hotărârea Consiliului de Miniștri nr. 2719 din 7 decembrie 1956 dispune ca de la 01.01.1956 Ministerul Industriei Miniere să organizeze pentru pregătirea forței de muncă la fiecare exploatare școli de calificare proprii, cu cursuri de un an, fără scoatere din producție, în vederea calificării militarilor în meseria de miner. Ca urmare, la mina Petrița au urmat aceste cursuri 200 de militari, care au primit Diploma de muncitor calificat în meseria de miner. În anul următor, 1957, au mai fost calificați în această meserie încă 125 militari, iar 107 militari au fost calificați în meseria de ajutor de miner.

Pregătirea și ridicarea nivelului de cunoaștere al militarilor a fost o altă preocupare a O.D.M.I.C., care, în cadrul detașamentelor a trecut la organizarea cursurilor de alfabetizare cu scoatere din producție, timp de 4 ore, câte 2 ore/zi, în două zile lucrătoare pe săptămână.

La mina Petrița, prima serie a cursurilor de alfabetizare a fost organizată în perioada 09.11.1960 – 01.04.1951 unde au absolvit de 85 de cursanți. Seria a doua a cursurilor de alfabetizare s-a desfășurat în perioada 03.05.1951 – 01.10.1951 și unde au absolvit 105 militari.

Situația economică a României, redresarea activităților miniere din Valea Jiului, asigurarea condițiilor ca minele de cărbune să-și poată realiza sarcinile prevăzute în planurile cincinale cu forțe proprii, a creat condițiile ca în iunie 1958 să se dispună desființarea Detașamentelor Militare de Muncă din bazinul Văii Jiului.

În perioada 1 iulie – 31 decembrie 1958, aproximativ 25000 de militari au fost trecuți în rezervă și au părăsit detașamentele de muncă.

Generațiile de muncitori mineri formați în școala numită O.D.M.I.C., prin înalta lor pregătire profesională formată pe frontul cărbunelui, exemplu personal, răspunderea față de sarcinile încredințate, au ridicat prestigiul minei Petrila, situând-o în rândul celor mai bine cotate mine de cărbune din Valea Jiului și din țară.

O.D.M.I.C., ca școală a răspunderii muncitorești, a formării unei generații de aur în mineritul carbonifer, a promovat și format conducători valoroși pentru colectivul minei Petrila, formatori – la rândul lor – de noi generații de muncitori cu înaltă pregătire profesională.

4.2. BRIGADA 54 – LUCRĂRI MINIERE PETROȘANI (13.09.1977 – 01.03.1990)

Odată cu trecerea la economia planificată, minele din Valea Jiului își realizau tot mai greu sarcinile de plan. Planurile cincinale stabileau, an de an, sarcini tot mai „mobilizatoare”, mereu crescânde, la producția de cărbune, fără să țină însă seama de corelarea acesteia cu investițiile alocate pentru deschiderea și pregătirea noilor capacități de producție, a căror rămânere în urmă a creat la toate minele o situație negativă, o piedică în calea realizării sarcinilor de plan la producția de cărbune. Oamenii munceau din greu la mină, mult, dar mergeau acasă cu salariile dijmuite: „nu se realiza planul (K-ul), nu se realiza nici salariul”.

Muncitorii erau obligați să muncească și în zilele de duminică. La început câte o zi pe lună, apoi două zile, trei, patru și chiar și cinci duminici pe lună, dar dacă mai era o zi nelucrătoare în luna în curs, se lucra și în această zi. Ritmul alert de muncă a dus la istovirea forței

de muncă. Au crescut zilele de incapacitate temporară de muncă, datorată îmbolnăvirilor și accidentelor de muncă, se adunau zilele de absențe nemotivate de la serviciu, starea disciplinară scade îngrijorător, cresc însă nemulțumirile manifestate în rândul muncitorilor.

Apariția mult discutatei Legi nr. 3/1977, care „prelungea cătănia cu încă 2 ani”, dar și modificările aduse modului de plată a pensiilor acordate pentru boală și incapacitate temporară de muncă, a fost ultima picătură care „a umplut paharul nemulțumirilor și a declanșat scânteia de la Lupeni, de la 01.08.1977”.

Despre evenimentele de la Lupeni s-a vorbit și s-a scris mult, așa că noi nu vom face referire la aceste evenimente, la ce s-a întâmplat acolo.

La mina Petrila evenimentele nu au fost violente. În dimineața zilei de 2 august, muncitorii afectați de prevederile Legii nr. 3/1977, îndeosebi muncitorii cu pensii de invaliditate gradul III, nu au intrat în mină, lor alăturându-li-se cei care au ieșit din schimbul III și, mai târziu, cei din schimbul II, veniți de acasă, erau cca. 100 de oameni. Aceștia au fost invitați într-o sală de ședință, unde, contabilul șef Lungu Eustațiu și unul dintre secretarii de la Comitetul de Partid, iar, ceva mai târziu ing. Stanciu Valer – directorul minei și Bârsan Iosif, contabilul șef de la Combinatul Minier, au explicat oamenilor cauzele și urmările acestei legi, rugându-i să aștepte cu răbdare, pentru că situația lor se va îndrepta.

Oamenii au plecat în parte liniștiți la casele lor, urmând să-și reia lucrul a doua zi. Între timp, muncitorul Dogaru I., devenit lider de grup, a precipitat spiritele, adunând oamenii în cartierul 8 Martie, îndemnându-i la grevă. S-au adunat cca. 200 de oameni. La aflarea situației, la fața locului au venit doi tovarăși de la Partid care s-au alăturat grupului, rugându-i să îi urmeze încolonați și împreună să meargă la Petroșani, la clubul C.C.P, unde se vor întâlni cu tovarășii veniți de la București. Oamenii au fost înțelegători și în ordine s-au încolonat și au mers la Petroșani.

În sala mare de ședințe, a venit la întâlnirea cu muncitorii petrileni Ilie Verdeț, Gheorghe Pană, secretari ai C.C. al P.C.R., precum și Vasile Ogherlaci, directorul general al C.C.P. Oamenii și-

au spus deschis necazurile și doleanțele lor, s-a discutat în mod civilizat, primind răspunsuri punctuale, convingătoare, de la persoane competente, care i-au mulțumit. La mina Petrila lucrurile au intrat în normal.

Am spus că nu ne vom referi la Lupeni, dar situația de acolo ne obligă totuși să facem câteva referiri, pentru că aici situația a fost diferită de cea de la Petrila. Aici s-a declarat grevă, oamenii au fost mai agresivi, au cerut să vină la Lupeni Ceaușescu și a venit. Minerii, prin liderul lor Dobre, și-au prezentat revendicările; ei cereau anularea Legii nr. 3/1977, introducerea programului de 6 ore, cu patru schimburi, să se revadă planul de producție, să crească investițiile, să se ia măsuri pentru aprovizionarea populației cu alimente, să se creeze locuri de muncă pentru femei, să se asigure locuințe pentru muncitori și multe alte probleme.

Ceaușescu a rostit un discurs scurt, fără să facă promisiuni, care a liniștit spiritele înfierbântate, s-a declarat de acord cu programul minerilor, promițând că acestea vor fi analizate.

De la Lupeni, Ceaușescu a venit la Petroșani, unde, de la tribuna amenajată la Casa de Cultură, a rostit un scurt discurs.

La părăsirea municipiului Petroșani, după declarația lui Clement Negruț, fostul prim secretar, Ceaușescu a spus: „să ai grijă să nu se ia nici o măsură împotriva nimănui. Luați măsurile necesare ca să intrăm în normal”. Așa a spus și a repetat: „să fiți atenți, încă odată vă spun, de Ordine! de Ordine!” să fie disciplină”, să faceți producție!, să rezolvăm problemele oamenilor!... arăta Clement Negruț într-un interviu acordat lui Mihai Barbu de la ziarul local.

La 3 septembrie au fost convocați la Consiliul de Stat ministrul Minelor, Directorul general al C.C.P. Ogherlaci Vasile, primii secretari de la Județul Hunedoara Ilie Rădulescu și de la municipiul Petroșani Clement Negruț, pentru a participa la analiza situației din Valea Jiului. La finalul ședinței a luat cuvântul Nicolae Ceaușescu, care anunța că s-au aprobat în principiu unele cerințe ale minerilor, printre care: darea unei mese calde întregului personal care lucrează în subteranul minelor, la intrarea în șut, introducerea programului de lucru pe patru schimburi a șase ore schimbul. Pentru completarea golului de personal necesar completării celui de-al

patrula schimb, Ceaușescu a spus: „O SĂ VĂ ADUCEM MILITARI”, care să acopere deficitul de 1000 oameni cu care să puteți asigura sarcinile de plan la producția de cărbune, apoi s-a referit la mecanizarea și modernizarea minelor, întărirea ordinii și disciplinei în muncă și alte probleme curente de maximă importanță.

Ceaușescu trimite în Valea Jiului o Comisie de partid și de stat condusă de Ilie Verdeț, Gheorghe Pană, Janos Fazekas, Iosif Szasz, Ilie Matei și alții, cu însărcinarea de a stabili un program concret pentru redresarea situației din Valea Jiului.

Între timp, în cadrul Ministerului Apărării Naționale se muncea intens. Șeful Direcției Lucrări în Economia Națională trece la organizarea Detașamentului de Lucrări Miniere nr. 1, având în statul de organizare 400 de militari și cadre de comandă detașați din cadrul Comandamentului Apărării Antiaeriene a Teritoriului (65 de militari), Comandamentul Trupelor de Grăniceri (79 de militari), Comandamentul Trupelor de geniu (125 de militari), Direcția Lucrări în Economia Națională (131 de militari); cu acest efectiv a fost constituită COMPANIA NR. 1 PETRILA, comandată de cpt. Teglariu Justin.

În ziua de 20 septembrie 1977 au mai sosit la Petroșani încă 292 militari din cadrul Armatei a II-a și 208 militari din cadrul unităților Ministerului de Interne.

Cu aceste efective și cadrele de comandă detașate în Valea Jiului în baza Ordinului 845 din 17 septembrie 1977 a luat ființă la Petroșani „DETAȘAMENNTNULD E LUCRĂRI MINIERE NR. 1” sub comanda colonelului Mihăiescu Traian. Tabăra detașamentului s-a organizat pe locul și în clădirile fostului Penitenciar de la Livezeni.

Planul producției de cărbune era în continuă creștere, lucru care a impus reorganizarea Detașamentului Lucrări Miniere nr. 1 Petroșani. Prin Ordin General, ministrul Apărării Naționale ordona înființarea „BRIGĂZII 54 – LUCRĂRI MINIERE” cu sediul garnizoanei la Petroșani, pusă în subordinea Direcției Lucrări în Economia Națională – București. Astfel, Detașamentul de Lucrări Miniere nr. 1 Petroșani de la 18 decembrie și-a încheiat activitatea în Valea Jiului. LA această dată, brigada 54 avea un efectiv de 3881 de militari și era organizat pe trei batalioane. La mina Petrila au fost

repartizați să lucreze în anul 1983 – 228 de militari în termen. În anul 1984 – lucrau 278 de militari.

La 31 decembrie 1984 producția extrasă de efectivele militare era de 2.492.716 tone cărbune, ceea ce reprezenta 22% din totalul producției realizate în minele din Valea Jiului.

În vara anului 1986 generalii Vasile Milea - ministrul Apărării Naționale, Ilie Ceaușescu – secretarul Consiliului politic al armatei și Roșu Gheorghe – comandantul Armatei a 3-a, au inspectat și verificat activitatea brigăzii 54 Lucrări Miniere. În urma constatărilor făcute, au aprobat formarea a încă unui batalion care de la 1 iunie să fie dislocat în cazărmile Braia și Grup Școlar Lupeni. Brigada 54 Lucrări Miniere de la această dată număra un efectiv de 5803 militari.

La 12 septembrie, în urma dispozițiilor date de către organele superioare, care au ajuns la concluzia că participarea masivă a armatei la minerit nu poate rezolva problema continuității și tradiției în această meserie, în urma comentariilor dure lansate de posturile de radio BBC, Europa Liberă, Vocea Americii, dar și a unui mare număr de plângeri adresat organelor superioare de partid și de stat de către părinții și rudele militarilor răniți și morți pe frontul cărbunelui, a impus ca problema asigurării cu forță de muncă să rămână în sarcina Combinatului Minier Valea Jiului. Ca urmare, la nivelul fiecărei mine au fost formate comandamente speciale care se ocupau cu recrutarea forței de muncă din județele țării. Mina Petrila a avut sarcina de a recruta forță de muncă din județele din nordul Ardealului, Bistrița Năsăud și Sălaj.

Pentru a veni în sprijinul C.M.V.J., conducerea Ministerului Apărării Naționale a aprobat ca tinerii recruți care urmau să fie încorporați pentru satisfacerea stagiului militar să fie lăsați la dispoziția minelor, urmând ca la expirarea termenului stagiului militar, Centrul Militar Petroșani să le elibereze livretul militar. La mina Petrila în această situație s-au aflat peste 150 de recruți.

În luna martie 1988, comisii de partid și de stat au analizat împreună cu autoritățile locale și conducerea C.M.V.J. consecințele desființării Brigăzii 54 Lucrări Miniere, constatând că în urma satisfacerii stagiului militar, în perioada 18 – 28 mai 1988 au trecut în rezervă 3250 de militari în termen din cadrul Brigăzii și batalioanelor

subordonate. Ca urmare, conducerea Ministerului Apărării Naționale a ordonat ca Batalionul 431 lucrări miniere din Petroșani să fie transformat în Detașamentul de Construcții 21 Petroșani.

Această hotărâre a reprezentat o formă mascată de folosire în continuare a militarilor la extracția de cărbune din Valea Jiului.

După trecerea în rezervă a celor 3250 de militari, producția de cărbune a scăzut simțitor. În această situație, Nicolae Ceaușescu dispune detașarea în Valea Jiului a 3000 de militari pentru a completa efectivele la exploatarea miniere.

Urmare Ordinului Comandantului Suprem, Marele Stat Major, prin Raportul 83/001197 solicita ministrului Apărării Naționale aprobarea pentru înființarea în Valea Jiului a Detașamentelor de Construcții nr. 22 Vulcan și nr. 23 Lupeni. La 15 septembrie 1988 sosesc în Valea Jiului 3000 de militari care completează efectivele C.M.V.J.

În anul 1988 la mina Petrila își desfășurau activitatea productivă 290 de militari.

Pentru contribuția armatei la producția de cărbune, pentru eroismul, abnegația și spiritul de sacrificiu dovedit de către militarii Detașamentului de Construcții 21 Petroșani, din care făceau parte și militarii care lucrau la mina Petrila, într-un cadru festiv, emoționant, aceștia au fost distinși cu **DIPLOMA ȘI DRAPELUL DE ONOARE AL C.C.U.T.C.** și cu **DIPLOMA DE ONOARE** a Consiliului Politic Superior al Armatei.

Producția de cărbune realizată de armată în anul 1989 a fost de 1.225.205 tone, ceea ce reprezenta 11,5% din producția C.M.V.J. (10.722.205 tone/an).

După evenimentele din decembrie 1989, armata a fost retrasă definitiv din minerit, aceasta trecând la îndeplinirea misiunii sale de bază – pregătirea pentru apărarea patriei (vezi Ion Aldescu – Armata română în Valea Jiului).

În perioada 13 septembrie 1977 – 12 martie 1990, în Valea Jiului au servit patria pe frontul cărbunelui 100000 de tineri care și-au îndeplinit stagiul militar în condiții deosebit de grele, dovedind mult curaj, devotament și abnegație pe frontul cărbunelui.

Cu greu se poate reconstitui astăzi numele acelor care și-au amestecat sudoarea și sângele cu praful negru de cărbune, jertfindu-se pe frontul cărbunelui.

**OSTAȘI CĂZUȚI LA DATORIE ÎN PERIOADA
SATISFACERII STAGIULUI MILITAR LA MINA PETRILA**

1. MARMANDIU IOAN	căzut la 22.01.1983
2. CĂLIN NELU	căzut la 04.12.1983
3. ALEXANDRU IOAN	căzut la 20.04.1984
4. IENULESCU NICOLAE	căzut la 08.06.1986
5. SURDU IOAN	căzut la 11.08.1986
6. GHERGHICEANU IOSIF	căzut la 17.01.1987
7. DAVID MIHAI	căzut la 14.04.1987
8. PAKA GHEZA	căzut la 07.04.1989

Fie-le țărâna ușoară!
Dumnezeu să-i aibă în pază!

BIBLIOGRAFIE

- Andreics János* Salgotarjáni Köszénbánya – Részvény Társulat Szénbányászat (Societatea Anonimă de Cărbuni Salgotarjan). B.K.L. XXXIII nr. 21 nov. 1899 pag. 408-410
Bányászlakások (locuințe ptr. mineri) BKL nr.15/1903 pag. 125-191
- Andreics János, Blaschek Aladár* A salgotarjáni Köszénbánya részvény Társulat Zsilvölgye bányái. – B.K.L. nr. 15, 1903 p.125-191.
- Aldescu Ion** Armata Română în Valea Jiului
- Baron Mircea* Cărbune și Societate în Valea Jiului – Editura Universitas – Petroșani 1998.
- Branzeu Nicolae* Valea Jiului acum 50 ani – Ziarul Avântul număr festiv – 10 ani activitate, 1938, Petroșani.
- Buzdugan George** Monede și Bancnote românești – Editura Sport Turism – București 1977.
- Badea Lucian* Valea Jiului – Ed. Științifică – București 1971.
- Bozac Ileana* Călătoria Împăratului Iosif II în Transilvania 1773 – Cluj Napoca – Klausenburg 2006
- Pavel Teodor* Istoria lămpii de mină 2007
- Croce Giuseppe* Az első magyar népszámlálás, 1784 – 1787, Budapest 1960.
(Primul recensământ al populației 1784-1787 Budapesta 1960.)
- Danyi D., David Z.* Grupare industrială Hunedoara – Valea Jiului, Ed. Academiei, București 1972.
- Gruiescu Ion* A bánya és kohomunkások gyarmatosítása, B.K.L. XXXIII nr. 2, 1870, pag. 2 – 5.
- Kerdely Antal* A Zsilvölgyi magyar Király Kincstári szénbányászat. B.K.L. XXXIII nr.15, august 1870 (Mineritul statului regal maghiar în Valea Jiului)
- Kantner János* A Zsilvölgyi köszén koksizolhatásáról; (Cocsificarea cărbunilor de Valea Jiului B.K.L. XXIII /1875.
- Hoffman Heinrich* Din istoria mineritului în România. Ed.
- Maghiar N.*

- Olteanu D.** Științifică, București 1971.
- Muntean N.** Un veac de minerit de pe Jiu. Ed. Politică, București 1971.
- Ionita GH.**
- Palimaru Maria** Informații documentare referitoare la unele descoperiri monetare în Valea Jiului. Sargeția, XXV – 1992 – 1994, Deva.
- Peligrad Dumitru.** Noul contract colectiv în Valea Jiului (dec. 1928) și semnificația lui. Sargeția XVI-XVII 1982.
- Rusu Teodor**
- Poporogu I.** Exploatarea aluvionară a aurului în Valea Jiului. – Sargeția nr. IX – Deva.
- Roventa E.** Industria cărbunelui în Valea Jiului în trecut și astăzi. Revista statistică nr.10/1971 pag.89-92.
- Roman Petru** Valea Jiului la 100 de ani de minerit industrial. Revista Minelor XIX nr.8-1968.
- Radu Iacob** Istoria vicariatului greco-catolic al Hațegului-Lugoj - 1913
- Rusieski E.** Județul Hunedoara – Monografie. Deva 1927
- Swarcz István** Iszaptömekedelés (Rambleul hidraulic) B.K.L. nr. 19, octombrie 1905 pag. 441-451.
- Svoboda T.** Valea Jiului de la obârșie la S.A.R. Petroșani (manuscris – 2005)
- Stanca Sebastian** Monografia istorică a comunei Petroșani din Valea Jiului - 1933
- Tufescu Victor,** Depresiunea Petroșanilor - Valea Jiului.
Mocanu Constantin Editura științifică București – 1968, pag.379-392.
- Tofin Hagan** Contribuția minerilor din Valea Jiului la refacerea economiei naționale 1945-1947 in Acta Musei Napocensis nr.4/1967, pag.389-400.
- Toderici N.** Situația minerilor din Valea Jiului. – Sargeția nr.5/1968 pag.379-392.
- Téglás Gábor** Hunyadmegeye öskora (vârstele jud. Hunedoara Revista de istorie a jud. Hunedoara – 1902)
- Toth Alexandru** Începuturile exploatării cărbunilor din Valea Jiului și dezvoltarea ei până la sfârșitul sec. al XIX-lea. Studii – Revista de istorie nr.6/1963 pag.1299-1324
- Winkler B.** A Zsilvölgyi köszénmedencéről (Despre

bazinul carbonifer al Văii Jiului)B.K.L. II nr.
7,8 1870

COLECTIVE DE AUTORI

- Bogdan B. Costinas B.** Petrița 125 de ani, 1859 – 1984, manuscris
Magdalin C. 1985
Svoboda T.
- Dunăre D și colectiv** Arta populară în Valea Jiului. Ed. Academiei,
Cluj Napoca 1984
- Lungu I. Radu V.** Pagini din trecutul de luptă al muncitorimii
Valea M. Ioniță G. hunedorene 1914-1944.
Enea C.
- *** Corul sindicatului minier Petrița (40 ani de la
înființare (1932 – 1972). Petrița 1972
- *** Corul „CÂNTECUL ADÂNCULUI” al
sindicatului minier Petrița (1932 – 1982).
Petrița 1982.
- *** Monografia Societății Petroșani - 1925
- *** Studia Censuela Transilvania. Universitatea
Babeș – Bolyai Cluj-Napoca. Recensământul
1880, 1900, 1910.

ARTICOLE PUBLICATE ÎN PRESA VREMII:

- Colecția ziarului ZORI NOI din 20.05.1945; 7 și 22.06.45; 19.01.46;
14.08.46; 08.12.47.
- Colecția ziarului SCÂNTEIA: nr.59 din 18.12.1944 și nr. 717 din
01.ianuarie 1947.
- Colecția ziarului AVÂNTUL PETROȘANI 1928-1940
- Colecția PLAIURI HUNEDORENE – Deva 1930 – 1940
- Documente din istoria mișcărilor muncitorești 1940 – 1944 Deva
1971.

DOCUMENTE ARHIVISTICE:

Arhivele Statului filiala Deva:

- Fond Societatea Salgotarjan – 1895 – 1921
- Fond Societatea Petroșani – 1920 – 1948: Direcția Minelor, Comitetul
de Direcție, Consiliul de Administrație, Secretariat, Serviciul Tehnic,
Serviciul Producție, Serviciul Contabilitate;
- Fondul Comitatului Hunedoara;
- Fondul Prefecturii Hunedoara

ANEXE

1.	Sfânta Mare Muceniță Varvara	155
2	Salutul minier „Noroc Bun!”	158
3	Act concesiune pentru perimetrul minier Samuel	165
4	Harta cu concesiunile miniere Valea Jiului	166
5	Planuri miniere „Mina Deak”	167
6	Petrila – Harta mina Deak – secțiune	168
7	Raport despre greva minerilor 1916	169
8	Raport către comitatul Hunedoarei referitor la primarul Boantă Peter	173
9	Mina Petrila „ieri și azi” – Fotografii	175
10	Impresii din „Cartea de Aur”	204
11	Istoricul lămpii de mină	209

SFÂNȚA MARE MUCENIȚĂ VARVARA

Sfânta Varvara a trăit la sfârșitul secolului al III-lea și începutul secolului al IV-lea era noastră, în Egiptul antic, în cetatea Heliopolis din delta Nilului.

Ea era unicul copil al bogatului Dioscor ce credea în idolii ce stăpâneau credința imperiului roman al împăratului Maximilian (305-311).

Pentru a-și feri frumoasa fiică de ochii lumii Dioscor a clădit un turn în care i-a asigurat tot ce și-ar fi putut dori.

Sfânta Varvara, fire aplecată asupra cunoașterii, în izolarea turnului ei a încercat să afle răspunsul la întrebări legate de creație, existență divină, sau creator.

Nefiind mulțumită de răspunsurile primite de la slujitoarele ce o înconjurau și care încercau să o convingă că la baza tuturor lucrurilor stau zeii, a ajuns singură la concluzia că la baza tuturor lucrurilor stă de fapt divinitatea supremă, cea care a creat totul și nu zeii cei făcuți de mâna omului.

Venind vremea căsătoriei, mulți bărbați de neam mare au cerut-o de la tatăl ei, dar cu toate insistențele părintelui său Sfânta Varvara a refuzat cererile pețitorilor și chiar a ajuns să-și amenințe părintele că se va sinucide dacă acesta va continua în încercarea de a o căsători.

Dioscor bazându-se pe faptul că fiica lui îl iubea a considerat că dacă va fi o bună bucată de timp plecat, când se va întoarce îi va fi mai ușor să o înduplece să se căsătorească. Așadar a plecat într-o călătorie de mai lungă durată, dar a dat poruncă ca în lipsa lui să se

construiască o baie pentru fiica sa. Baia trebuia să aibă două ferestre.

De asemenea crezând că dacă fata întâlnind și alți oameni va fi poate tentată să accepte căsătoria, a dispus ca fata să fie lăsată să iasă din turnul ei.

Dar după plecarea lui Dioscor, într-o zi plimbându-se Sfânta Varvara a întâlnit niște fecioare creștine, de la care a aflat mult așteptatele răspunsuri la întrebările ce o frământau. Cuprinsă fiind de credința creștină se botează și devine neclintită în credința sa .

Văzând că la baia ei meșterii fac doar două ferestre, Varvara încalcă porunca tatălui ei și poruncește să se facă și a treia fereastră.

Întorcându-se din călătorie, Dioscor vede cele trei ferestre de la baia fiicei lui și din discuțiile pe care le are cu ea află că fata este creștină.

Cuprins de furie oarbă, scoate sabia și vrea să o omoare pe loc. De frică Sfânta Varvara fuge. Urmărită fiind de tatăl ei ajunge pe un munte abrupt unde văzând că nu mai are scăpare începe să se roage. Atunci muntele s-a despicat în două și Varvara a intrat în acea despicătură.

În interiorul muntelui pereții s-au dat la o parte și au lăsat-o să urce până în vârf unde a găsit o peșteră în care s-a ascuns.

Urmăritorii ei ne mai văzând-o au întrebat doi păstori dacă nu știu unde s-ar fi putut ascunde. Unu dintre păstori a spus urmăritorilor unde se ascunde Varvara și astfel au putut să o prindă. Păstorul care a trădat-o pe Sfânta Varvara s-a transformat pe loc în stană de piatră la fel ca și turma lui.

După ce a torturat-o încercând să o determine să renunțe la creștinism, Dioscor a predat-o pe Sfânta Varvara ighemonului (conducătorul) cetății, Marcian, care văzând că nu există cale de a o îndupleca să revină la religia păgână poruncește să fie întemnițată și torturată.

În temniță Varvara o cunoaște pe Iuliana care vede cu ochii ei cum credința Sfintei Varvara îi vindecă rănilor pricinuite de torționari și devine și ea creștină.

Văzând că nu o poate îndupleca în nici un mod, Marcian a poruncit ca Varvara să fie supusă în public la chinuri greu de

imaginat. Iuliana ne mai putând privi la chinurile Sfintei Varvara se ridică împotriva conducerii și recunoaște că și ea este creștină.

După ce au fost schingiuite, cele două martire au fost decapitate. Pe Sfânta Varvara a decapitat-o propriul tată, iar pe Iuliana un ostaș. Era în data de 4 decembrie anul 306.

Potrivit unei versiuni ulterioare a legendei, Sfânta Varvara după ce a fugit de tatăl ei s-a refugiat la minerii unei mine de argint din Laurium în Grecia. Ea a fost totuși prinsă când ieșea din mină și a fost decapitată de tatăl ei. Fiindcă tot timpul cât a stat ascunsă printre mineri Sfânta Varvara i-a apărat pe aceștia de accidente prin rugăciunile sale, minerii din Laurium au ales-o patroana lor. Nu a durat mult până când Sfânta Varvara a devenit patroana tuturor minerilor.

Sfânta Varvara a ajuns în Hunedoara odată cu minerii polonezi și ruteni din Bucovina, cehi, austrieci, germani și unguri dar și slovaci și români din imperiul Austro-Ungar, colonizați aici odată cu dezvoltarea mineritului.

De atunci și până astăzi s-a sărbătorit ziua de 4 decembrie ca ziua Sfintei Varvara protectoarea minerilor .

(Din catalogul expoziției filatelice Petroșani 4 Decembrie 2006.)

NOROC BUN!

Motto: „ În fund de munți noi des intrăm
Cu Noroc bun ne salutăm!
Și când ieșim din sânul lor,
Noi tot Noroc strigăm în cor.
(din innul minerilor)

Este salutul tradițional general valabil al minerilor de pretutindeni, cu rădăcini adânci în mineritul de minereuri din munții Apuseni, zona munților Erz și Mansfield din Germania,

*Unde și cum s-a născut expresia de „**NOROC BUN**” nu se cunoaște cu exactitate, iar ceea ce se știe sunt în parte doar presupuneri. Urme scrise sunt puține și nu fac referiri stricte la salutul minier. La început expresia Noroc bun a fost folosit la botezarea unor filoane aurifere sau explorări miniere.*

Pe pământul românesc, mineritul se practică încă din vremea Daco romanilor, când centrul miner aurifer era în munții Apuseni la Ampelum, regăsit mai târziu sub ruinele sale de la Zlatna și renăscut odată cu venirea descălecătorilor unguri și al coloniștilor sași (hospitas), sub ocupația cărora Zlatna devine un oraș cu o populație numeroasă și o puternică clasă de intelectuali, rămânând până la 1848 centru de trezorerie și judecătoresc.

La începutul anilor 1900 ministrul ungar Lukács László dispune măsuri pentru dezvoltarea și modernizarea furnalului de la Zlatna și construcția drumului de legătură cu Alba Iulia, care se desfășura pe valea Ompoly = Ampoi.

În timpul desfășurării lucrărilor ordonate, constructorii au dat de ruinele unei biserici a minerilor romani care, ca și minerii de astăzi, purtau și mai poartă un simțământ religios deosebit de viu, pentru că în munca și lupta lor din adâncuri numai providența Dumnezeiască le poate da putere și stăruință.

Sunt cunoscute multe biserici și altare ale făgăduinței din Ampelum, dar prima și cea mai importantă descoperire din perioada

Daco - romanilor este piatra de altar „FORTUNA SALUTARIS ”, o zeitate specială a minerilor, a cărei salvare și punere în valoare istorică se datorează ing. Kurovski Zsigmond, șeful conducerii regale maghiare a furnalului de la Zlatna, colegilor de muncă ing. Fischer Károly și stagiarul Posch Lipot conducători la construcția drumului amintit, fără interesul cărora prețioasa descoperire s-ar fi pierdut pentru totdeauna printre materialele de construcții, lipsindu-ne de cel mai valoros document pentru istoria mineritului cioplit în roca de andezit adus dintr-o veche carieră de piatră din munții Breaza,

*Piatra de altar „**FORTUNA SALUTARIS**” cu cele șapte rânduri înscrise în blocul de piatră, a fost studiat și evaluat de către istoricul Téglás Gábor, directorul muzeului din Deva, care a scos în evidență că textul înscris a fost închinat „norocului” aducător de fericire de către „Verendus”, un decurion al municipiului roman Apolum, pentru mântuirea sa și alor săi.*

Cioplitorul în piatră, adică un „lapidarium” care preluase comanda de la onorabilul Verendus (consilier al municipiului roman Apolum), fusese prea puțin desprins cu limba latină și a soluționat lucrarea cu câteva greșeli frapante de ortografie.

Primele cuvinte înscrise în cele șapte rânduri, corectate pe loc de către Téglás Gábor, sunau în felul următor:

Text inițial	Text corectat
D/EEE FORTVUNE	DEAE FORTVNAE
SALUTARIUM M	SALUTARI M(arcus)
N.R. VERECN	N.R. VERECVN
DVS D.M.APV.L	DVS (ecis) M (incipium)
	APVL (encis)
PRO SALVTE SUA	PRO SALVTE SUA
EP SVORVEQVE	ET SVORVEQVE
OMNIUM V.I.M.P.	OMNIUM V (atum) L (berie)

*Inscripția de pe piatra de altar descoperită la Ampelum este dovada că rădăcina salutului mineresc „**NOROC BUN**”, regăsită în poezii, cântece, ode și rugăciuni adresate la „**FORTUNA***

SALUTARIS", pentru binecuvântări miniere s-ar trage din mineritul de minereuri.

Migrațiile furtunoase ale popoarelor au obligat retragerea romanilor, care au lăsat ca moștenire germanilor exploatarea miniere din regiunea Rinului, din munții Taurus și Erz. Este probabil că aici să fi avut loc transformarea salutului roman „Fortuna Salutaris” în germana „**GLÜCK AUF**” (Noroc bun), salut care a fost preluat și împământenit și în mineritul românesc prin colonizarea minerilor aduși tocmai din regiunile miniere ale Germaniei- Köln, Eibereifel sau Mainz.

În „De Re metalica” de Georgius Agricola din 1556 nu se regăsește cuvântul de Gluck Auf, ceea ce face să credem că salutul minier în forma actuală a apărut mai târziu.

Înainte de a afla perioada dată de proveniența salutului „**Glück Auf**” (Noroc bun) să vedem ce reprezintă acest salut, să găsim definiția concretă a acestuia. Cercetătorii și istoricii minieri germani Kunis R și Br. Karl Kutzsche, în revistele de specialitate: *Unsere Heimat Heft nr.12/1977* și *Die Neue Berg-bautechnik nr.11/1990*, precum și prof. Dr. Mircea Baron de la Universitatea Tehnică Petroșani oferă date importante în legătură cu acest subiect. După concluziile cercetătorilor de mai sus, aceste două cuvinte (noroc bun) exprimă: „doriința minerului ca după șut să urce din nou, din întunericul minei, fericit la lumina zilei”. O altă variantă explică astfel salutul minerului: „**NOROCULE!**, deschide-mi calea spre sus!”. Mai posibilă însă apare declarația după care: „**NOROC BUN**” este forma scurtă a unui salut care se adresa minerului și care în întregime sună astfel: „Eu îți doresc noroc, calea de sus ți se deschide!”, cu alte cuvinte „Eu îți doresc mult noroc (realizări) și în activitatea ta să dai de minereuri ”bogate”.

Un dicționar minieresc din 1882 definește salutul de Noroc Bun, ca un salut obișnuit de toată ziua a minerului;

„Cuvântul magic antic al munților”

„**NOROC BUN**” „chemarea mea spre adâncul minei

„**NOROC BUN**”, „doriința mea în noaptea subterană

„**NOROC BUN**”, salutul meu luminii soarelui

„**NOROC BUN**”, consolarea mea când îmi cad ochii.

În legătură cu proveniența salutului mineresc „**GLÜCK AUF**” (Noroc Bun), din cele cunoscute acest cuvânt ar fi fost rostit pentru prima oară la 1615 de către preotul Christian Mann, originar din Marienburg, când, cu ocazia unor manifestări minerești a ținut o slujbă în care a abordat o anecdotă lutherană care se găsește în așa-zisa istorie a lui Luther din anul 1546. Conform acestei anecdote Luther ar fi fost vizitat de doi mineri. În cadrul convorbirii, unul dintre aceștia s-a plâns că s-a „ciocnit” în mina sa și are o pagubă de 5.000 gulzi. Atunci Luther le-a spus: „Ei bine, voi minerii, dacă sunteți săraci atunci să aveți „**NOROC**”, pe care să-l păstrați, mergeți singuri în minele voastre, mergeți să vă rugați la biserică, fiți conștienți și cumpătați, atunci sigur nu veți știți cât de bogați sunteți, mergeți deci acasă și lucrați cu credință .....”

Această anecdotă a fost preluat de preotul Mann și completat cu următoarele cuvinte:

„Voi, dragi mineri, mereu noroc, ca să ieșiți mereu afară „**NOROC BUN**”, înfloriți cel mai bine atunci când sunteți săraci .....

Din aceste anecdote se poate deduce cu certitudine că salutul „**NOROC BUN**” era cunoscut între mineri încă din aceste timpuri și probabil încă mai din urmă.

În anul 1670 strofa I a unei poezii de nuntă din Marienburg începea astfel:

„**NOROC BUN**”, -noroc-oaspeților de nuntă.

Ascultați de cântare

Așa am să aduc

la această sărbătoare ....”.

„**NOROC BUN**”, ca salut rezultă dintr-un eveniment din orașul Iohanngeorgenstadt, localitate în care exista o mină de explorare cu această denumire, obținut în anul 1672, când, cu ocazia vizitei, Alteța Sa Principele Elector IOHAN; GEORG al II-lea s-a adresat minerilor exploratori cu „**NOROC BUN**”.

În același an apare „**NOROC BUN**” și într-un act de avizare pentru negustorii de părți bănești pentru conferirea denumirii "Mina de explorare

coloniștii " din bazinul Freiberg. Actul de avizare începe cu „**NOROC BUN**”, noroc bun domnii negustori de părți bănești" și se încheie cu cuvintele ..... așa se va obține în final o extracție bună față de contribuțiile date de noi între timp, „**NOROC BUN**”.

Cu „**NOROC BUN**”, încep și se încheie odele dedicate muncii eroice ale minerilor , iată câteva exemple:

Imnul minerilor români începe și se încheie astfel:

„În fund de munți noi des intrăm,

Cu „**NOROC BUN**” ne salutăm

Și când ieșim din sânul lor,

Noi tot „**NOROC**” strigăm în cor.

(strofa I din imnul minerilor autor anonim)

Minerii unguri își încep imnul astfel:

„**SZERENCSE FEL, SZERENCSE LENT!**

ILYEN A BÁNYÁSZ ÉLETE.

(noroc sus, noroc jos, așa e viața de miner)

Text: Tocsny Ernő.

În anul 1674 salutul Noroc Bun a fost întâlnit în programul festivalului Gregorius din Freiberg în patru variante al textului. Dintr-unul din acestea rezultă clar că se referă la un salut al minerilor deoarece verbal suna astfel: „eu însă (doresc) să-ți strig „**NOROC BUN**”. Acest salut a fost preluat și la ediția din anul 1676 al aceluiași festival.

La 1678 salutul „**NOROC BUN**” a apărut cu ocazia unei procesiuni minerești pe muntele Schneeberg.

Titlul unei disertații susținut în anul 1680 de către Cristian Maltzer din muntele Erz , cu privire la viața și activitatea minerilor suna astfel: „**NOROC BUN**” DE HERMUNDURORUM METTALURGIA ARGENTARIA. De la mineritul minei de argint.

În anul 1680 „**NOROC BUN**” apare și ca denumire de mină în Erz, iar în 1680 expresia de „**NOROC BUN**” își găsește folosire ca salut mineresc în Turingia. În anul 1769 în bazinul minier Poberschau o galerie de mină și uzina de cupru ce se afla în clădirea

Kalsseite'83 au fost botezate „**GLÜCK AUF**” (noroc bun) și Junger Morgenstern – (Luceafărul tânăr), iar în 1781 un filon bogat în minereuri a primit numele după acest salut: Filonul „Zorile Norocului Bun”.

Ca perioadă probabilă pentru introducerea expresiei de „**NOROC BUN**” ca salut miner din Freiberg se consideră anii 1669 – 1674, de unde acest salut s-a răspândit repede și asupra altor țări, între care și România.

Din mărturisirile inscripționate, fie ele și din piatră, tradiția salutului miner, arăta Téglás Gábor, se pierde în negura vremii și a avut loc prin transformarea lui „Fortuna Salutaris” în sinonimul „**GLÜCK AUF**” (Noroc Bun), folosit pentru prima dată de către minerii germani, preluat și generalizat de către toți minerii în decursul secolelor al XVII – XVIII-lea, devenind astfel salutul general al minerilor de pretutindeni.

Cu timpul, alte meserii și ocupații, a căror soartă era în mâinile norocului, se închinau și prin ruga lor, cereau protecția și binecuvântarea lui Fortuna Salutaris. Astfel; Soldații lui Clodius Severus, unul din comandanții cohorței equitata, care purtau mari bătălii cu marcomanii și cvazii în Panonia Inferioară, în locul de campare de la Komlod, prin rugile lor adresate lui Fortuna Salutaris cereau protecție și noroc. Sunt amintiți și producătorii de cărămizi, ramură înrudită cu mineritul, care cereau protecție prin ruga lor adresată „Fortuna Salutaris”

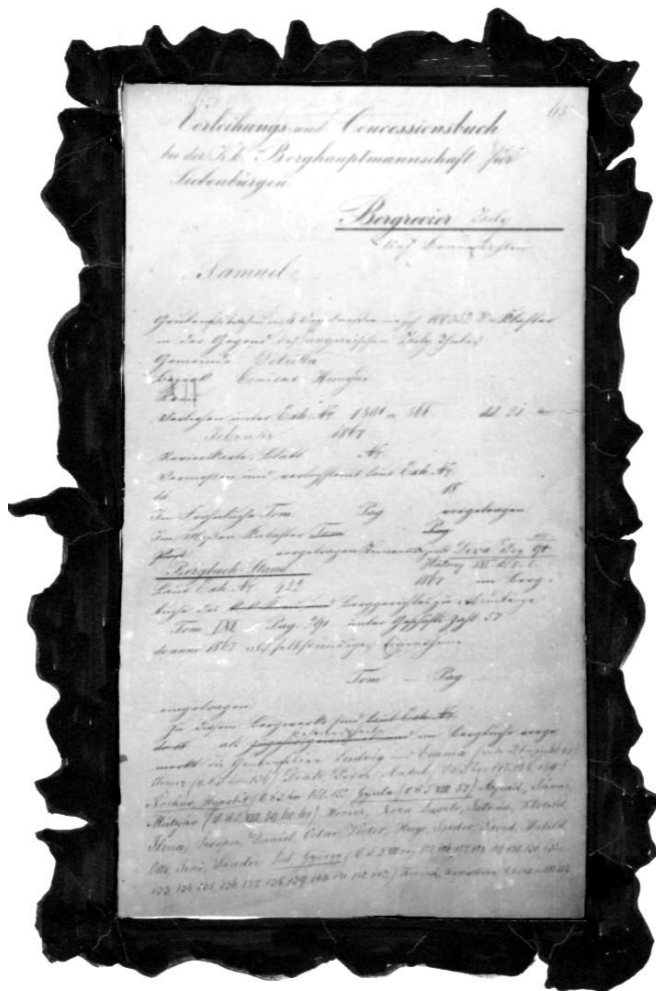
În prima jumătate a secolului al XVII-lea salutul Noroc Bun a fost preluat și de alte meserii a căror soartă depindea de noroc, metalurgiștii, petroliștii, fierarii au preluat și folosit salutul „Noroc Bun” devenit cu timpul un salut general, aducător de noroc, devenit valabil chiar și ca salut vânătoresc.

În încheierea comunicării sale cu titlul: *A bányászköszöntés története (Istoricul salutului minier)*, publicat în revista *Bányászati és Kohászati Lap* din 1902, istoricul Téglás Gábor sublinia: „Interesanta inscripție săpată în piatra de altar descoperită la Zlatna, cu inscripția prezentată, reprezintă o descoperire norocoasă pentru istoria primară a mineritului românesc, istorie care merită continuată și mereu îmbogățită”, îndemnând generațiile următoare:

„ să nu lase nimic să se nimicească din dezinteres, în detrimentul desăvârșit al istoriei miniere, care are și așa multe goluri ce cu greu mai pot fi completate”.

Acum, la ceas aniversar adresăm tuturor celor ce au muncit și lucrează în adâncul minei Petrița, un călduros „LA MULȚI ANI”, Sănătate, multe bucurii și un călduros împreună cu tradiționalul salut mineresc „NOROC BUN”!

**ACT DE CONCESIUNE PENTRU PERIMETRUL MINIER
„SAMUEL” DE PE RAZA COMUNEI PETRILA – JUD.
HUNEDOARA ÎNSCRIS LA JUDECĂTORIA DEVA CU
NR. (285/1861)**

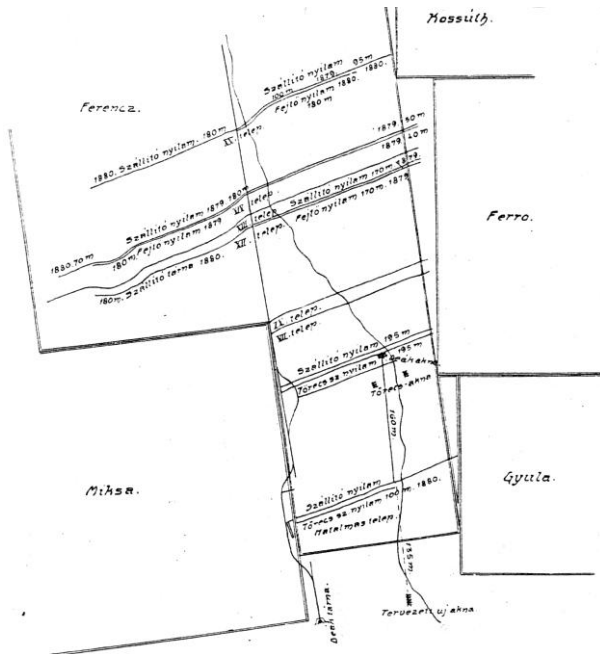
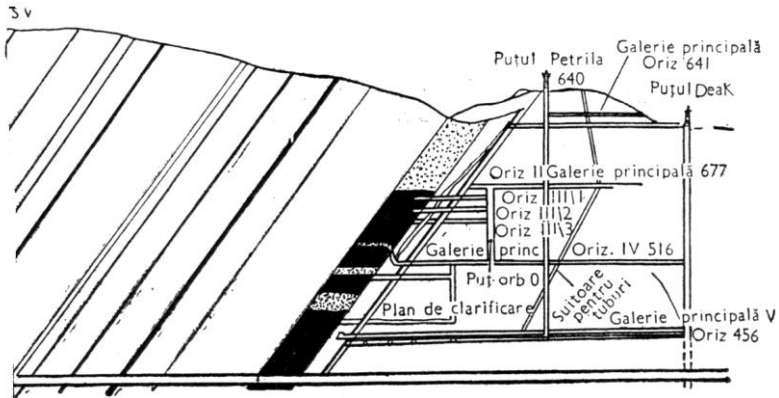

(REG. EVID. CĂPITĂNIA MINIERĂ ZLATNA, TOM XI pag. 291)

Mina Deak – Petrița – Secțiuni prin puțul principal și galeriile transversale. (După Istoria mineritului din România)

Traducere

Copie după nr. 12078 din 1916/prezenta 15 a/1916 a Ministerului de Război

Comandamentul regesc maghiar de apărare al circumscripției Cluj

Secret

Nr. 7035
prezentat 1916

Raport despre greva minerilor
Domnului ministru regesc maghiar al apărării naționale
Budapesta

Cluj, 1916 iunie 25

Din rapoartele făcute în scris intrate despre greva minerilor de la Petroșani, Lupeni și Aninoasa precum și din informațiile verbale se poate stabili incontestabil că motivul grevei provine exclusiv din chestiuni de existență (chestiunea stomacului).

Raport scris a prezentat comandantul grupului de forță publică, comandant de honvezi al grupului de forță publică și dr. Szonkup István, locotenent major — procuror militar, care și-a întregit raportul scris și printr-un lung raport verbal. Dar a mai făcut raport verbal și trimisul la fața locului, procurorul-maior Bogcha Pál.

Din aceste rapoarte, ca fapt evident, se cristalizează în mod unanim acel fapt că nu o influență inamică sau instigare sau orice alt motiv a stîrnit greva, ci, în mod clar, țelul grevei a fost îndreptarea stării materiale mizerabile a muncitorilor.

Muncitorii au arătat o mult mai mare bunăvoință față de persoanele militare decît față de funcționarii oficiului minier și și-au îndreptat cererile și plîngerile, în scopul îmbunătățirii situației, către personalul militar și de la aceștia au așteptat și au solicitat o îndreptare a necazurilor lor.

În temeiul celor prezentate de muncitorii minieri, ei nu au încredere în direcția administrativă și nu așteaptă nimic de la ea. De la o atare direcție care în mod cu totul deschis prezintă un cîțșig anual de 10—15 milioane și, pe lîngă aceasta, îi tratează pe muncitori cu un salariu real de mizerie, ei nici nu pot aștepta și nici nu așteaptă nimic. Și peste toate acestea ei au mai accentuat că nu numai că flămînzesc dar că direcția se mai poartă și rău cu ei, ba chiar îi brutalizează. Astfel că, în acest sens, ei au parte nu numai de flămînzire, de nemîncare, ci mai sînt și brutalizați !

Toate acestea sînt astfel de circumstanțe, care în mod necondiționat, dovedesc starea legitimă de amărăciune a muncitorilor.

În rapoarte s-a stabilit, pe bază de dovezi, că muncitorii primesc 400 grame de piine. Pentru alimentarea lor în 24 de ore acest lucru nu este suficient. Ei își prestează munca sub pămînt, unde nu pot duce decît hrană rece și în acest caz elementul principal este piinea.

Aceste 400 grame de piine sînt rația zilnică a unui minier care lucrează în adîncul pămîntului. Față de aceasta prizonierul de război rus, care lucrează la suprafață, la lumina soarelui, i se cuvine 1 100 grame de piine, pe lingă care, în timpul muncii, ajunge și la o mîncare caldă, ceea ce pentru mineri nu este posibil.

Ei nu sînt capabili să ajungă nici măcar la minimul mijloacelor de trai, intrucît micul lor salariu zilnic nu le ajunge nici pentru traiul zilnic, unde rîminînd apoi satisfacerea altor multe necesități cerute de viață ?

Ei lucrează cu dragă inimă deoarece înțeleg pe deplin importanța rezultatului muncii lor, dar cu salariul lor actual, atît ei cît și familiile lor trebuie să flămînzească, să îndure nemîncarea. Ca urmare a acestui fapt, în ei nu mai există nici acea tărie fizică ca să poată munci ca atunci cînd s-ar alimenta corespunzător ; de aceea, acum nu pot face față fizic muncii.

De altminteri, fără o creștere corespunzătoare a salariului nu se poate ajuta acestor stări de fapt, căci prețul articolelor alimentare a crescut oribil și va mai crește încă, ei fiind nevoiți să cumpere pe datorie din depozitele alimentare, unde, de fapt, numai într-o măsură cu totul limitată ajung la alimente. Dar cum acolo el are deja datorie, nu va mai primi alimente și astfel nu-i mai rămîne decît flămînzirea.

Dacă alimentația lor deficitară s-ar îmbunătăți, atunci nicidecum nu i-ar trece prin minte să întrerupă munca, căci sînt pe deplin conștienți de faptul că depunînd jurămîntul de glotași sînt indivizi care stau sub observație și jurisdicție militară, iar lezarea gravă a îndatoririlor de serviciu și stare militară ar duce la pedeapsă militară.

Ei, față de gravele circumstanțe de astăzi, cunosc prea bine cerințele ce depind de fiecare individ în parte și nu au vrut să se sustragă de sub îndatoririle militare ce aparțin patriei, ci, din contra, ei au prezentat o astfel de cerere ca cu toții să fie trimiși pe cîmpul de luptă iar aici vor sta curajoși în fața inamicului. În acest caz nu vor mai flămînzii, intrucît de alimentarea lor va avea cine să se îngrijească și de familiile lor ce vor fi aprovizionate, căci vor avea parte de sprijinul legal și astfel mijloacele de trai sînt asigurate.

Foarte semnificativ în ce privește starea de spirit o muncitorilor este faptul că ei bucuroși ar fi de acord să preia beneficiul anual de 10—15 milioane de coroane a meritorului, care, obținut prin munca lor, acționarii minelor virindu-l acum în buzunarul lor, ar deveni venit de stat. Vor fi știind ei și faptul că, în calitate de militar, în acest fel vor promova binele patriei și interesele patriei.

Așadar, dacă în calitate de ostași trebuie să presteze serviciul, ei îl prestează în folosul patriei, iar altminteri, abstracție făcînd că sînt total subjugați capitalului, întreaga lor putere de muncă este cămă-tărită.

Nu dintr-o dată și nu fără avertismente și-au întrerupt munca, deoarece la aceasta i-a dus o nevoie extremă. În prealabil, pe toate căile, verbal și înscris au încercat să ajungă doleanțele lor la factorii com-petenți, încă nu le-a reușit ca plîngerile lor verbale să fie ascultate de

îngerii din conducerea întreprinderii, iar plîngerile lor scrise nu au fost promovate nicăieri.

O dovadă de netăgăduit rezultă din aceea că întreruperea muncii de către mineri a provocat-o numai „problema stomacului“ și nimic altceva, ca și din faptul că atunci cînd, în ziua de 5 a lunii iunie, întreaga muncitorime a coloniei a fost chemată de maiorul Bogcha Pál, procuror militar și de locotenentul major Dr. Szonkup István, procuror militar, să vină a doua zi dimineața la lucru cu perspectiva îmbunătățirii situației lor și cu această speranță, la începutul schimbului de seară al zilei următoare, munca a reînceput în toate liniile, efectivele întreprinderii fiind complete.

Și în pofidă scăderii forței fizice, în urma îndelungatei subalimentări a muncitorilor, în ziua de 7 iunie a anului curent, producția de cărbune de la mina Vulcan a fost mai mare cu 9% decît producția obișnuită din vreme de pace.

Acest lucru este dovedit și de faptul că la Lupeni, cînd direcțiunile, față de situația muncitorilor, au întreprins imediat măsuri de ușurare (prin aceea că livrarea suplimentară de provizii de 50%, apoi cei 50, respectiv prima de intrare în mină și cea de hărănicie de 30 de fileri, contrar dispoziției Ministerului de Război — au fost imediat reținute după ce au văzut că muncitorii mineri pe toate acestea le-au împărțit în rații minerești și au depus și jurămintul de glotași) muncitorii au mers imediat la lucru, iar întreprinderea își desfășoară neîntrerupt activitatea de la 31 mai.

Remedierea situației prevăzută în perspectivă, consta în acel stimulent că, dacă vor relua munca și după ce toată întreprinderea va porni din nou, plîngerile lor vor fi ascultate de comisia de plîngeri a Ministerului Muncii, ba chiar reprezentantul guvernului, Kostyál Miklós, trimis la fața locului din însărcinarea guvernului, le va tălmăci în fața guvernului.

Față de toate aceste fapte, convingerea comandamentului teritorial este că potolirea cu succes a mișcărilor muncitorilor mineri se poate efectua *singular și exclusiv* prin facerea unei temeinice remedieri la mizerabilia lor stare materială. Acest lucru însă ar trebui dus la îndeplinire imediat, fără întârziere.

Prin forță publică nu se poate obține rezultat decît pentru scurt timp, deoarece nu poate fi reprimat cu forța stomacul muncitorilor: adevăratul motiv.

Mișcarea pîlpii în continuare ca jăratecul sub cenușă și cu timpul va izbucni în flacără.

Dacă situația materială a minerului se îndreaptă, el va lucra bine dispus, ca pildă relatantă pentru aceasta fiind ziua de 7 iunie, cînd doar speranța i-a îmboldit ca în ciuda stării lor fizice rele să prezinte un rezultat cu mai multe procente mai bun decît mai demult, înainte vreme.

Convingerea comandamentului teritorial ar fi că mai presus de toate acestea ar fi de dorit ca societățile miniere să reducă actualele

datorii ale muncitorilor, sau măcar să întrerupă reținerile pe timpul războiului.

În conformitate cu rapoartele intrate rezultă anume că pentru cea mai mare parte a familiilor de muncitori mineri, în majoritate înzestrați cu mai mulți membri de familie au cele mai mari datorii față de asociațiile de consum cooperatiste, în urma cărui fapt creditul lor mai degrabă scade, pe cînd măsura lipsurilor, în aceeași direcție crește. Conform stării de azi a lucrurilor, majoritatea muncitorilor nici nu primesc în mînă bani peșin din salariul lor.

Aceste triste condiții explică și acel fenomen că, din cauza multei flămînziri ei slăbesc din ce în ce mai mult și nu suportă o muncă de alături prea împovărătoare și neîncetat riscantă pentru viață.

Din cele redată mai sus iese în evidență faptul că unele societăți miniere abuzează de situația actuală prin faptul că ele consideră în mod exclusiv pe muncitorii mineri drept militari, față de care pretinzînd că nu au nici un fel de obligații. Aproape ei se văd scutiți de aceeași obligație a lor, înafară de interesul statului, după care ei ar trebui să asigure o condiție de viață cinstită muncitorilor care lucrează în folosul lor ca și familiilor numeroase ale acestora, în cazul grelelor condiții de astăzi.

Ei se cam străduiesc să exploateze această forță de muncă militară în folosul bilanțului lor de cîștig, iar, spre paguba muncitorilor ei nu țin într-o relație corespunzătoare cheltuielile întreprinderii cu beneficiul net realizat acum în vreme de război, sau altminteri spus, în scopul realizării celui mai mare profit, ei se străduiesc să mențină, pe cît posibil, salariile din vremea de pace, fără a lua în considerare în suficientă măsură condițiile grele de viață, în interesul legal al muncitorilor.

În urma tuturor acestor lucruri, comandamentul teritorial consideră drept o datorie urgentă și de neamînat ca situația materială a muncitorilor să fie pusă de acord cu condițiile de viață grele de azi.

Siegler m.p. general-locotenent.

Pentru conformitatea copiei :
Budapesta, 1916 iulie 17

Kózák m.p. director

Arh. St. București, colecția Microfilme Ungaria, rola 73, cadrele 516—521. Original la Magyar Országos Levéltár, Budapesta. A Polgári Kori Központi Kormányhatoságok Levéltárai (K. Szekcio). Miniszterelnökségi Levéltár, fond Miniszterelnökség K. 26. A Miniszterelnökség központilag iktatott és irattározott iratai, K. 26—1916—XVI—3980.

1916 noiembrie 21, Budapesta

Hunyad vármegye főispánjának

A magyar királyi igazságügyminister úr 1916 évi 54140 szám alatt "kelt átiratával arról értesített, hogy a Déván királyi ügyészség Bonta Péter Petrillai községi bíró és társai ellen izgatás büntette miatt nyomozást folytat.

Figuli Teréz Petrillai lakos ugyanis, aki az első román betörés idején lakóhelyén maradt, a második megszállás elől azonban elmenekült, Magyarpécskán, a főszolgabíró előtt többek között azt a vallomást tette, hogy midőn az első betörés idején román lovasok felragaszokat függesztettek ki a faluban „Éljen Románia, le Magyarországgal” felirattal Bonta Péter Petrillai községi bíró.. Kodreán Péter községi rendőr és Morus Demeter bankhivatalnok az utcán beszélgetve a falragaszokra célozva azt mondták hogy ez tetszik nekik és az a helyes, hogy Románia alá tartozzunk.

Erről Méltóságodat a szóbanforgó bűnvádi eljárás figyelemmel ki-sértetése és a fegyelmi szempontból esetleg teendő intézkedések és jelentéstétel végett, azzal a megjegyzéssel értesítem, hogy nevezett gyanúsítottak előzetes letartóztatására nézve az intézkedések megtétettek.

Budapest, 1916 évi, november hó 21-én

Magyar Királyi Belügyministerium

Arh. St. Bucuresti colectia Microfilme Ungaria, róla 81, cadrele 151—152. Original la Magyar Országos Levéltár, Budapesta. A Polgári Kori Központi Kormányhataóságok Levéltárai (K. Szekció)

Belügyminisztérium Levéltár, fond Belügyminisztérium K. 149. Rezervá Iratok, K. 149—1916—5282.

Traducere

Prefectului județului Hunedoara

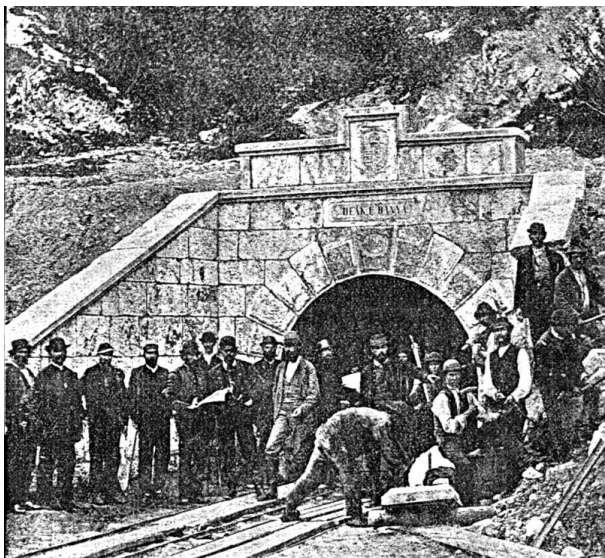
Ministerul regesc maghiar de Justiție cu adresa nr. 54140/1916 ne înștiințează că la Deva continuă cercetarea de către procuratura regească împotriva lui Bonta Petru, primar comunal din Petrila și a tovarășilor săi pentru faptul penal de instigare.

Anume că Figuli Tereza, locuitoare din Petrila, care la prima invazie română a rămas la domiciliul său iar la a doua invadare s-a refugiat la Rovina, printre altele a mărturisit în fața prim-pretorului că pe timpul primei invazii române când cavaleriștii români au afișat pe pereți în comună afișe cu textul „Trăiască România, jos Ungaria”, Bonta primarul comunal din Petrila, Codrean Petru polițist comunal și Morus Dumitru funcționar de bancă, discutând pe stradă și referindu-se la afișele lipite, ar fi spus că acest lucru le place, că ar fi bine să aparținem de România.

În privința acțiunii penale pornite cu atenție și a măsurilor ce se impun eventual din punct de vedere al disciplinei și al raportării, înștiințez pe domnia ta că în ce privește arestarea preventivă a numiților bănuiți măsurile se pot executa.

Budapesta, 1916, noiembrie 21

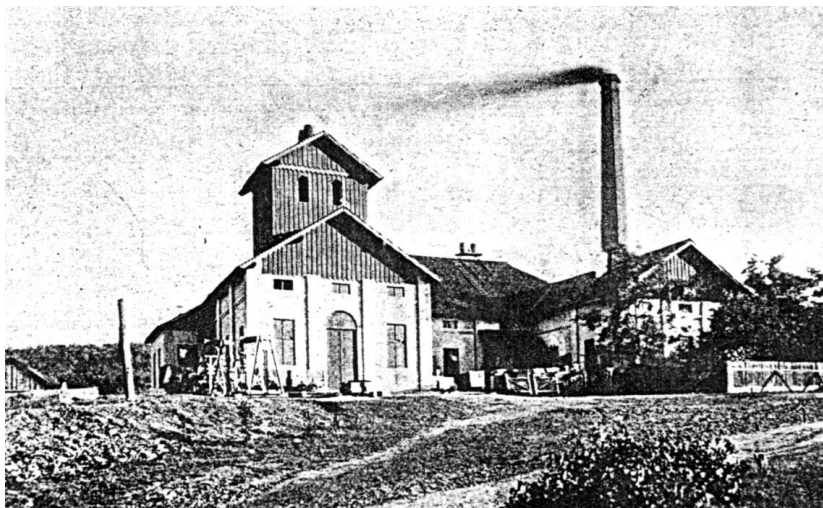
Ministerul regesc maghiar de Interne

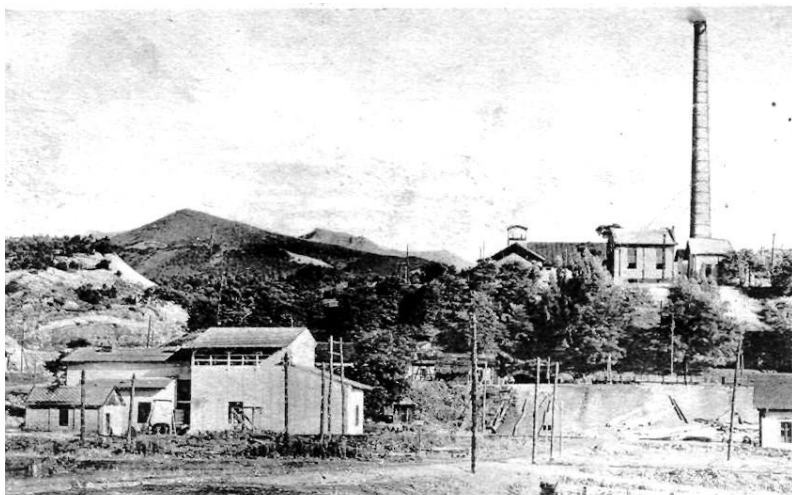
Galeria de coastă „Deak” a minei Petrila a cărei săpare a început în anul 1867

Deak Stollen – Galeria minei Deak astăzi (1869-2009)

Petrița – Mina Deak Ferencz înainte și după explozia de la 1872

Puțul Deak — Deak akna — Deak-Schacht

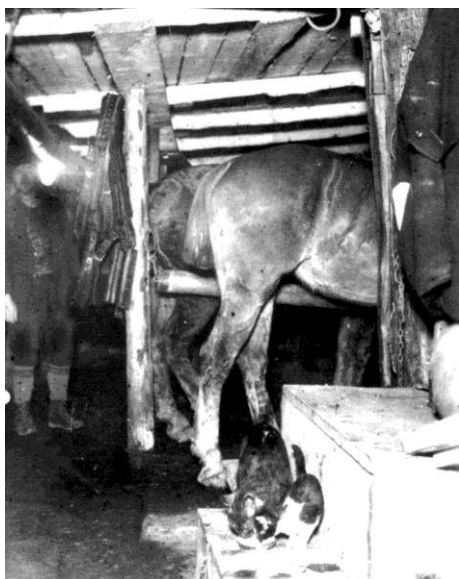

Exploatarea la zi al aflorimentului stratului principal nr.3.

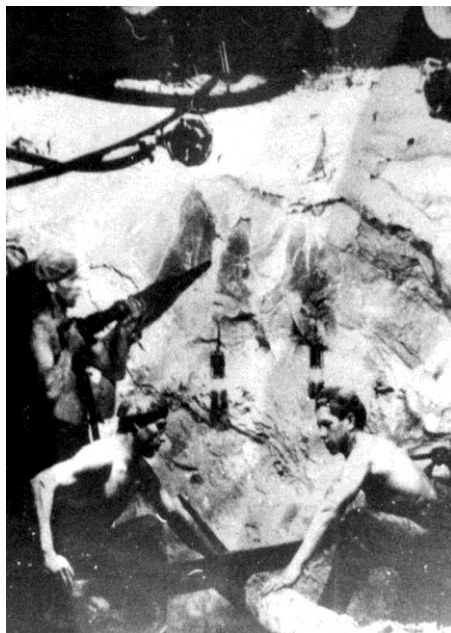

Galerie principală de transport în subteranul minei Deak

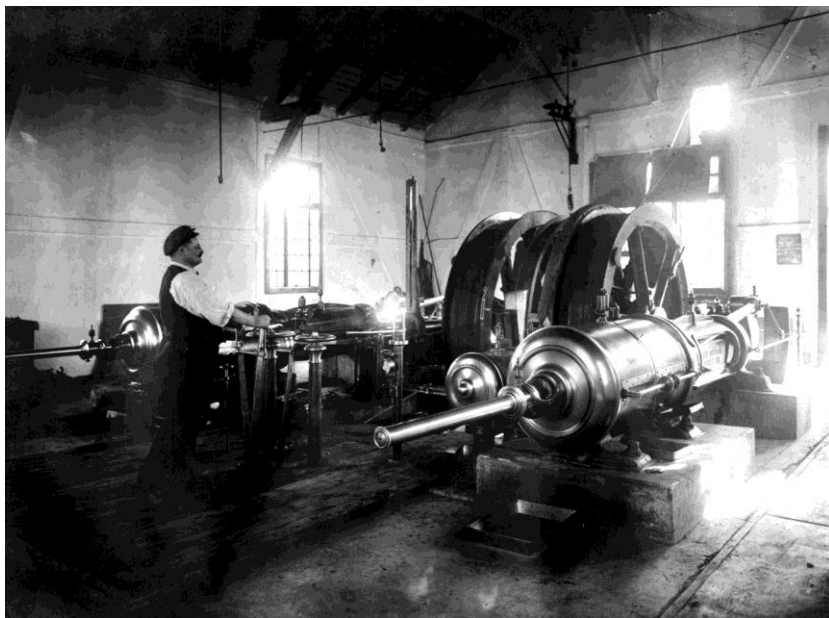
Orizontul V – Grajdul pentru cai

În abataj – după pușcare se execută armarea

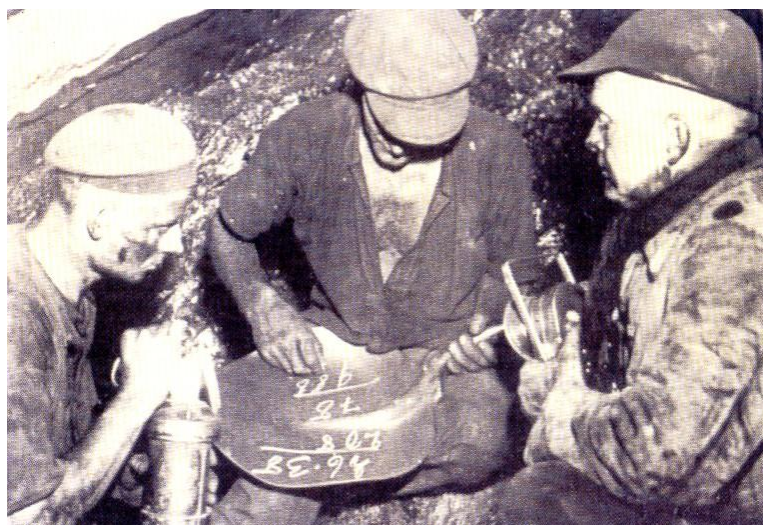
*1932 Mina Petrila vedere generală
(Încrucișări de căi ferate)*

*Mina Petrila – Mașina de extracție cu aburi
Puțul Deak 2 (mecanic Furca Emil)*

Früstück-ul (micul dejun) la lumina lămpii de miner

În abataj- Lopata de miner pe post de calculator

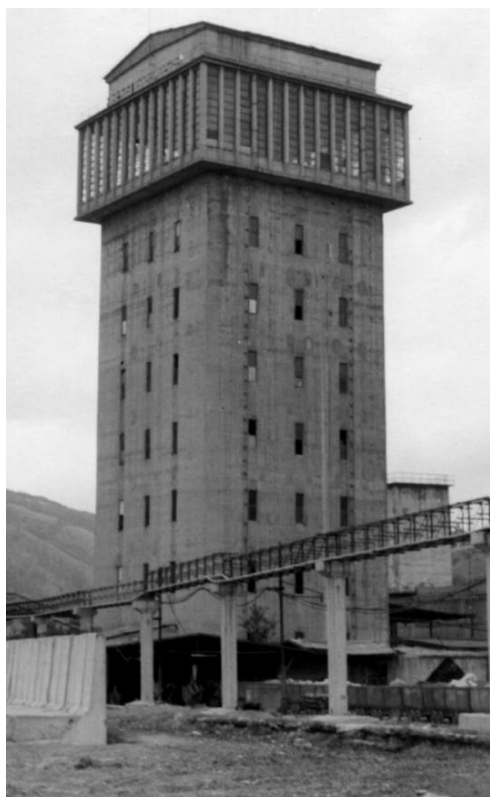
1932 – Incinta mina Petrila

Puțul central și circuitul de vagonete

Puțul principal cu skip

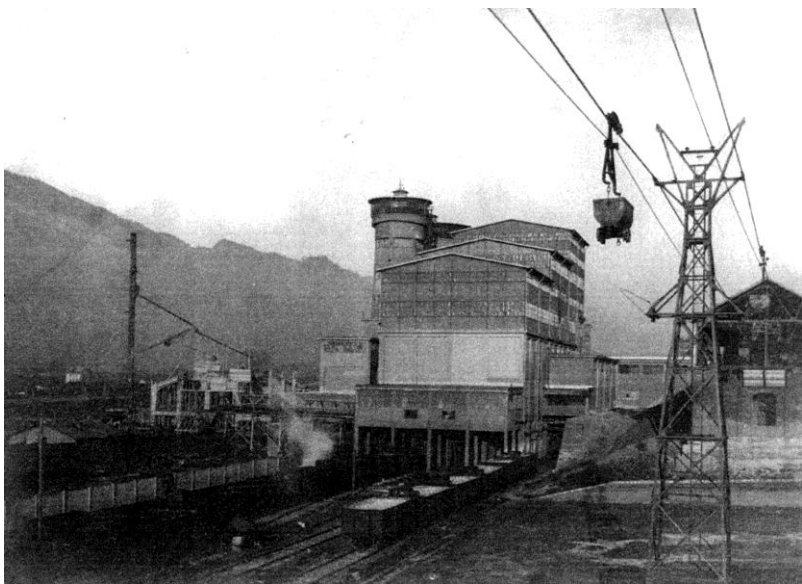

Puțul de aeraj nr.2 Est Petrila

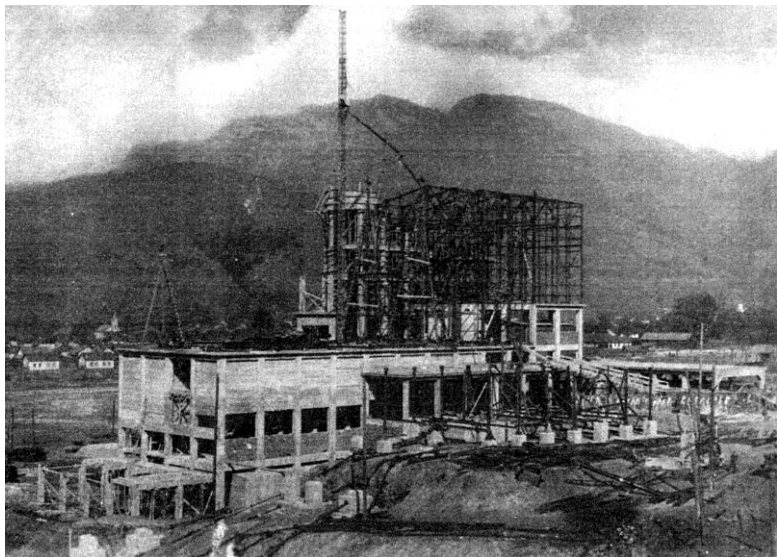

Petrila – incinta minei și locuințe muncitorești

Petrita (1932)

Petrita – Preparația în construcție (1930)

Petrița – Incinta puțului 1 Praga

Petrița – Puțul 2 Praga

Galeria minei Praga (fost Petroșani est)

Tăierea cărbunului în front

Pe paprica

Susținerea abatajului cu „Ursii”

Eroul Muncii „Hajdu Iuliu” cu ortacii înainte de intrarea în șut

Brigada Pop Ludovic primit cu flori și felicitări la ieșirea din mină

„Echipa de șoc” la ieșirea din mină

Soțiile de mineri vin să lucreze voluntar în sprijinul soților

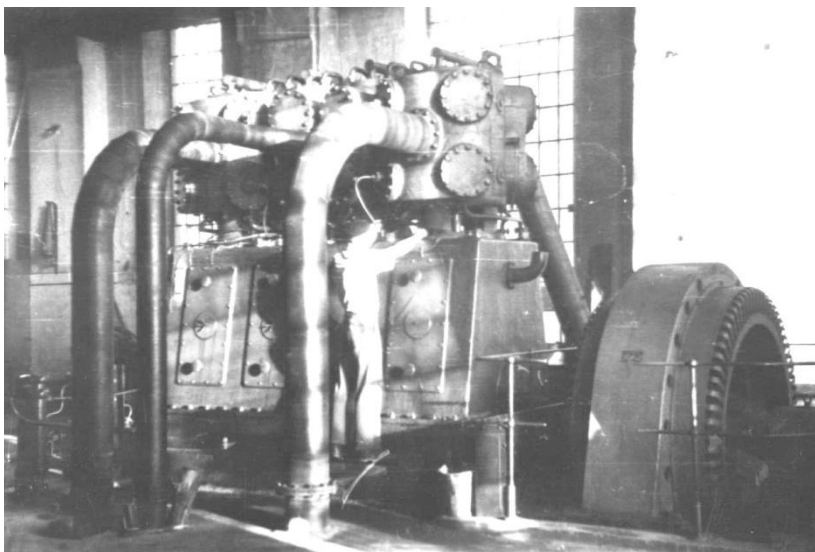
Gh. Gheorghiu Dej vizitează un abataj la mina Petrila

Gh. Gheorghiu Dej – vizitează bordeiul unui miner din colonia Praga.

Tabloul principal de distribuție a energiei electrice în subteranul minei

Compresor pentru producerea aerului comprimat

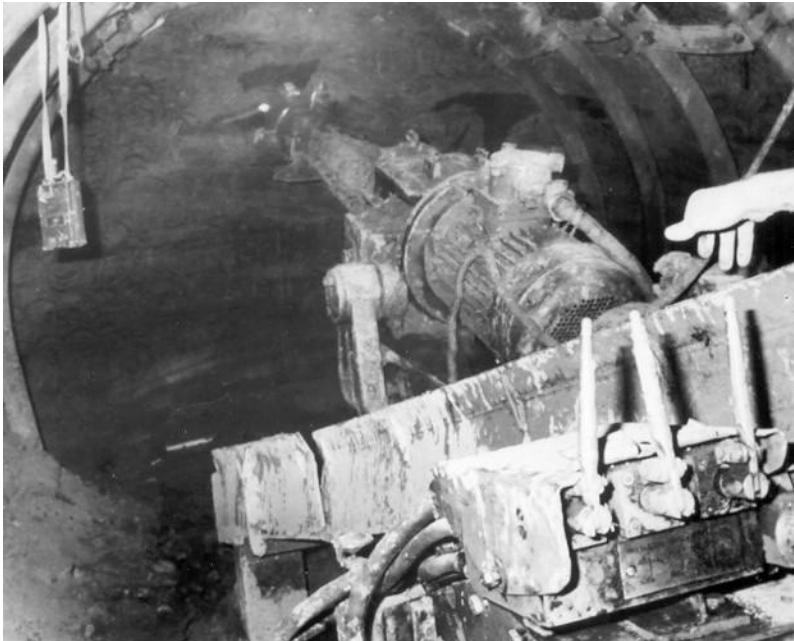
Galerie principală de transport cu bandă transportoare de cauciuc

Galerie de transport, cu bandă transportoare și pentru transportul materialului lemnos

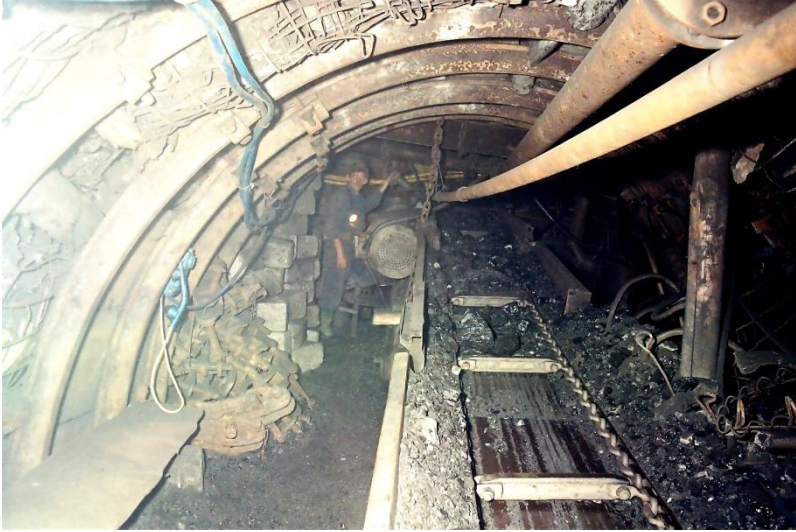

Deschizătorii de noi drumuri subterane

Combină de înaintare Dosko

Transportul cărbunelui în abataj

O fotografie la frontul de lucru

Tipuri de susținere al abatajelor

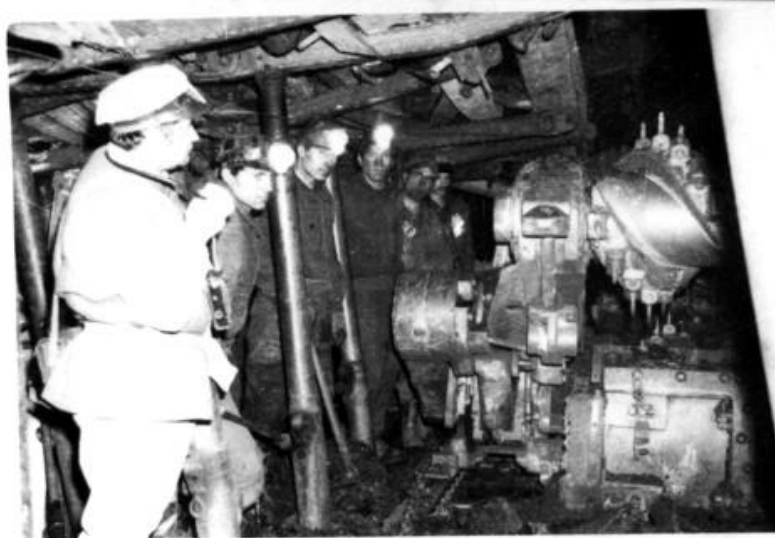

Tipuri de susținere al abatajelor

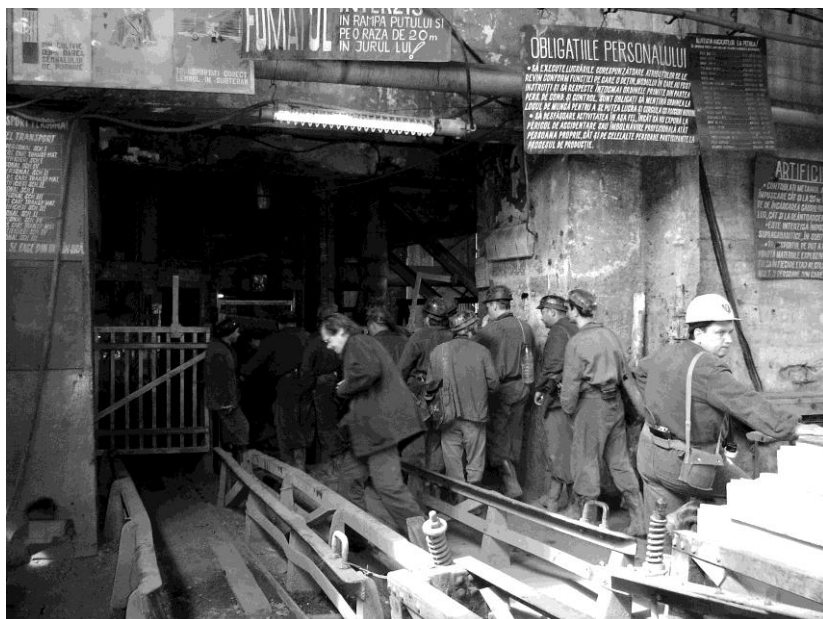
1970 – Combina Rawageuse și complexul SM.S-3M – ing. Nicula Aurel instruieste la suprafață brigada de mineri condusă de Eugen Voicu

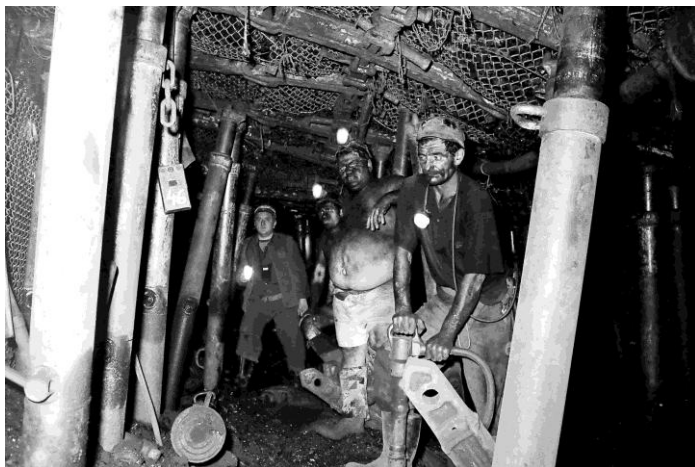
Sect. IV. Abataj cu front lung mecanizat

Sala de apel – instrucțiunile dinaintea intrării în mină

Intrarea schimbului în mină

Controlul locului de muncă

*În fund de munți
Noi des intrăm
Cu „Noroc Bun!”
Ne salutăm*

1939 – Membrii Sindicatului metalurgiștilor de la Mina Petrila

17 Noiembrie 1935 – Delegația Tineretului Social Democrat care a participat la inaugurarea Sediului Tineretului PSD Vulcan formațiunea I.M.S.Z.E.R (Institutul de Sport și Educație Fizică din România)

Nr. 934/1935

Nr. Ord. De referință 9817/1935

Privește vizita Marelui Voievod Mihai în plasa Petroșani.

(extras)

Onor

Prefecturii jud. Hunedoara

Serviciul administrativ

... **În ziua de 15 iunie a.c. ora 9 dim. Marele Voievod Mihai** însoțit de colegii de clasă și profesori a venit din direcția Hațeg cu mașina la Petroșani cu suita sa, unde a fost primit la Atelierul Central al Societății Petroșani de către Dl. Subsecretar de Stat la Interne, Dl. Prefect al județului Hunedoara, Șefii Administrației, poliției, jandarmeriei locale, Dl. Director general al Societății Petroșani și toți directorii și inginerii Uzinei din localitate.

După ce a vizitat Atelierul Central s-a transportat în com. Petrila, unde a fost primit în afară de autorități, de elevii școlilor primare, cercetași, populație, conducătorii uzinelor locale în cadrele unei mari manifestațiuni de dragoste și devotament. **În com. Petrila a vizitat, „spălătoria și mina Deak”**. Primind explicațiile necesare asupra celor văzute.

După terminarea programului în cadrele de studii pe teren s-a procedat la lecții practice și scripturistice asupra celor văzute pe teren în localul parcului Teodorescu din com. Petrila. ...

În ziua de 16 iunie a.c. Marele Voievod și suita sa fără colegii de școală a distribuit ajutoare bănești celor necăjiți și absolut vizitați la acest ajutor binecuvântat.

În prealabil conform îndrumărilor detaliate date de Dl. Prefect în mai multe conferințe la fața locului s-au întocmit tablourile asupra familiilor ce urmau a primi ajutor, cari tablouri s-au verificat cu multă grijă pentru a lua dintre cei mulți numai aceia absolut erau îndreptățiți de-a primi ajutor. În consecință au primit exclusiv numai aceia care nu au nici o posibilitate de lucru, cu familii mari, bătrâni fără sprijin și neputincioși fără nici o samă de câștig. ...

La Petrila s-au distribuit pentru 118 familii suma de lei 70.000;

La Vulcan pentru 302 familii suma de lei 200.000;

La Lupeni pentru 302 familii suma de lei 72.300;

La Aninoasa pentru 13 familii suma de lei 9.500.

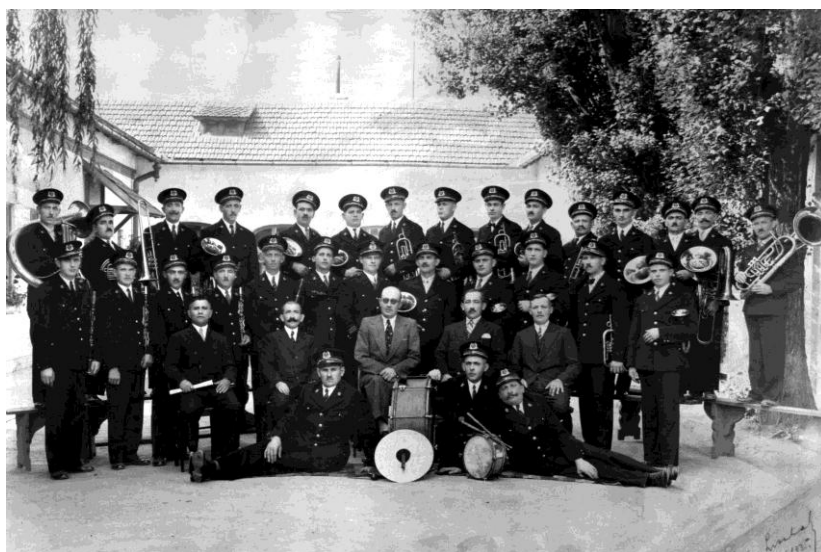
Ziua de 16 iunie a.c. pentru populația Văii Jiului a fost o adevărată sărbătoare înălțătoare când a doua oară a deschis în această regiune Marele Voievod Mihai.

Petroșani la 26 iunie 1935.

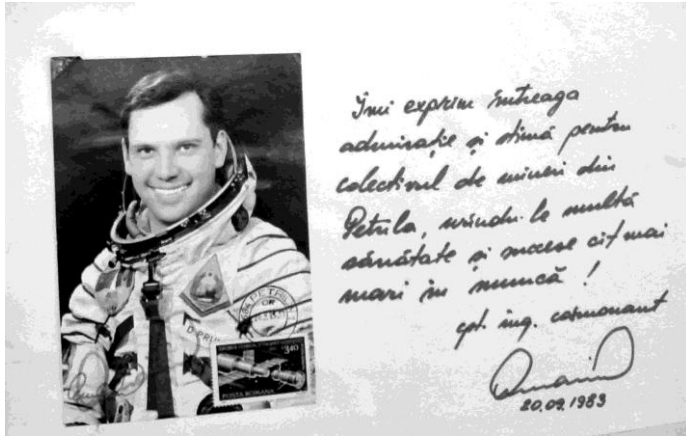

Fanfara minerilor petroleni funcționează fără întrerupere din anul 1925 – care a luat parte la toate evenimentele fericite sau mai puțin fericite din viața minerilor

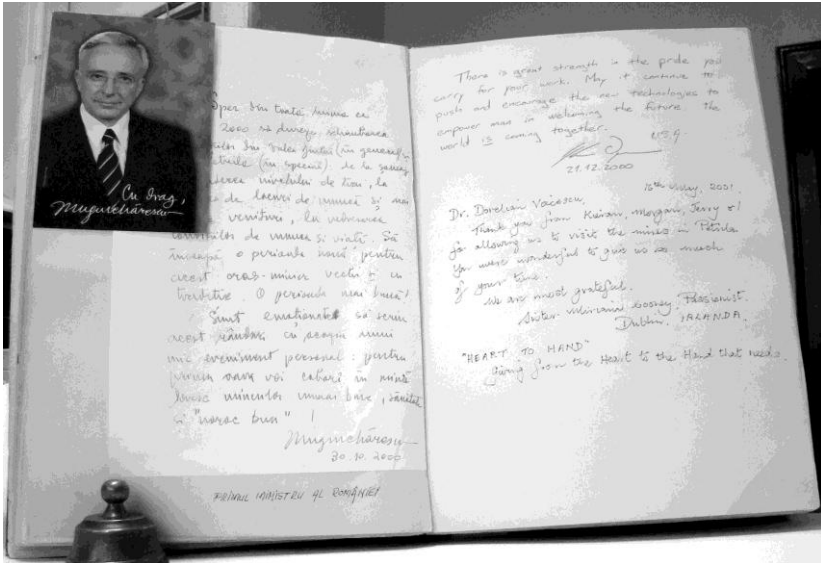

*Mina Petrila 13 iunie 1984 – Sala de Apel
Invitații minerilor petrieni: Corul „MADRIGAL”
Dirijor prof. Marin Constantin
Compozitorii: T. Bratu, I. Chiorean, L. Profeta, R. Paladi, Carmen
Basacopol și prof.univ.dr. N. Călinoiu – Rectorul Conservatorului „Ciprian
Porumbescu”*

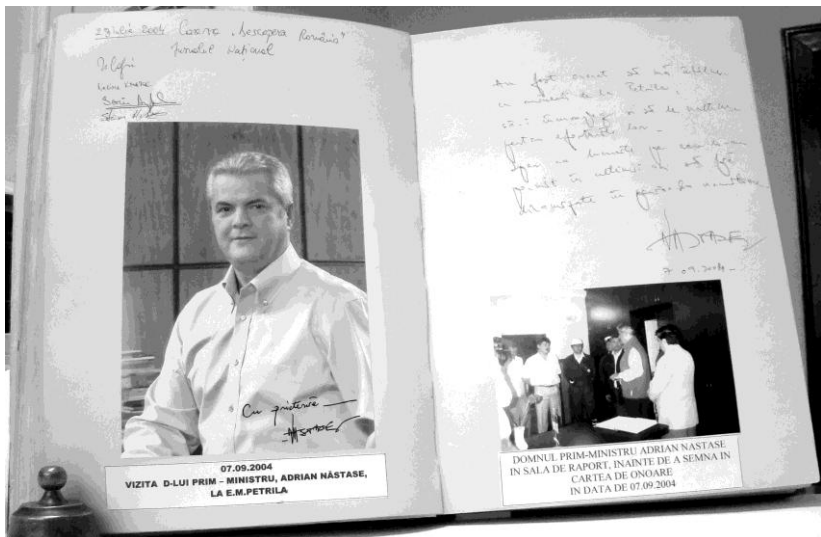

1988 – Mina Petrița – Căpitanul ing. cosmonaut Dumitru Prunariu –

invitatul minerilor petroleni

30.10.2000. Mugur Isărescu, prim ministrul României vizitează Mina Petrila

07.09.2004. Vizita primului ministru, Adrian Năstase la E.M. Petrila

Vizite oficiale la E.M. Petrila

E.M. Petrila – Clădirea administrativă

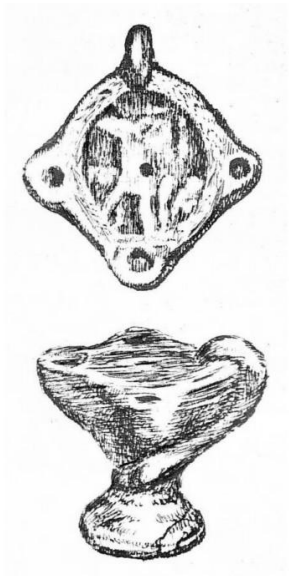
E.M. Petrila – Școala de calificare

ISTORICUL LĂMPII DE MINER

*Lămpi de mină aflate în colecția particulară
a D-lui Croce Giuseppe și muzee de profil,
publicate în „Breve Storia delle Lampade da
Minatore” - Italia*

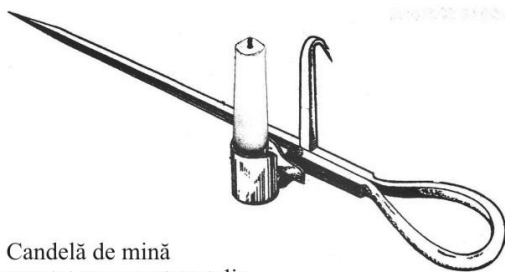

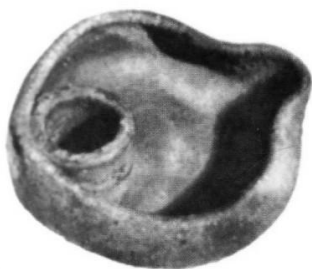

OPAITUL DE MINĂ

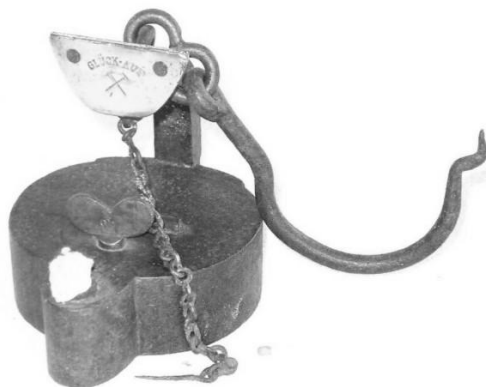
“Lucerna Polilychis”
din timpul romanilor, făcut în Dacia
sec. II. E.n.

Candelă de mină
montat pe suport metalic

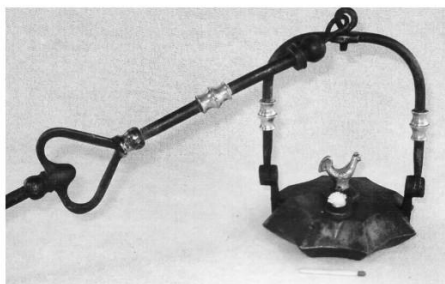
LĂMPI DE MINĂ CU FLACĂRĂ DESCHISĂ ALIMENTATE CU ULEI VEGETAL

Lampă de mină tip "FROSCH" sec. XVI-XIX

Lampa tip "BARCHEA"

Lampă de mină tip "FREIBERG"

Lampă de mină tip "GEISSER"

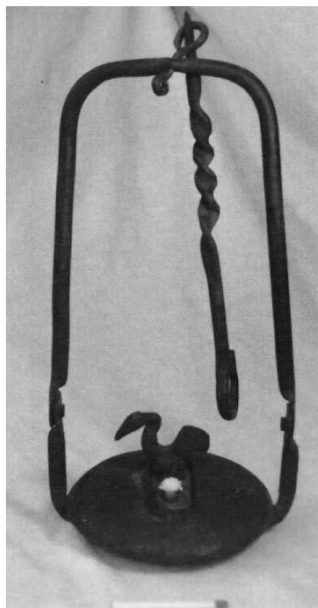

Lampă de mină tip "MANSFELD" (1860)

LĂMPI DE MINĂ CU FLACĂRĂ DESCHISĂ "STEARTURI"

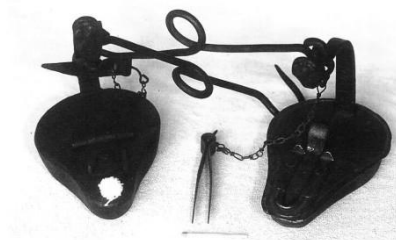
Anul 1880

Anul 1875

Anul 1880

Anul 1900

LĂMPI DE MINĂ ALIMENTATE CU ACETILENĂ

Lampă cu acetilenă
tip Rotelmann

Lampă cu acetilenă
tip BLECO

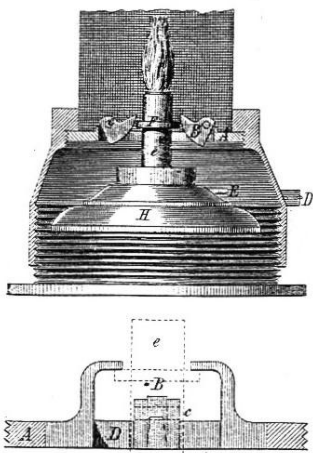

Lămpi cu acetilenă tip Friemann et. Wolf

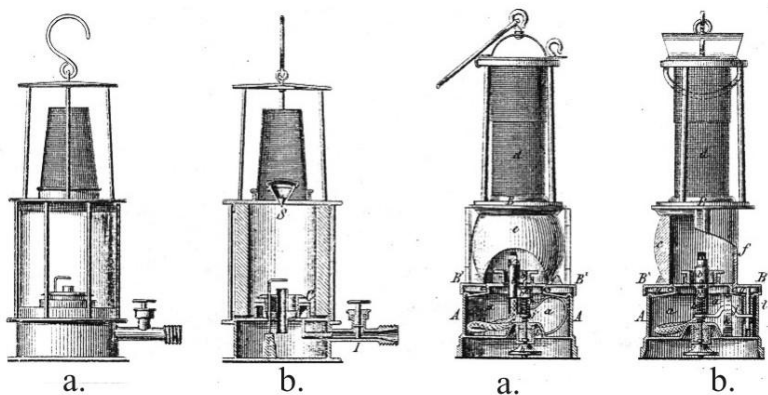

Lampă cu acetilenă
tip PINNACLE ENGINEERING

PRIMELE TIPURI DE LĂMPI DE MINĂ DE SIGURANȚĂ

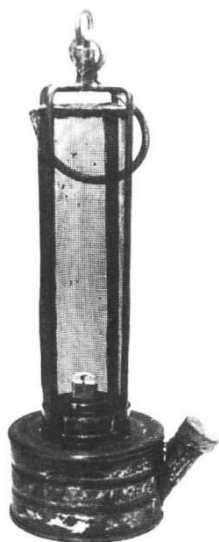

LAMPĂ TIP „DAVY”

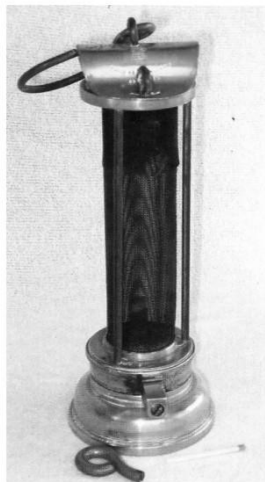

LĂMPI DE SIGURANȚĂ TIP „WILLIAM YATES”

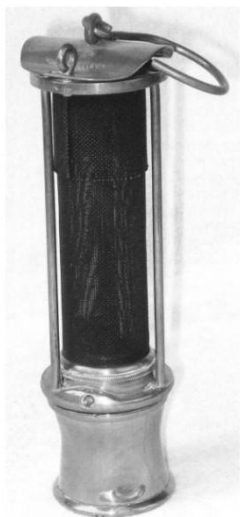
LĂMPI DE SIGURANȚĂ PENTRU MINELE CU GAZE GRIZU DE TIP “DAVY”

Lampa de siguranță tip “DAVY”

Primul tip de lampă tip “DAVY”

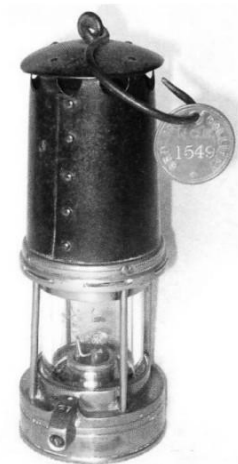

Lampa DAVY - tip FIREMAN

Sir HUMPREY DAVY
1778 - 1829
Inventatorul primelor
lămpi de siguranță

LĂMPI DE SIGURANȚĂ CU ULEI VEGETAL

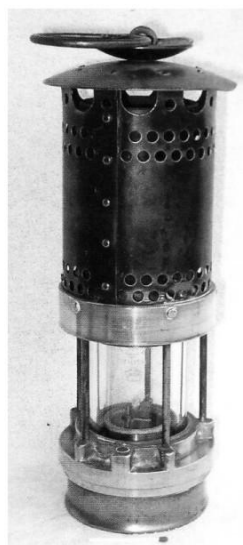
Lampă de siguranță Marsaut cu ulei - 1890

Lampă de siguranță JCB - 1914

Lampă de siguranță
Velox G150 -1950

Lampă de siguranță
John Devis et Son - 1910

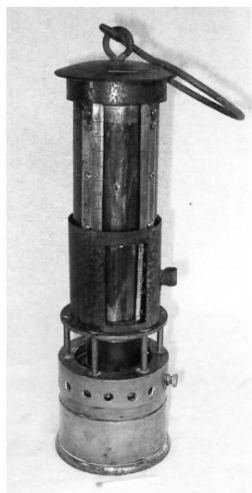
LĂMPI DE SIGURANȚĂ CU BENZINĂ

Lampă de siguranță cu benzină
Friemann et Wolf

Lampă de siguranță
Clowes cu hidrogen

Lampă Chesneau cu alcool

Lampă Naylor tip M

LĂMPI DE SIGURANȚĂ TIP DAVY

Lampă de siguranță Clany

Lampă de siguranță Mulkey

Lampă de siguranță
Marsaut

Lampă de siguranță Mueselen

LĂMPI DE SIGURANȚĂ CU BENZINĂ ȘI ULEI

Lampă de siguranță standard cu benzină
-1918

Lampă de siguranță Patterson - 1915

Lampă tip Lamp et. Lighting 1950

Lampă tip Wolf sofeta Lamp 1925

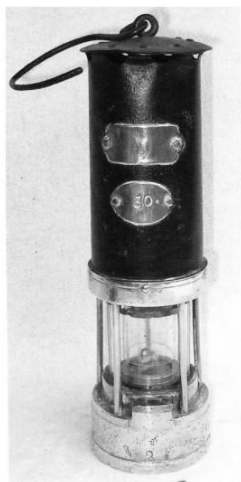
LĂMPI DE SIGURANȚĂ

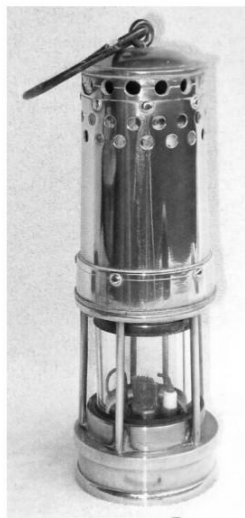
Lampă model SADU 3LM 1970

Lampă model Kubala et. comp
1893-1897

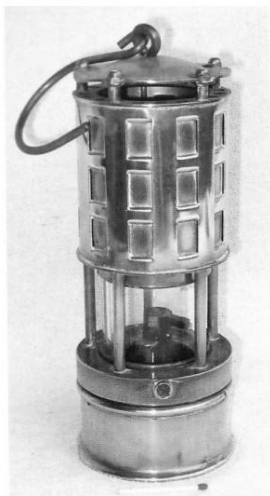

Lampă model HCP Nps Well 1920

Lampă model HCP Nps Well

LĂMPI DE MINĂ DE SIGURANȚĂ

Model 289 -1A -1955

Model M.I.G - 1938

Model MBC Monk Bretton - 1920

Model Wolf Safety- 1935

LĂMPI DE MINĂ

Model Wolf Safety 1950   Model FG Ganfort 1960   Model Baby 1920

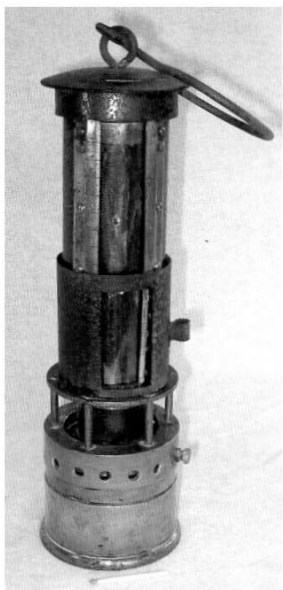

Model Iosef Fermana - 1900

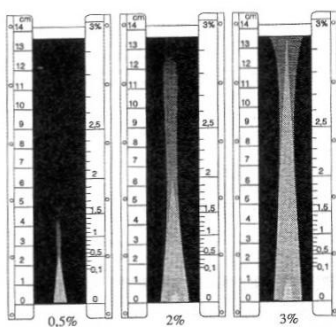

Model Friemann et Wolf- 1905

CONTROLUL CONCENTRAȚIEI DE CH₄ CU AJUTORUL LĂMPII DE SIGURANȚĂ

Controlul CH₄ cu ajutorul lămpiide siguranță tip Chesneau cu alcool.

Controlul concentrației de gaz metan (CH₄) cu ajutorul lămpii tip Wolf.

2% flacăra = 11 mm

3% flacăra = 25 mm

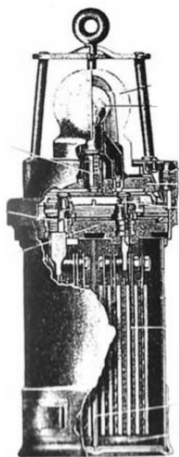
4% flacăra = 50-60 mm

LĂMPI DE MINĂ CU BATERII ELECTRICE

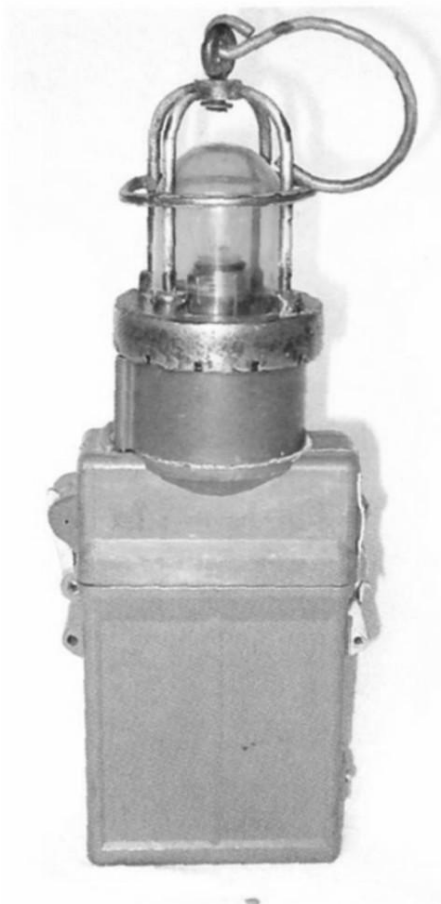
Lampă electrică cu baterie CEAG

Lampă de mină cu baterie
(ultima generație) tip CEAG - Germania

LĂMPI ELECTRICE DE SIGURANȚĂ CU BATERII

Lampă de siguranță cu baterie
tip Friemann et. Wolf
an fabricație 1920

Lampă de siguranță cu
baterie tip Friemann et. Wolf
an fabricație 1910

LĂMPI DE MINĂ

Lampă de siguranță cu baterii,
tip CEAC-BE3, anul 1912

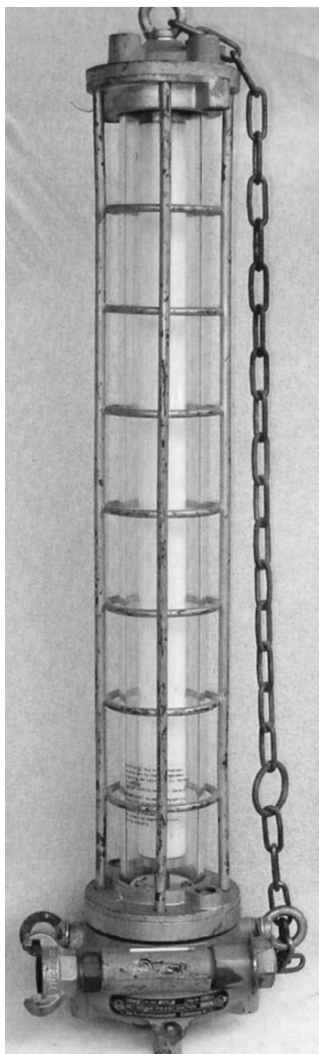

Lampă de siguranță de piept
tip Dornit - 1950

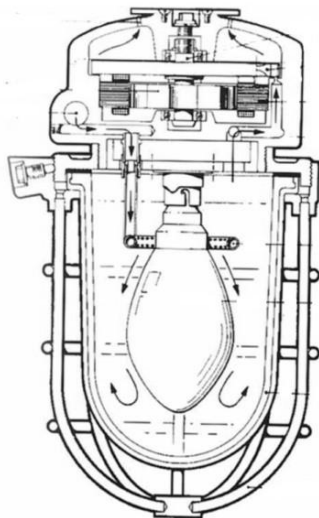

Mina Petrila - Aspect din Lămpărie

LĂMPI DE MINĂ CU AER COMPRIMAT

Lampă fixă electromagnetică
cu neon - John Davis

Schema lămpii fixe cu aer
comprimat, becul cu vapori cu mercur

IMNUL MINERILOR

În fund de munți noi des intrăm,
Cu „NOROC BUN” ne salutăm!
Și când ieșim din sânul lor,
Noi tot „NOROC” strigăm în cor!

În mina-i Dumnezeu cu noi,
Afară-s grijuri și nevoi!
Deasupra noastră n-avem cer,
C-așa e viața de miner!

Când plini de praf cu pași trudiți,
Ieșim din mină oboșiți,
Ne doare ca-n lumina sa
Pământul ține-o lume rea.

De-utâtea grijuri și nevoi
Noi ne întoarcem înapoi,
În lumea noastră far-de cer
C-așa e viața de miner!

În stânci lovim ciocanul greu,
Și-n aer sar stropi mereu!
Noi brațe tari pentru lucrat,
Străine mâni de apucat

Și moartea vine tot mai des
Să vadă ce-are de cules,
Din lumea noastră far-de cer,
C-așa e viața de miner!

(Această variantă a Imnului
Minerilor s-a cântat în 1929 la
Greva de la Lupeni)

NOROC BUN!